

SEANCE DU MARDI 2 MARS 1982
VERGADERING VAN DINSDAG 2 MAART 1982ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 553.

COMMUNICATIONS:

Page 553.

- a) Lettre du Premier ministre;
- b) Projets relevés de la caducité.

PROPOSITIONS (Prise en considération):

Pages 553 et 575.

M. Eicher. — Proposition de loi ordinaire relative à la communauté germanophone.

M. Van Rompaey et consorts. — Proposition de loi modifiant les articles 203 et 205 du Code d'instruction criminelle.

Mme N. Maes. — Proposition de loi modifiant les articles 18 et 19 des lois portant le statut des objecteurs de conscience, coordonnées le 20 février 1980.

M. De Bondt et consorts. — Proposition de loi modifiant l'article 16 de la loi ordinaire de réformes institutionnelles du 9 août 1980, relatif aux impositions provinciales.

MM. Sondag et Van Nevel. — Proposition de loi visant à promouvoir l'agriculture, à protéger les entreprises familiales dans l'agriculture et à favoriser l'établissement des jeunes, en réglementant l'accumulation excessive de terres en exploitation.

M. Lagasse et consorts. — Proposition de loi organisant la responsabilité des ministres et des secrétaires d'Etat.

M. Van Nevel et consorts. — Proposition de loi modifiant la loi limitant les fermages.

M. Conrotte et consorts. — Proposition de loi modifiant la loi du 5 décembre 1968 sur les conventions collectives de travail et les commissions paritaires.

M. Lagasse et consorts. — Proposition de loi modifiant l'article 26 de la loi du 17 avril 1878, contenant le titre préliminaire du Code de procédure pénale.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1981-1982
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1981-1982

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 553.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 553.

- a) Schrijven van de Eerste minister;
- b) Opnieuw aanhangig gemaakte ontwerpen.

VOORSTELLEN (Inoverwegingneming):

Bladzijden 553 en 575.

De heer Eicher. — Voorstel van wet van gewone wet betreffende de Duitstalige gemeenschap.

De heer Van Rompaey c.s. — Voorstel van wet houdende wijziging van de artikelen 203 en 205 van het Wetboek van strafvordering.

Mevrouw N. Maes. — Voorstel van wet houdende wijziging van de artikelen 18 en 19 van de op 20 februari 1980 gecoördineerde wetten houdende het statuut van de gewetensbezwaaarden.

De heer De Bondt c.s. — Voorstel van wet houdende wijziging van artikel 16 van de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, inzake de provinciale belastingen.

De heren Sondag en Van Nevel. — Voorstel van wet tot bevordering van de landbouw, ter bescherming van de gezinsbedrijven in de landbouw en ter begunstiging van de vestiging van jongeren, door het regelen van de overdadige samenvoeging van bebouwde gronden.

De heer Lagasse c.s. — Voorstel van wet tot regeling van de verantwoordelijkheid van de ministers en de staatssecretarissen.

De heer Van Nevel c.s. — Voorstel van wet houdende wijziging van de wet tot beperking van de pachtprizen.

De heer Conrotte c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 5 december 1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten en de paritaire comités.

De heer Lagasse c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 26 van de wet van 17 april 1878 houdende wijziging van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering.

M. Jandrain et consorts. — Proposition de loi portant statut de la reconnaissance nationale en faveur des hommes de 16 à 35 ans qui ont répondu à l'ordre de rejoindre les centres de recrutement de l'armée belge (Crab) le 10 mai 1940.

M. Coen et consorts :

a) Proposition de loi modifiant la loi du 7 juillet 1953 organisant le statut des déportés pour le travail obligatoire de la guerre 1940-1945 et abrogeant l'arrêté-loi du 24 décembre 1946;

b) Proposition de loi modifiant la loi du 27 juin 1969 relative à l'octroi d'allocations aux handicapés.

MM. Gramme et Conrotte. — Proposition de loi relative au congé d'accueil en cas d'adoption, de légitimation par adoption ou de tutelle officieuse.

M. Lutgen et consorts. — Proposition de loi introduisant un article 519bis dans le Code judiciaire.

MM. Lutgen et Dalem. — Proposition de loi relative au permis de conduire et à la licence d'apprentissage.

M. Lutgen. — Proposition de loi modifiant l'article 77 du Code de la taxe sur la valeur ajoutée.

M. S. Moureaux et consorts :

a) Proposition de loi organisant le statut des cours urbains;

b) Proposition de loi portant modification de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive.

MM. S. Moureaux et Désir. — Proposition de loi portant modification de la loi du 15 mars 1874 sur les extraditions.

M. Lepaffe et consorts. — Proposition de loi modifiant les articles 479 et 480 du Code de commerce (loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis).

MM. Lepaffe et S. Moureaux. — Proposition de loi introduisant dans le Code civil un article 171bis instituant le mariage posthume.

M. S. Moureaux et consorts. — Proposition de loi modifiant l'arrêté royal n° 50 relatif à la pension de retraite et de survie des travailleurs salariés.

MM. S. Moureaux et Lepaffe. — Proposition de loi instaurant une pension de survie au veuf dépendant des ressources professionnelles de son épouse décédée.

M. R. Gillet. — Proposition de loi modifiant la loi du 2 juillet 1975 sur la protection des animaux.

Orateur: M. Sondag, p. 553.

M. R. Gillet. — Proposition de loi visant à imposer un étiquetage distinctif sur les emballages d'œufs.

M. Lallemand et consorts :

a) Proposition de loi modifiant la loi du 27 juin 1921 accordant la personnalité civile aux associations sans but lucratif et aux établissements d'utilité publique;

b) Proposition de loi modifiant le chapitre VII du titre VII du Code pénal intitulé « des outrages publics aux bonnes mœurs »;

c) Proposition de loi relative aux administrations des cultes et de la communauté philosophique non confessionnelle.

M. Lallemand et consorts :

a) Proposition de loi complétant l'article 507, 2e alinéa, du Code pénal;

De heer Jandrain c.s. — Voorstel van wet houdende toekenning van een statuut van nationale erkentelijkheid aan de mannen van 16 tot 35 jaar die het bevel hebben opgevolgd om zich op 10 mei 1940 bij de recruteringscentra van het Belgisch leger (RCBL) te vervoegen.

De heer Coen c.s. :

a) Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 7 juli 1953, houdende inrichting van het statuut der gedepor- teerden tot de verplichte tewerkstelling van de oorlog 1940-1945 en intrekking van de besluitwet van 24 december 1946;

b) Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 27 juni 1969 betreffende het toekennen van tegemoetkomingen aan de minder-validen.

De heren Gramme en Conrotte. — Voorstel van wet betreffende het opvangverlof in geval van adoptie, wetgeving door adop- tie of pleegvoogdij.

De heer Lutgen c.s. — Voorstel van wet tot invoeging van een artikel 519bis in het Gerechtelijk Wetboek.

De heren Lutgen en Dalem. — Voorstel van wet betreffende het rijbewijs en de leervergunning.

De heer Lutgen. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 77 van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde.

De heer S. Moureaux c.s. :

a) Voorstel van wet houdende instelling van woonerven;

b) Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis.

De heren S. Moureaux en Désir. — Voorstel van wet tot wijz- iging van de wet van 15 maart 1874 op de uitleveringen.

De heer Lepaffe c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851 betreffende faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling).

De heren Lepaffe en S. Moureaux. — Voorstel van wet tot in- voering van het postume huwelijk en opneming van een des- betreffend artikel 171bis in het Burgerlijk Wetboek.

De heer S. Moureaux c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 50 betreffende het rust- en overle- vingspensioen voor werknemers.

De heren S. Moureaux en Lepaffe. — Voorstel van wet tot in- voering van een overlevingspensioen voor weduwnaars die afhankelijk zijn van de bedrijfsinkomsten van hun overleden echtgenote.

De heer R. Gillet. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 2 juli 1975 op de dierenbescherming.

Spreker: De heer Sondag, blz. 553.

De heer R. Gillet. — Voorstel van wet houdende verplichting tot het aanbrenge van een onderscheidend etiket op de verpak- king van eieren.

De heer Lallemand c.s. :

a) Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstoogmerk en de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend;

b) Voorstel van wet tot wijziging van titel VII, hoofdstuk VII, van het Strafwetboek, betreffende de openbare schen- nis van de goede zeden;

c) Voorstel van wet betreffende de besturen van de erediens- ten en de aconfessionele levensbeschouwelijke gemeen- schap.

De heer Lallemand c.s. :

a) Voorstel van wet tot aanvulling van artikel 507, 2e lid, van het Strafwetboek;

- b) Proposition de loi modifiant l'article 19 de la loi du 1er juillet 1964 de défense sociale à l'égard des anormaux et des délinquants d'habitude.

M. Lallemand :

- a) Proposition de loi modifiant la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail;
b) Proposition de loi modifiant la loi sur la révision du régime hypothécaire du 16 décembre 1851.

M. Lagae et consorts. — Proposition de loi modifiant la loi relative à la police de la circulation routière, coordonnée le 16 mars 1968, et l'arrêté royal du 4 mai 1965 relatif aux décisions judiciaires portant déchéance du droit de conduire un véhicule automoteur, aux formalités de leur exécution et aux examens en vue de la réintégration dans ce droit.

M. Lallemand et consorts. — Proposition de loi relative à l'interruption de la grossesse.

Mme Hanquet et consorts :

- a) Proposition de loi visant à atténuer les effets néfastes de l'endettement excessif des consommateurs;
b) Proposition de loi portant modification de la loi du 16 mars 1971 sur le travail.

M. Gerits et Mme Smitt. — Proposition de loi modifiant les lois sur les mines, minières et carrières, coordonnées par l'arrêté royal du 15 septembre 1919.

M. Humblet et consorts. — Proposition de loi relative aux insignes des fonctions d'échevin.

M. R. Gillet. — Proposition de résolution sur le massacre intolérable de dizaines de milliers de bébés-phoques par des chasseurs canadiens et norvégiens sur le territoire du Canada.

COMMUNICATION DU GOUVERNEMENT :

Discussion. — *Orateurs :* MM. Spitaels, Wyninckx, André, Van der Elst, Hatry, M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministre des Finances et du Commerce extérieur, MM. Février, Vercaigne, p. 553.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt) :

Page 574.

M. Vannieuwenhuyze. — Proposition de loi tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi des statuts de prisonnier de guerre, agent de renseignements et d'action, résistant armé, résistant civil, résistant par la presse clandestine, déporté pour le travail obligatoire de la guerre de 1940-1945, prisonnier politique, réfractaire, étranger prisonnier politique, incorporé de force dans l'armée allemande et résistant au nazisme dans les régions annexées.

M. Pouillet :

- a) Proposition de loi relative à la gestion du personnel dans les services publics, à la dépolitisation de certaines nominations et promotions et à la création d'un Conseil supérieur de la Fonction publique;
b) Proposition de loi relative à l'institution d'un Conseil supérieur de la magistrature, à l'organisation du stage judiciaire ainsi qu'à la nomination des magistrats.

Mme Herman-Michielsens. — Proposition de loi modifiant les articles 350, 351, 352 et 353 du Code pénal et réglant certains cas d'interruption de grossesse.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Proposition de loi divisant le territoire belge en onze provinces.

INTERPELLATIONS (Demandes) :

Page 574.

M. Hancké au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur « la prolongation de la formation des médecins généralistes ».

- b) Voorstel van wet houdende wijziging van artikel 19 van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers.

De heer Lallemand :

- a) Voorstel van wet tot wijziging van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971;
b) Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheeken.

De heer Lagae c.s. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd op 16 maart 1968 en van het koninklijk besluit van 4 mei 1965 betreffende de rechterlijke beslissingen houdende vervallenverklaring van het recht om een voertuig met eigen beweegkracht te besturen, de formaliteiten tot uitvoering en de examens tot verkrijging van dit recht.

De heer Lallemand c.s. — Voorstel van wet betreffende de zwangerschapsafbreking.

Mevrouw Hanquet c.s. :

- a) Voorstel van wet tot verzachting van de kwalijke gevolgen van de overmatige schuldenlast van de verbruikers;
b) Voorstel van wet tot wijziging van de arbeidswet van 16 maart 1971.

De heer Gerits en mevrouw Smitt. — Voorstel van wet tot wijziging van de wetten op de mijnen, de groeven en de graveringen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 15 september 1919.

De heer Humblet c.s. — Voorstel van wet betreffende de kentekens van het schepenschap.

De heer R. Gillet. — Voorstel van resolutie over de onduidbare afslachting van tienduizenden zehonden door Canadese en Noorse jagers op Canadees grondgebied.

MEDEDELING VAN DE REGERING :

Bespreking. — *Sprekers :* de heren Spitaels, Wyninckx, André, Van der Elst, Hatry, de heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel, de heren Février, Vercaigne, blz. 553.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening) :

Bladzijde 574.

De heer Vannieuwenhuyze. — Voorstel van wet tot heropening van de termijnen voor het indienen van aanvragen tot toekenning van de statuten van krijgsgévangene, inlichtings- en actiegagent, gewapend weerstander, burgerlijk weerstander, weerstander door de sluikpers, gedeporteerde voor de verplichte tewerkstelling tijdens de oorlog 1940-1945, politiek gévangene, werkweigeraar, buitenlander politiek gévangene, verplicht ingelijfd bij het Duitse leger en weerstander tegen het nazisme in de ingelijfde gebieden.

De heer Pouillet :

- a) Voorstel van wet betreffende het personeelsbeleid in de overheidsdiensten, de depolitisering van sommige benoemingen en bevorderingen en de instelling van een Hoge Raad van Overheidspersoneel;
b) Voorstel van wet betreffende de instelling van een Hoge Raad van de magistratuur, de organisatie van de gerechtelijke stage en de benoeming van de magistraten.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 350, 351, 352 en 353 van het Strafwetboek en tot regeling van sommige gevallen van zwangerschapsafbreking.

Graaf du Monceau de Bergendal. — Voorstel van wet tot verdeling van het Belgische grondgebied in elf provincies.

INTERPELLATIES (Verzoeken) :

Bladzijde 574.

De heer Hancké tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen over « de verlenging van de opleiding van huisartsen ».

M. S. Moureaux aux ministres de l'Education nationale sur « le respect de la paix scolaire dans le cadre de l'autonomie culturelle et de la répartition des compétences entre l'Etat central et les communautés ».

M. S. Moureaux au Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « l'expropriation par la Région flamande de terrains sportifs et récréatifs appartenant à la commune de Linkebeek ».

PROJET DE LOI (Renvoi):

Page 574.

Projet de loi modifiant les lois coordonnées du 3 août 1919 et 27 mai 1947 relative aux droits de priorité des anciens combattants et assimilés, et la loi du 14 février 1955 réglant l'attribution des bonifications d'ancienneté aux militaires des forces armées et de la gendarmerie, invalides de la guerre 1940-1945 d'une part, et aux ministres des cultes, rétribués par le Trésor public, invalides de la guerre 1940-1945, d'autre part qui est actuellement pendant à la commission de l'Intérieur.

PROPOSITION DE LOI (Renvoi):

Page 575.

Proposition de loi complétant la loi du 20 septembre 1948 portant organisation de l'économie qui est actuellement pendante à la commission de l'Economie.

INTERPELLATION (Retrait):

Page 575.

M. Matthys au ministre des Relations extérieures sur « l'intention du gouvernement d'envoyer, à la demande de la Junta, un observateur officiel au Salvador, à l'occasion des élections qui vont s'y tenir ».

PROPOSITION DE LOI (Retrait):

Page 575.

M. De Seranno. — Proposition de loi modifiant le Code des impôts sur les revenus, qui est actuellement pendante à la commission des Finances.

De heer S. Moureaux tot de ministers van Onderwijs over « de eerbiediging van de schoolvrede in het raam van de cultuurautonomie en van de verdeling van de bevoegdheden tussen de centrale Staat en de gemeenschappen ».

De heer S. Moureaux tot de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt over « de onteigening door het Vlaamse Gewest van sport- en ontspanningsvelden van de gemeente Linkebeek ».

ONTWERP VAN WET (Verwijzing):

Bladzijde 574.

Ontwerp van wet tot wijziging van de gecoördineerde wetten van 3 augustus 1919 en 27 mei 1947 betreffende de prioriteitsrechten van de oud-strijders en met hen gelijkgestellten, en van de wet van 14 februari 1955 tot regeling van de toekenning van anciënniteitsbijslag enerzijds aan de militairen van de krijgsmacht en van de rijkswacht, oorlogsinvaliden 1940-1945, en anderzijds aan de door de Schatkist bezoldigde bedienaars van de eredienssten, oorlogsinvaliden 1940-1945, dat thans aanhangig is bij de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

VOORSTEL VAN WET (Verwijzing):

Bladzijde 575.

Voorstel van wet tot aanvulling van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, dat thans bij de commissie voor de Economie aanhangig is.

INTERPELLATIE (Intrekking):

Bladzijde 575.

De heer Matthys tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over « het inzicht dat de regering heeft om op vraag van de Junta een officieel waarnemer naar El Salvador te zenden ter gelegenheid van de verkiezingen die aldaar zullen plaatsvinden ».

VOORSTEL VAN WET (Intrekking):

Bladzijde 575.

De heer De Seranno. — Voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen dat thans aanhangig is bij de commissie voor de Financiën.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

MM. Coen et Féris, secrétaires, prennent place au bureau.
De heren Coen en Féris, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 05 m.
De vergadering wordt geopend te 14 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Dehousse, pour d'autres devoirs; Adriaensens et de Clippele, en mission à l'étranger; Hiernaux, pour raison de santé, demandent un congé.

Vragen verlof: de heren Dehousse, wegens andere plichten; Adriaensens en de Clippele, met opdracht in het buitenland; Hiernaux, om gezondheidsredenen.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Hubin, pour des raisons familiales; Houben, pour des obligations professionnelles; Hismans, pour raison de santé; Poulain, De Bondt et Windels, pour d'autres devoirs; Deworme, en mission à l'étranger, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Hubin, om familiale redenen; Houben, wegens beroepsplichten; Hismans, om gezondheidsredenen; Poulain, De Bondt en Windels, wegens andere plichten; Deworme, met opdracht in het buitenland.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

COMMUNICATIONS — MEDEDELINGEN

Lettre du Premier ministre — Schrijven van de Eerste minister

M. le Président. — Par lettre du 26 février 1982, le Premier ministre a transmis au Sénat, en exécution de l'article 3, § 3, de la loi du 2 février 1982 accordant certains pouvoirs au Roi, une copie de quatre arrêtés royaux datés du 26 février 1982 et numérotés de 11 à 14.

Bij schrijven van 26 februari 1982 zendt de Eerste minister aan de Senaat, ter uitvoering van artikel 3, § 3, van de wet van 2 februari 1982 tot toekenning van bepaalde bijzondere machten aan de Koning, een afschrift van vier koninklijke besluiten gedagtekend van 26 februari 1982 en genummerd van 11 tot 14.

— Dépôt au greffe.

Ter inzage in de griffie.

Projets relevés de la caducité

Opnieuw aanhangig gemaakte ontwerpen

M. le Président. — La loi du 17 février 1982 a relevé de la caducité les projets de loi ci-après dont le Sénat était saisi avant la dissolution:

1° Ajustant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1980;

2° Contenant le budget du ministère des Affaires étrangères, du Commerce extérieur et de la Coopération au Développement de l'année budgétaire 1981;

3° Ajustant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1980;

4° Contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1981;

5° Ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1980;

6° Contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1981;

7° Ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1980;

8° Contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — pour l'année budgétaire 1981.

Bij wet van 17 februari 1982 werden de volgende ontwerpen van wet, die ingevolge de Kamerontbinding vervallen waren, opnieuw bij de Senaat aanhangig gemaakt:

1° Houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1980;

2° Houdende de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking voor het begrotingsjaar 1981;

3° Houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1980;

4° Houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981;

5° Houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1980;

6° Houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1981;

7° Houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1980;

8° Houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1981.

PROPOSITIONS — VOORSTELLEN

Prise en considération — Inoverwegingneming

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la discussion sur la prise en considération de propositions.

Vous avez reçu la liste des différentes propositions à prendre en considération, avec indication des commissions auxquelles le bureau envisage de les renvoyer.

Je prie les membres qui auraient des observations à formuler, de me les faire connaître avant la fin de la séance.

Sauf suggestion divergente, je considérerai les propositions comme prises en considération et renvoyées aux commissions indiquées par le bureau.

Aan de orde is thans de bespreking over de inoverwegingneming van voorstellen.

U heb de lijst van de verschillende in overweging te nemen voorstellen ontvangen, met opgave van de commissie waarnaar het bureau voornemens is ze te verwijzen.

Ik verzoek de leden, die opmerkingen mochten hebben, mij die vóór het einde van de vergadering te doen kennen.

Tenzij er afwijkende suggesties zijn, zal ik beschouwen dat die voorstellen in overweging genomen zijn en verwezen naar de commissies die door het bureau zijn aangeduid.

La parole est à M. Sondag.

M. Sondag. — Monsieur le Président, mes chers collègues, je souhaiterais qu'à la demande de la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes, réunie ce matin, la proposition de loi de M. Roland Gillet sur la protection des animaux, dont l'examen est prévu en commission de la Justice, puisse être transmise à la commission de l'Agriculture. En effet, ladite proposition de loi implique diverses dispositions qui intéressent directement les éleveurs professionnels. De plus, la commission de la Justice a déjà, me semble-t-il, un ordre du jour fort chargé.

Il serait toutefois opportun que la commission de la Justice puisse émettre aussi un avis.

Je demande donc le renvoi à la commission de l'Agriculture avec demande d'avis à la commission de la Justice.

M. Lagae. — D'accord.

M. le Président. — Je présume que l'assemblée sera d'accord pour que cette proposition de loi soit renvoyée en commission de l'Agriculture et que soit demandé l'avis de la commission de la Justice. (Assentiment.)

Il en sera donc ainsi.

COMMUNICATION DU GOUVERNEMENT

Discussion

MEDEDELING VAN DE REGERING

Bespreking

M. le Président. — Nous abordons la discussion de la communication du gouvernement.

Wij vatten de beraadslaging aan over de mededeling van de regering.

La discussion est ouverte.
De beraadslaging is geopend.
La parole est à M. Spitaels.

M. Spitaels. — Monsieur le Président, monsieur le Premier ministre, monsieur le Vice-Premier ministre, chers collègues, les thèmes qui s'imposent en premier lieu, après les événements récents, sont l'inflation, l'emploi, la balance des paiements et les finances publiques. Il est d'ailleurs incontestable que ces thèmes sont liés. J'évoquerai donc ces quatre questions, en commençant par l'inflation.

A la fin de 1981, la Belgique avait un taux d'inflation inférieur de 5 p.c. à la moyenne de la CEE et de 4 p.c. à celui des Etats-Unis. Les prévisions pour 1982 étaient optimistes puisqu'on prévoyait une hausse des prix de près de 7 p.c.

Le résultat avait été chèrement acquis, d'abord par une politique de « franc fort » menée de 1976 à 1978, puis par une modération croissante des revenus. Ce taux d'inflation, un des seuls succès que les institutions internationales reconnaissent à la Belgique, assurait à nos entreprises une croissance modérée des salaires nominaux.

En dévaluant, le gouvernement propulse le taux d'inflation prévisible pour 1982 au delà des 10 p.c.; M. Claes a parlé de 12 p.c. à la Chambre des représentants. Le gouvernement balaie ainsi un des rares atouts dont disposait encore la Belgique, et il le balaie durablement. Même si des conditions draconiennes d'accompagnement écrasent dans un proche avenir les revenus du travail, il ne pourra empêcher qu'un jour ou l'autre les victimes de la politique actuelle ne réclament des hausses compensatoires de revenus.

Grâce à l'existence d'un système d'indexation efficace et à l'inflation modérée, les conditions existaient pour une politique de modération durable en matière de revenus. Aujourd'hui, le gouvernement crée un climat inflationniste, dans lequel tous les agents économiques anticiperont sur des hausses de prix importantes pour les prochaines années: les entreprises sur le marché intérieur chercheront à se prémunir par des accroissements de marge, les travailleurs finiront par obtenir des compensations qui créeront des à-coups salariaux. Le poids de la fiscalité sur les revenus du travail s'accroîtra avec l'inflation; la hausse nominale des revenus, même amputée par les mesures d'accompagnement, provoquera des prélèvements fiscaux accrus compte tenu de la non-indexation des barèmes fiscaux.

En ce qui concerne la balance des paiements, contrairement aux affirmations du gouvernement, la situation des entreprises et de la balance des paiements était en voie d'amélioration. Bien sûr, l'année 1981 a été extrêmement grave: la récession qui a frappé la Belgique avec l'ensemble des pays industrialisés a mis en difficulté beaucoup d'entreprises. Mais des signes encourageants existaient: la position compétitive du pays s'améliorait de manière constante depuis 1978, comme en témoignent les études de l'Ires. Au cours des dix-huit derniers mois, la réévaluation du dollar, la convention interprofessionnelle et l'opération Maribel avaient sérieusement « oxygéné » les entreprises.

Depuis un an, la couverture en volume de nos importations par nos exportations s'améliore; mais ce phénomène est passé inaperçu parce que nous avons dû absorber l'impact de la hausse du dollar sur nos prix à l'importation. Cette dégradation des termes de l'échange a gravement alourdi le déficit de la balance commerciale en 1981.

Pour 1982, les prévisions étaient optimistes. Les exportations devaient progresser plus vite que les importations, et les termes de l'échange ne devaient plus connaître de recul significatif. Cela autorisait les instituts de prévisions à annoncer une réduction de 40 milliards du déficit extérieur.

Cette amélioration était déjà en cours, puisque, d'après les statistiques douanières, le rapport des exportations aux importations a, au cours du dernier quadrimestre de 1981, bénéficié d'un véritable retournement.

La dévaluation du franc belge, loin de permettre une amélioration rapide de la balance commerciale en 1982, risque fort de provoquer cette année le même mécanisme que celui que nous avons connu avec la réévaluation du dollar. La dégradation des termes de l'échange risque de gommer toute amélioration en termes de volume, au moins en 1982.

La dévaluation va provoquer une hausse immédiate des prix à l'importation, plus importante que la hausse des prix à l'exportation. La stimulation du volume des exportations et la réduction des importations viendront, elles, plus tard, dans six mois, voire seulement en 1983, et avec un degré d'incertitude non négligeable. Dès maintenant donc, nous subissons une aggravation du déficit extérieur dû à ce mouvement de prix. Cette aggravation peut être de l'ordre

d'une trentaine de milliards. C'est seulement vers la fin de l'année que les effets de volume apporteront une certaine compensation.

En 1982 donc, l'amélioration de la balance commerciale ne devrait pas excéder de beaucoup des prévisions que l'on pouvait faire avant la dévaluation. Et une légère amélioration, si elle a lieu cette année, devra sans doute plus à l'effet déflationniste des mesures d'accompagnement sur la consommation intérieure qu'à la relance des exportations.

Le gouvernement nous a parlé d'urgence. Il défend sa dévaluation en affirmant qu'elle était une mesure indispensable à court terme. Mais où est l'urgence si l'essentiel des effets positifs de la dévaluation est retardé jusqu'en 1983?

Troisième point d'observation: l'emploi.

Pour la plus grande partie de la population, c'est l'emploi qui est au centre des préoccupations. Et les perspectives qu'ouvre la dévaluation sont beaucoup moins prometteuses que ne nous le serine le gouvernement.

On se trouve devant trois incertitudes: que feront les entreprises, que feront les acheteurs étrangers, que fera le marché intérieur?

Les entreprises tout d'abord. Elles peuvent profiter de la dévaluation pour baisser leurs prix et exporter plus; mais elles peuvent aussi profiter de la dévaluation pour maintenir leurs prix et accroître leurs marges. Dans ce deuxième cas, pas d'exportations supplémentaires. Pas d'emplois en plus. Or, une chose est certaine, les entreprises considèrent que leurs profits sont trop bas et, en tout cas, 1981 a été difficile. Cela veut dire que, dans un premier temps, le comportement majoritaire des entreprises sera de maintenir leurs prix.

Bien souvent d'ailleurs, elles n'ont pas le choix. C'est le cas: 1) des entreprises en difficulté ou secteurs où l'on vend à des prix mondiaux, quasiment « barémisés »; 2) des entreprises à bas salaires où la modification du système d'indexation aura peu d'effets; 3) du secteur agricole pour lequel jouent les montants compensatoires.

Dans tous ces cas, pas d'exportation supplémentaire.

Deuxième incertitude: Quelles seront les réactions des acheteurs aussi bien à l'étranger que sur le marché intérieur? Le gouvernement table sur une forte sensibilité aux prix. Mais les variations de prix ne seront somme toute que minimales: de 0 à 4 p.c.

Des variations aussi faibles laissent jouer pleinement les autres facteurs de compétitivité: délais de livraison, qualité des produits, présence et dynamisme commercial. Et sur le marché intérieur la question est encore plus cruciale. Nos prix ont beau avoir baissé, on ne produira en Belgique ni pétrole, ni matières premières, ni produits alimentaires exotiques. Il y a peu de chance qu'on se remette à construire les machines ou les biens durables dont on a abandonné depuis longtemps la fabrication. Les possibilités de substitution sont donc limitées et la réaction aux prix en sera réduite d'autant.

Les économistes traduisent cette sensibilité aux prix de la demande à l'exportation et à l'importation, par des coefficients d'élasticité. Ces élasticités sont très difficiles à choisir et les coefficients proposés par les divers auteurs sont très différents. Le Premier ministre pourrait-il préciser quelles sont les valeurs qui ont été adoptées dans l'estimation de ces coefficients d'élasticité si importants puisque, suivant leur niveau, la déflation intérieure et la détérioration des termes d'échange seront ou non compensées?

Bien sûr — et il ne s'agit pas d'être négatif —, la dévaluation aura probablement dans le courant de 1983 un effet positif sur l'emploi dans l'industrie, mais moindre que prévu, parce que:

- 1) Les comportements des agents seront moins positifs que ne l'espère le gouvernement;
- 2) Avant de créer de nouveaux emplois, il faudra résorber une partie de l'important chômage partiel;
- 3) Une reprise rapide dans l'industrie entraînera des gains de productivité supplémentaires.

Voilà pour le côté face du franc dévalué. Le côté pile, ce sont les mesures d'accompagnement en matière de salaire. Je parlerai plus loin de l'ampleur du prélèvement sur les rémunérations. Je me bornerai pour l'instant à envisager l'aspect consommation du point de vue de la politique économique.

Les mesures de non-indexation vont réduire le revenu disponible de 2,5 p.c. en 1982, ce qui diminuera forcément la consommation dans des proportions non négligeables, d'autant plus que la réduction frappera surtout des ménages dont la propension à la consommation est élevée. En 1983, compte tenu du non-rattrapage, l'effet sera plus net encore.

Et, bien entendu, cet impact déflationniste sera renforcé par les mesures d'assainissement des finances publiques.

Ne parle-t-on pas de 60 milliards d'économie dans la sécurité sociale? Une telle ponction réduirait encore de plus de 2 p.c. le revenu disponible des ménages.

Il faut donc constater que le secteur intérieur de l'économie se dirige vers une énorme déflation. La consommation privée a baissé de 2 p.c. en 1981; elle baisserait encore de 2 à 3 p.c. en 1982 et plus encore en 1983. On peut dire ce qu'on veut, sauf que trois années de baisse successive de la consommation privée n'auront pas un impact important sur l'emploi dans la distribution, le tertiaire, la construction. Les emplois créés dans l'industrie seront alors compensés par l'accroissement du chômage dans le reste de l'économie.

Quant aux finances publiques, il reste une énigme: quel assainissement des finances publiques le gouvernement peut-il attendre de la dévaluation?

Une baisse des dépenses de chômage? Dans des proportions très réduites, nous l'avons dit, et certainement pas en 1982.

Une baisse des charges de la dette publique? Je ne le crois pas. Dans le meilleur des cas, on peut caresser l'espoir d'une baisse des taux d'intérêt du court terme. Mais celle-ci sera compensée par l'accroissement des charges de la dette extérieure réévaluée. On peut espérer gagner quelques milliards sur les subsides aux entreprises en difficulté et peut-être une dizaine de milliards d'impôts supplémentaires, grâce à l'inflation.

Tout cela reste pourtant minime par rapport aux ambitions du gouvernement. La dévaluation a-t-elle une autre ambition? Celle de créer un choc psychologique qui permette de reculer les échéances en matière de finances publiques? De redonner confiance pour quelques mois aux bailleurs de fonds de l'Etat belge? De retarder le débat entre sociaux-chrétiens et libéraux sur l'assainissement des finances publiques et de renvoyer au budget de 1983 le véritable assainissement?

Les conditions difficiles de la négociation avec nos partenaires européens sur la dévaluation ont montré qu'on portait à l'étranger un jugement moins négatif sur notre compétitivité que ne le fait M. Martens. Mais elles ont aussi posé la question angoissante: 8,5 p.c., est-ce suffisant? N'allons-nous pas, comme la Grande-Bretagne, comme l'Italie, comme le Danemark, comme la Suède, entrer, de par la décision que vous venez de prendre, dans un processus de dévaluations cumulatives?

Enfin, peut-on faire abstraction de tout ce que nous apprend l'expérience récente des pays qui ont cru devoir recourir à une ou plusieurs dévaluations? Le moins qu'on puisse dire est qu'il n'est toujours pas démontré que les pays qui ont déprécié leur monnaie ou l'ont laissée glisser à la baisse en refusant de se maintenir dans un mécanisme tel que le système monétaire européen, aient eu à se féliciter de leur initiative.

Je prendrai l'exemple de la Grande-Bretagne, de l'Italie et du Danemark. Et puisqu'on prétend que les bienfaits de la dévaluation du franc belge se feront sentir sur une longue période, ce qui est d'ailleurs commode puisque les vérifications ne seront possibles que bien longtemps après l'événement, je ferai, moi aussi, des comparaisons sur une longue période.

La Grande-Bretagne, qui a appliqué une politique comme celle que vous voulez mener, dont la livre sterling est tombée de 115 FB en 1971 à 62 FB en 1979, a-t-elle mieux réussi que nous, qui réévaluons par rapport à elle? Son produit intérieur brut, en volume, a augmenté de 2,25 p.c. par an pendant cette période et son taux annuel d'inflation a été en moyenne de plus de 22 p.c. Pendant les mêmes années, la croissance de l'économie belge était de 3,5 p.c. par an et le taux moyen d'inflation d'un peu plus de 10 p.c.

En Italie, la lire a chuté, revenant de 7,60 FB pour 100 lire en 1971 à 3,50 FB pour 100 lire en 1979. Croissance de 3,5 p.c. par an, comme en Belgique, mais inflation de plus de 23 p.c.!

Au Danemark, la couronne est revenue de 6,45 FB en 1971 à 5,5 FB en 1979. Croissance moindre qu'en Belgique. Inflation supérieure à celle de notre pays.

Et prenons même la France, dont on a tellement vanté le sérieux de la politique. Le franc français est revenu de 8,64 FB en 1971 à 6,89 FB en 1979. Bien sûr, ce pays a connu une croissance de 4,2 p.c. supérieure à la nôtre, mais son rythme d'inflation a dépassé celui de la Belgique.

Mais, monsieur le Premier ministre, qu'on ne laisse pas entendre que nous nous opposons à toute mesure alternative. Il en existe d'autres: non seulement un prolongement, mais une amplification de l'opération Maribel, comme celle menée sous le gouvernement précédent, impliquant une modération des revenus sans baisse des pouvoirs d'achats.

Ces politiques auraient favorisé une reprise des exportations et de l'emploi industriel sans faire courir les mêmes risques de dérapage au pays.

J'en viens à présent aux mesures d'accompagnement.

Je ne pousserai pas l'irresponsabilité jusqu'à nier la nécessité de mesures d'accompagnement, à partir du moment où l'on se trouve devant le fait accompli de la dévaluation. Mais il me faut rappeler que lesdites mesures se caractérisent comme à l'accoutumée par une triple conséquence: appauvrir la masse, épargner une minorité de favorisés du sort, enrichir une petite minorité de spéculateurs.

Malgré ses allures démagogiques, le vieux slogan « les pauvres se retrouveront plus pauvres et les riches plus riches » ne décrit pas trop mal la situation.

Je voudrais parler tout d'abord de l'appauvrissement des salariés. Je ne sais si on en mesure la juste portée. La déclaration gouvernementale, dont nous avons discuté il y a deux mois et demi, prévoyait une diminution moyenne de 3 p.c. du pouvoir d'achat. Avec la formule adoptée par le gouvernement et le nombre raisonnablement prévisible de hausses de 2 p.c. — et ici je me situerai en-dessous des données de M. Claes en les évaluant à cinq pour l'ensemble de l'année — il en serait effectivement ainsi. Mais attention: le chiffre ne dit pas tout!

Tout d'abord, l'effet est progressif et les 3 p.c. reflètent l'impact sur l'année 1982. En fait, à la fin décembre, la diminution sera déjà de 5 p.c.

Ensuite, les revenus moyens seront frappés beaucoup plus durement. Par exemple, pour les employés de l'industrie, la perte dépasserait 7 p.c., pour ceux du tertiaire, elle atteindrait 6,7 p.c.

Et que dire des services publics, dont les travailleurs ont déjà subi la cotisation de solidarité et qui n'ont plus bénéficié d'adaptation barémique depuis 1974? Leur pouvoir d'achat se retrouvera au niveau de 1970!

Sans parler des travailleurs des entreprises en difficulté où l'on imposerait — mais le voulez-vous encore? — outre la non-indexation, une diminution de 5 ou 10 p.c. du revenu salarial.

Je viens donc de dire que la diminution sera progressive pour atteindre 5 p.c. en décembre. C'est déjà assez grave en soi, mais le pire, c'est qu'aucun rattrapage n'est prévu.

En 1975, une mesure de blocage de l'indexation avait été décidée par la même coalition, mais elle était beaucoup moins grave parce que le rattrapage était acquis, après la période d'austérité.

Cette fois, il n'en est rien, et les salariés traîneront leur diminution de pouvoir d'achat en 1983. Même leur pension en sera affectée! Sans compter toutes les allocations sociales qui dépendent du montant de leur rémunération.

Quant à l'accord interprofessionnel, j'aimerais, monsieur le Premier ministre, vous poser une question sur un point précis: qu'advient-il de la convention interprofessionnelle du 13 février 1981, en vigueur jusque fin 1982? Comme on sait, elle prévoit que les conventions en vigueur au 1er janvier 1981 sont exécutées et prolongées de douze mois. Pour les nouvelles, on pourrait négocier la réduction de 40 ou 39 heures à 38 heures par semaine et, là où les 38 heures sont déjà en vigueur, le choix est laissé entre une réduction d'une heure par semaine sur deux ans et une hausse salariale de 1 p.c. Comment l'annulerez-vous, à moins que les parties ne puissent encore négocier un accroissement salarial à concurrence de 1 p.c.?

J'en viens maintenant au cas des indépendants. Je suis parfaitement conscient du rôle que jouent les indépendants dans la vie économique du pays. Je ne veux nullement suggérer qu'ils devraient être frappés plus que les autres. C'est le contraire de ce que je pense. Pas plus, mais autant que les autres. Or, force m'est de constater que ce n'est pas le cas et que les indépendants bénéficient — par rapport aux salariés — de deux avantages considérables.

En effet, la perte de leur pouvoir d'achat ne dépassera en aucun cas les 3 p.c., grâce notamment à un plafond, alors que, comme on le sait, de nombreux salariés subiront un préjudice bien plus grave.

Plus important encore: rien n'est prévu pour 1983, ce qui signifie que le sacrifice ne sera que momentané.

Mais, monsieur le Président, en la matière, la question qui se pose est de savoir si ces mesures auront un sens et si elles seront applicables. La chute du pouvoir d'achat d'une grande masse de consommateurs diminuera, en effet, nécessairement les revenus de nombreux indépendants, des petits commerçants en premier lieu.

Il est une autre question que nous aimerions poser: comment allez-vous appliquer la modération de l'indexation aux allocations sociales?

Je ne voudrais pas provoquer de perturbations dans le trafic ferroviaire en faisant passer un wagon du troisième train en même temps que le deuxième train. Il est cependant assez légitime de s'interroger sur ce que la désindexation signifie pour les revenus de remplacement.

La logique du deuxième train, celui qui a été publié au *Moniteur belge* de samedi dernier, serait d'indexer complètement tous ces allocataires — chômeurs, pensionnés — jusqu'à 27 000 francs. Mais alors, quel sera le contenu de votre troisième wagon de ce lourd convoi d'économies en matière de sécurité sociale?

Parmi les mesures d'accompagnement, figure le blocage des prix. C'est, en effet, une décision indispensable, si l'on ne veut pas que les effets positifs d'une dévaluation s'évaporent en quelques mois ou semaines.

Il n'en est que plus fâcheux que ce blocage soit inauguré, si l'on peut dire, par une hausse des tarifs postaux, suivis sans nul doute par une série d'autres.

La hausse envisagée des tarifs des transports en commun serait d'autant plus regrettable que ce seront à nouveau les travailleurs aux revenus plus ou moins modestes, leurs principaux usagers, qui en seront victimes.

En outre, par-delà les mesures proposées vendredi à la Société nationale des Chemins de Fer belges, dans des conditions que je ne veux pas commenter, et qui portent sur le licenciement d'agents, sur des économies budgétaires, sur l'augmentation des tarifs, ce qui me surprend surtout, c'est la contradiction, qui devient lassante à dénoncer, entre ce que vous voulez faire en matière de politique d'économies d'énergie et la condamnation des transports en commun, par le triple biais que je viens d'indiquer.

La contradiction se manifeste d'ailleurs également à propos de la TVA. Bien entendu, l'inflation augmentera; à taux constant, le rendement global de cet impôt sera donc plus élevé. Belle contradiction pour le programme des libéraux! Il y aura, de ce fait, un appauvrissement du consommateur.

Je voudrais signaler que, dans d'autres pays, certains taux ont été souvent diminués pour freiner la hausse des prix après une dévaluation. Ici, c'est le contraire. Vous maintenez votre taux de TVA constant sur des prix qui vont naturellement augmenter; conséquemment votre prélèvement fiscal global est plus important.

Si M. Gol venait dans cette assemblée autrement que pour y poursuivre ses conversations particulières, il serait peut-être intéressant qu'il nous explique comment cela est compatible... (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

M. Gol, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles. — Je suis en train d'expliquer les méthodes démocratiques qui ont été employées, ce matin, par vos amis de Liège.

M. Delmotte. — En état de légitime défense!

Mme Remy-Oger. — En 1961, vous étiez parmi nous, monsieur Gol...

M. Wyninckx. — Au premier rang!

M. Delmotte. — Il y a vingt ans, à Liège, vous étiez un incendiaire. Aujourd'hui, vous avez changé de veste. Vous vous êtes servi de la classe ouvrière, qui lutte aujourd'hui, comme tremplin pour « arriver ».

M. Spitaels. — J'en viendrai dans un instant à la sidérurgie. Je n'ai pas voulu modifier mon exposé en fonction du cours des événements à Liège.

Avouez qu'il est singulier pour le porte-parole du principal parti de l'opposition de voir arriver le premier Vice-Premier ministre — ce n'est pas si fréquent puisque, lors des deux derniers débats, nous ne vous avons pas vu, monsieur Gol — de le voir s'asseoir, puis se répandre en impressions, à droite comme à gauche, sans écouter l'orateur, ce qui serait pourtant la moindre politesse.

M. Gol, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles. — Allons donc!

M. Spitaels. — Vous êtes d'une impolitesse caractérisée à mon égard. (*Exclamations sur divers bancs.*)

J'en viens aux effets économiques de la non-indexation.

Un premier paradoxe saute aux yeux. L'effet escompté est d'alléger la charge des entreprises. Le résultat est visiblement pervers. Car

les secteurs à bas salaires, qui sont le plus souvent les moins prospères et dont le type même est le textile, seront le moins soulagés. En effet, c'est dans ces secteurs que la proportion de travailleurs végétant aux alentours de 27 000 francs est la plus forte. En revanche, les industries prospères qui paient de hauts salaires, seront soulagées le plus. Pour m'exprimer de manière imaginée, la non-indexation, telle que prévue, va bénéficier à une raffinerie comme Shell, qui verra son coût salarial abaissé, mais non à des entreprises telles que les usines Motte où le coût salarial de la majorité du personnel féminin oscille aux environs de 27 000 francs.

C'est prendre le contre-pied de ce qui avait été fait jusqu'à présent pour avantager les secteurs à haute intensité de main-d'œuvre — généralement à salaires modérés — comme, par exemple, la loi Dhooze ou l'opération Ma.ribel.

L'efficacité du contrôle, quant à elle, n'est pas réalisée contrairement à ce que plusieurs membres du gouvernement ont prétendu.

Tout d'abord, l'information ne sera communiquée au conseil d'entreprise qu'à posteriori, ce qui lui enlève une grande partie de sa valeur.

Ensuite, qu'arrivera-t-il — j'aimerais que vous me répondiez sur ce point en analysant votre arrêté royal — si l'employeur identifie dans un compte le montant du prélèvement salarial, mais avoue cyniquement consacrer l'économie sur les salaires à l'augmentation de ses frais généraux? Aucune sanction n'est prévue dans ce cas, pas plus que rien de fâcheux n'est arrivé aux entreprises aidées en vertu des lois d'expansion et qui n'ont pas créé les emplois prévus et à celles qui n'exécutaient pas les contrats de progrès.

En ce qui concerne le contrôle des prix, il nous apparaît, au regard des sacrifices exigés, par ailleurs, des salariés et appointés, comme insuffisant sur le fond et, surtout, singulièrement limité dans le temps.

Le gouvernement se doit, s'il veut rester cohérent avec lui-même, de préciser les mesures qu'il compte prendre dans ce domaine.

Précisions quant aux mesures vis-à-vis des prix à l'importation: il serait tout à fait inacceptable que les marges bénéficiaires des importateurs soient relevées, profitant de la dévaluation; précisions quant aux conditions exactes de dérogations au blocage des prix qui pourraient être accordées; précisions quant aux mesures qui seront prises à partir du premier juin 1982, date à laquelle seraient levées les mesures de blocage des prix.

A défaut de mesures strictes, efficaces et rapides, nous posons la question: « N'est-ce pas simplement la volonté de la Fédération des Entreprises de Belgique en matière de liberté des prix que répercute le gouvernement dans la définition de sa politique actuelle »?

Quoi qu'il en soit, les patrons et les syndicats en savent désormais davantage que le Parlement.

Je me souviens des jolis mouvements de menton de M. Gol pendant la campagne électorale. Foin de ces concertations bavardes. On allait consulter tout au plus et gouverner. On l'a vu! Vous demandez les pleins pouvoirs et mettez les parlementaires en congé, mais vous avez repris la cavalcade des rencontres pour fixer l'ordre du jour des réunions plénières et des groupes de travail s'égrenant sur plusieurs semaines, au Lambermont ou ailleurs. C'est un terrain supplémentaire où l'on ne vous prendra plus au sérieux.

J'en viens à la baisse du coût du crédit.

Il est vrai que le gouvernement promet aussi une baisse du coût du crédit. Mais la seule mesure concrète qui soit connue, à l'heure actuelle, en matière de réduction des taux d'intérêts est la décision du gouvernement d'affecter le produit de la modération salariale dans les établissements de crédit à une réduction du taux du crédit à l'exportation et des prêts d'Etat à Etat. Il est évident qu'une telle mesure ne porte en rien atteinte aux mécanismes actuels qui régissent la fixation des taux d'intérêts et qu'elle aboutit en fait à mettre à charge des travailleurs la réduction du coût de crédit.

Trois moyens, dont certains membres du gouvernement n'ont pas nié la possibilité, peuvent être envisagés pour aboutir à une baisse des taux d'intérêts et, par conséquent, des charges financières supportées notamment par les entreprises.

La première consiste à mettre fin aux mécanismes d'entente et de concertation qui régissent aujourd'hui tant la fixation des taux d'intérêts créditeurs que la fixation des taux d'intérêts débiteurs. Le gouvernement entend-il agir sur les taux d'intérêts en mettant fin à ces mécanismes?

La deuxième méthode consiste à prendre un certain nombre de mesures en vue de réduire les marges d'intermédiation des organismes financiers. Quelles sont les mesures concrètes envisagées en cette matière?

La troisième consiste à créer l'ensemble des conditions qui permettent de réaliser une réelle baisse des taux d'intérêts créditeurs. Sur ce plan, il faut constater que la dévaluation et ses mesures d'accompagnement contribuent en fait à provoquer plutôt une tendance au renchérissement de ces mêmes taux.

Bref, outre les périls qui guettent le monde du travail au terme de la présente dévaluation et des mesures d'accompagnement que je viens de détailler, il existe d'autres inquiétudes et d'autres interrogations, monsieur le Premier ministre, dans plusieurs secteurs de l'activité économique et en matière budgétaire. Je les évoquerai rapidement en terminant car ils sont aussi pressants dans l'actualité.

Votre gouvernement, monsieur le Premier ministre, poursuit dans la voie qu'il s'est tracée. La voie des promesses non tenues, des remises en cause et des lenteurs calculées qui peuvent apparaître comme une volonté délibérée d'asphyxie ou comme autant de provocations pour les travailleurs qui attendent souvent depuis des mois ou des années des décisions sans cesse reportées, ou adoptées au coup par coup, sans conception d'ensemble.

Je souhaite donc, monsieur le Premier ministre, vous poser une série de questions précises qui appellent des réponses d'une égale précision.

Je voudrais, monsieur le Premier ministre, vous demander — c'est un des quatre équilibres fondamentaux de votre économie que touche la dévaluation — de faire la clarté sur le problème de l'évolution du déficit budgétaire de 1982.

Au cours de l'été 1981, le déficit fut présenté à un niveau de 200 milliards au terme de négociations qui trouvèrent leurs conclusions dans un accord du Conseil de gouvernement du 6 août 1981. « Seul budget possible », commentait M. Eyskens, Premier ministre de l'époque.

Début janvier, des milieux proches du gouvernement, comme le centre d'études unique du PSC et CVP, le Cepass, annonçaient un déficit de 328 milliards.

Ces estimations se sont rapidement vues dépassées puisque, dès le 25 janvier 1982, la presse parlait d'un effort d'économie de 170 milliards, évoqué au Conseil des ministres portant à 370 milliards l'estimation antérieure. Ce montant de 370 milliards a par ailleurs été confirmé par une récente déclaration du ministre du Budget, en date du 19 février.

Comment justifiez-vous, monsieur le Premier ministre, non seulement l'écart très important entre les estimations qui nous sont ainsi présentées mais aussi la rapidité extrême avec laquelle le montant du déficit budgétaire bondit chaque fois de quelques dizaines de milliards?

Quand allez-vous déposer votre budget au Parlement? Votre déclaration gouvernementale date de la mi-décembre. Nous sommes en mars 1982 et janvier 1983. Les mois qui passent sont autant de douzièmes qui ne se rattrapent pas.

Je suppose que vous confirmerez votre ligne de conduite fixée voilà septante jours, selon laquelle vous limiterez le déficit du budget de 1982 à deux cents milliards. Je vous demande en tout cas de le dire clairement à cette Haute Assemblée.

Vous parlez également du plan pour l'emploi que compte mettre en œuvre votre gouvernement.

Ce problème de l'emploi me tient particulièrement à cœur, c'est la raison pour laquelle, monsieur le Premier ministre, j'aimerais vous poser trois questions.

1. Quelle sera votre attitude à l'égard des quelque 26 000 personnes occupées au 31 décembre 1981 par le CST?

Plus de 10 000 d'entre elles sont occupées dans les services de l'Etat et des parastataux et leurs contrats viennent à échéance entre mars 1982 et janvier 1983. J'ai cru comprendre qu'ils disparaissent; est-ce bien exact?

2. Une autre question que je me pose concerne les déclarations du ministre de l'Emploi et du Travail sur l'occupation de 10 p.c. des chômeurs de longue durée dans un troisième circuit de travail. Selon M. Hansenne, cette formule permettrait d'occuper 40 000 personnes. Le ministre devrait préciser sa pensée ou au moins indiquer sur quelle période il entend réaliser cet objectif, car 10 p.c. des chômeurs de longue durée ne représentent aujourd'hui que quelque quinze mille personnes.

3. Enfin, où trouverez-vous les fonds pour financer ce tiers secteur?

Ne risque-t-on pas d'assister à une réduction des allocations de chômage ou à un accroissement de la charge pour les promoteurs de projets? A moins que le non-renouvellement des contrats des 10 000 CST occupés par l'Etat et les parastataux fournisse les moyens de financer ce tiers secteur. Dans ce cas, l'effet sur l'emploi serait largement inférieur à celui annoncé puisqu'il ne concernerait plus que 5 000 personnes.

Pour la sidérurgie, je vous poserai quatre questions:

Qu'en est-il aujourd'hui de l'accord des banques dans le financement de Cockerill-Sambre?

On sait que les institutions belges ont signé cet accord le 4 février dernier, mais nous ne savons pas à quel stade de rédaction se trouve l'annexe audit accord qui reprend, banque par banque, les types de créances et qui est partie intégrante de l'accord lui-même?

On ne possède pas plus d'information quant à l'attitude des banques étrangères dont l'apport global est estimé à quelque 6 milliards. Aux dires de la presse — même favorable au gouvernement — celles-ci « rechignent ». Qu'en est-il exactement?

Puis-je vous rappeler, monsieur le Premier ministre, que, dans votre déclaration gouvernementale (paragraphe 3.3.1, c), il est écrit que les négociations entamées par le gouvernement précèdent avec les banques devaient aboutir avant le 1er janvier 1982? Aboutir, ma double question reste posée.

Puis-je vous rappeler également que le même texte prévoyait « à très court terme » la nomination d'un administrateur délégué à titre définitif? A très court terme! Vous êtes là depuis deux mois et demi!

En ce qui concerne la fusion des trois organismes de financement de la sidérurgie en un super holding pour le 1er avril prochain, je me permets, monsieur le Premier ministre, de m'interroger sur l'utilité de fusionner des organismes qui sont opérationnels en un ensemble plus lourd et donc plus cher. A moins qu'il ne s'agisse tout simplement d'une volonté déguisée de votre gouvernement d'éliminer les socialistes qui collaborent dans les organismes que vous souhaitez faire disparaître.

Enfin et surtout après la réunion d'hier soir à la Communauté européenne, quand allez-vous enfin prendre attitude sur le programme d'investissements?

Le moins qu'on puisse dire, après avoir écouté M. Davignon ce matin, est que celui-ci semblait apprécier modérément l'absence de M. Eyskens hier soir et encore moins son assertion selon laquelle il n'était pas en possession du rapport McKinsey.

Quelle lamentable farce! On comprend sans doute mieux aujourd'hui pourquoi, à la mi-septembre, nous n'avons plus voulu avaliser cette politique de l'étouffement progressif.

Voulez-vous rassurer les travailleurs légitimement inquiets et nous dire maintenant si vous allez trancher oui ou non? Maintenez-vous l'accord de l'an dernier prévoyant le financement de la coulée continue de Seraing et le renforcement du train 900 à Charleroi?

D'un autre secteur national, je ne dirai qu'un mot qui pose le problème de nos relations communautaires: il s'agit des charbonnages.

En juillet 1981, la sidérurgie se voyait dotée d'un contrat de gestion. Celui-ci prévoyait notamment un retour à l'équilibre financier d'ici 1985. Existe-t-il un contrat similaire pour les charbonnages? Il n'existe évidemment pas à ma connaissance mais le gouvernement a déjà octroyé, sans difficulté, cinq milliards pour les six prochains mois de fonctionnement des charbonnages campinois. Cela veut-il dire que pour financer le nord du pays, il n'est nul besoin de fixer les règles de gestion, mais que pour aider le sud du pays, il faut au préalable respecter une série de restrictions drastiques?

Passons au textile, autre secteur économique national qui, je le crains, ne sera plus, bientôt, qu'un secteur régional flamand, si on continue à le gérer de la sorte.

Bien entendu, c'est la sidérurgie qui monopolise l'attention. Je partage l'opinion émise par une personne qui n'a pas de responsabilités politiques mais bien économiques: si vous continuez à ne pas décider aussi bien pour la Hersaultoise que pour Motte, c'est bien simple, la région de Mouscron sera rayée de la carte en tant qu'activité économique.

Le Marché commun avait accepté le plan Claes jusqu'au premier janvier prochain dans le cadre d'une enveloppe.

Votre gouvernement en a suspendu l'exécution en attendant, d'une part, la confirmation du plan alternatif présenté par le minis-

tre des Affaires économiques et, d'autre part, les différentes réformes que vous voulez appliquer aux secteurs nationaux.

Pendant ce temps, près de 200 dossiers attendent qu'on se prononce sur leur sort. Quant à la centaine d'entreprises à propos desquelles il a déjà été statué et surtout pour les quatre-vingts qui ont bénéficié d'une décision positive, rien ne se passe, si ce n'est l'octroi de quelques avances consenties au taux normal du crédit lorsque, vraiment, la situation apparaît désespérée.

Le secteur est en crise, et j'en conviens sans réserve. Mais il apparaît que votre plan alternatif ne bénéficiera pas en fait aux entreprises en difficulté mais aux seules entreprises qui présentent déjà des perspectives telles de rentabilité qu'elles ne justifient pas l'intervention supplémentaire des pouvoirs publics. Quelles entreprises textiles sont effectivement en mesure de s'autofinancer à concurrence de 40 p.c., comme le propose M. Eyskens, si ce n'est des entreprises déjà saines?

Quant aux interventions des pouvoirs publics depuis plusieurs années dans les entreprises en difficulté, elles auraient donc été consenties en pure perte, de même que les efforts de l'ensemble des travailleurs qui acceptent que le nombre d'emplois se réduise de manière drastique dans le but de retrouver au plus vite l'équilibre économique.

Il est une technique subtile que certains milieux préconisent: on ne souhaite pas la mort brutale des entreprises, mais on les y conduit, tout aussi sûrement, par lente asphyxie.

J'ai parlé tout à l'heure de l'entreprise Motte, mais c'est un cas extraordinaire d'inefficacité: 1976, étude du professeur Heyvaert; 1977/1978, étude de la SNI; mai 1980, étude de la Fit (Financière de l'Industrie textile); août/novembre 1980, étude McKinsey I dont les propositions acceptées par le CMCES ne sont toujours pas exécutées; avril-octobre 1981, réactualisation de McKinsey I; octobre 1981, étude Mc Kinsey II.

Et l'on essaiera, demain, de dire que cette entreprise est condamnée par l'irresponsabilité des travailleurs ou des organisations syndicales! Cette situation est tout simplement scandaleuse. On se borne à empêcher la mort d'une entreprise, mais celle-ci ne peut en aucun cas prendre les décisions stratégiques qui autoriseraient son redressement.

Ne voyez-vous pas que les entreprises elles-mêmes ne font plus confiance au plan textile? Devant vos hésitations, vos tergiversations, elles ne font même plus appel à un plan qui est sans cesse modifié et dont l'application est indéfiniment réétudiée: les dossiers, qui rentreraient en masse au moment de la confiance, n'arrivent plus maintenant qu'au compte-gouttes.

Enfin, monsieur le Premier ministre, j'aimerais savoir comment vous pouvez admettre que les pouvoirs publics interviennent en capital, et donc en risque, en faveur d'une entreprise, sans aucune contrepartie dans le contrôle et la gestion de celle-ci. Pour décrire cela, on a trouvé une expression admirable: le *sleeping partner*. Comment justifiez-vous le privilège que vous maintenez au capital privé et que vous refusez à la collectivité?

En ce qui concerne le pétrole, je n'évoquerai pas le contrat-programme si ce n'est pour rappeler que j'ai entendu dire par plusieurs de vos ministres que tous les coûts seraient modérés à la fois. Je sais évidemment qu'il faut renégocier ce contrat-programme. Toutefois, il ne suffit pas de l'adapter, il y a matière à révision fondamentale.

J'aurais voulu arrêter mon discours ici, monsieur le Premier ministre, avec une autre conclusion. Ayant travaillé avec vous pendant plusieurs années, j'aurais souhaité me garder de toute tentative d'exploitation politique de la situation qui pourrait peut-être frôler l'indécence.

Mais, forcément, l'action provoque la réaction et la polémique nourrit la polémique. Dès lors, comme M. Martens a cru devoir évoquer, en termes agressifs, la politique des précédents gouvernements, je me vois contraint de répondre. A regret, je le répète. Votre ministre des Affaires économiques a fait preuve, lui, de beaucoup plus de dignité, lorsque, interrogé par la BRT, il se contenta de déclarer: « Le passé est le passé. Laissons la poussière de l'histoire le recouvrir. »

Vous tentez, semble-t-il, de donner de vous-même l'image de l'homme aux décisions énergiques et rapides, fonçant droit au but, en culbutant des obstacles. Mais si vous voulez être, sur ce point, ne fût-ce qu'un tout petit peu crédible, vous feriez mieux de ne pas parler du passé.

L'opinion réclamait, disait-on, à grands cris, un gouvernement qui décide. Or, le voilà, je le crains, présidé par un champion du slalom, un technicien de la virevolte.

Faut-il rappeler comment, au début de l'an dernier, alors que nous avons adopté une loi de modération salariale, obtenant pour ce faire l'appui loyal de tous les partis de sa coalition, y compris celui du nôtre, et comment, en proie, semble-t-il, à quelque panique, il changea brusquement son fusil d'épaule en négociant une convention entre interlocuteurs sociaux, aux effets moins efficaces que la loi?

Après cela vous voudriez faire croire que, dans le passé, vous auriez fait merveille si vous n'aviez traîné un boulet au pied: vos partenaires socialistes!

Et c'est ce même champion du slalom, estimant sans doute qu'il suffit pour être crédible de changer le numéro de son dossard, qui préconisait il n'y a guère une solution miracle: les 36 heures généralisées, et qui maintenant se donne des allures de saint Georges pourfendant un dragon étiqueté: coût salarial!

En fait, en prenant de telles attitudes, vous vous réfugiez, monsieur le Premier ministre, dans ce que les psychologues appelleraient de la surcompensation. Tout se passe comme si vous vouliez faire oublier par tous, y compris par vous-même, vos hésitations, vos volte-face, vos indécisions.

Mais attention! On ne sait que trop où mène un chemin jalonné de prises de positions matamoiresques.

Je me contenterai, dans l'intérêt de chacun, de souhaiter que M. le Premier ministre fasse désormais preuve de ce minimum de modération dans la polémique, de respect des opinions des autres et de refus de la mesquinerie, qui s'impose plus que jamais lorsque la situation est aussi difficile. (*Applaudissements sur les bancs socialistes et sur certains autres bancs.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, geachte collega's, nu de orde en de rust in deze vergadering opnieuw zijn ingetreden, wil ik toch nog het volgende zeggen.

Indien de socialisten in het algemeen en de Vlaamse socialisten in het bijzonder tijdens de jongste weken telkens een incident hadden uitgelokt wanneer woordvoerders van de meerderheidspartijen of zelfs regeringsleden laster verspreidden aan het adres van gewezen socialistische ministers, stond niemand van ons nog op dit podium. (*Applaus op de banken van de socialisten.*)

Ik sta hier echter wel en juist om deze laster te weerleggen en om degenen aan te klagen die de ware verantwoordelijkheid dragen voor deze uitzichtloze, institutionele, communautaire, budgettaire, monetaire en economische crisis waarin ons land zich bevindt. Wij zullen op de juiste wijze reageren op elke provocatie waarvan de socialisten in en buiten het Parlement het slachtoffer zijn.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, geachte collega's, de beslissing van de Senaat om pas een tiental dagen na de karnavalfeesten het debat over de devaluatie aan te vangen en dit debat te vervolledigen door er een debat over het globale regeerbeleid aan te koppelen, heeft dus minstens een voordeel gehad. Er is ondertussen al heel wat gebeurd en wij hadden tijd om over een en ander na te denken. Het Senaatsdebat kan dus meer verheldering brengen, wat nog niet betekent dat het meer aandacht zal uitlokken bij de media.

Uiteindelijk kan men aan de regering-Martens-De Clercq-Gol een zaak niet verwijten, namelijk dat zij niet consequent zou geweest zijn in haar aangeboren dubbelzinnigheid. Het was verscheidene jaren geleden dat er in een regeerakkoord op geen enkel ogenblik klaar en duidelijk gesproken werd over het verdedigen van de waarde van onze munt. Bijgevolg kon de regering zich inderdaad veroorloven deze krachtlijn van het beleid van de vorige regeringen te verwerpen en over de duidelijke vingerwijzingen van de Nationale Bank heen te stappen. Terzelfder tijd waren er echter zelden regeringen waarvan leden zich zo duidelijk en herhaaldelijk uitspraken tegen een mogelijke devaluatie en elkeen doodverfdien die over deze eventualiteit zijn bezorgdheid uitdrukte. Ziehier wat ik noem, de aangeboren dubbelzinnigheid van de regering-Martens V.

Mijn tienjarige parlementaire ervaring heeft mij al heel wat bijgebracht, maar — en ik zou zeggen, gelukkig maar — ik had nog nooit een devaluatie ervaren, laat staan een soortgelijk debat meegevoelt. Ik was er wel op voorbereid, omdat gelijk welke burger in dit land had begrepen dat de geldmachten de devaluatie wensten, daar zij er enkel voordeel konden uit putten, of erger nog, zij en zij alleen er voordeel konden uit putten.

Uit mijn parlementaire ervaring, mijnheer de Voorzitter, heb ik geleerd dat het soms nuttig kan zijn na te gaan hoe onder soortgelijke omstandigheden voorheen in Kamer en Senaat werd gedebarterd. Dit had mij reeds enkele weken geleden de kans gegeven de

montontwaarding te voorspellen, tegen de onoprechte verontwaardiging van de minister van Financiën in.

In het verslag van de heren Lagae en Hatry lezen wij: «Wat de speculaties in verband met een eventuele muntaanpassing betreft, heeft de regering geen enkele reden om in te gaan op verklaringen die buiten het Parlement werden afgelegd.» En verder: «Overigens moge onderstreept worden dat de wet van 31 maart 1935 handelingen strafbaar stelt die het krediet van de Staat aantasten, en dat die wet nog steeds van toepassing is». *A bon entendeur, salut* zegde de heer De Clercq, en hij was goed geplaatst om die wet te kennen, als minister van Financiën, en als iemand met uitzonderlijk veel ervaring in het beheer van vennootschappen.

Maar kennelijk onvoldaan over dit eerste antwoord, werd door verschillende commissieleden, van meerderheid tot oppositie, voortgeboord op dit thema, om uiteindelijk te vernemen uit de mond van een kennelijk geïrriteerde minister van Financiën dat hij «betreurt dat er zoveel over de pariteit van onze munt gesproken wordt». «Munstabiliteit, aldus de heer De Clercq, is een belangrijke factor van onze economie, en daarom mag men er ook niet lichtzinnig mee omspringen.»

Met andere woorden, niet alleen waren de politieke vooraantstanden uit kringen van de meerderheid, de editorialisten van regeringsgezinde kranten, de publicaties uit financiële en industriële midde- den, betreuwenswaardig en lichtzinnig, zij waren op de koop toe strafbaar. Waarop wacht de minister van Financiën om vervolgin- gen in te spannen? Des te meer, omdat hij ook in de openbare ver- gadering van de Senaat een lans brak voor een krachtadig optre- den tegen deze *lookers in the crystal ball* die sinds maanden de devaluatie als onvermijdelijk en noodzakelijk aankondigden. Zij werden door de Vice-Premier en minister van Financiën, op dat ogenblik ei zo na, als incivieken geschandvlekt. Ik meen mij te herinneren dat dit woord in de commissie zelfs is gevallen. Maar dit soort incivie- ken kreeg vlugger amnestie dan hun soortgenoten, want hun woorden waren nog niet weggestorven, de drukinkt was nog niet opge- droogd, of de devaluatie was een feit.

Mijnheer de Voorzitter, de beste samenvatting van de devaluatie- operatie vonden wij — hoe kan het anders — in de *Financieel-Eco- nomische Tijd*. U zult zeggen, dat zulks niet verwonderlijk is. Wij lezen: «In feite stond het reeds bij de vorming van de regering in december jongstleden vast, dat men tot een devaluatie zou over- gaan.»

«Naar in ingelichte regeringskringen vernomen wordt, hadden re- cente gebeurtenissen, als de reis van Martens en Tindemans naar Washington of het neen van de vakbonden en meer bepaald van het ACV aan de indexplannen, geen invloed op de devaluatie, noch op de beslissing zelf, noch op de timing ervan. Het voornemen de frank te devalueren speelt reeds van rond de vorming van de regering, zoals trouwens de afgelopen weken niet is verborgen gebleven door uitlatingen van sommige politici of door de zwakke omtrentingen die sommige ministers soms aflegden.» En verder: «Politieke kring- en — die, nu het gebeurd is, hun stilzwijgendheid langzaam opge- ven — bevestigen dat de kwestie van het al dan niet devalueren reeds besproken werd vóór de formatieonderhandelingen van for- mateur Martens begin december. Ook onder formateur De Clercq werd er reeds — vrijblijvend — over gepraat. Het was echter pas na de vorming van de regering dat de idee vaste vorm aannam. Vooral van de zijde van de CVP werd er naar verluidt op aangedrongen, met Herman Van Rompuy van het CVP-PSC-studiecentrum voorop.»

Dat is trouwens gebleken tijdens de beruchte voordracht van de heer Van Rompuy ergens in West-Vlaanderen.

Over de rol van de Nationale Bank lezen wij ook een en ander in het lijfblad van het Vlaams Economisch Verbond en het Vlaamse schokpatronaat. «In kringen van de Nationale Bank wordt dan ook openlijk betreurd dat tot een devaluatie werd overgegaan, en blijft men overtuigd dat het beter ware geweest niet te devalueren. Het zijn de begeleidende maatregelen die de ombuiging waar moeten maken, niet de pariteitsaanpassing. Ook tilt de Nationale Bank er zwaar aan dat zij pas vrijdag zonder enige voorafgaande consultatie op de hoogte van de plannen werd gesteld. Men kende er weliswaar de strekking in regeringskringen, maar het bleek een verrassing dat die de meerderheid had gehaald.»

Het overzichtartikel van de FET was ook zeer leerzaam wat de timing betrof.

De heer De Bruyne. — U leert blijkbaar heel wat uit de *Finan- cieel-Economische Tijd*.

De heer Wyninckx. — Inderdaad. Ergens iets leren is voor een parlements lid altijd zeer nuttig, mijnheer de Bruyne.

Wij leren: «Wat de timing van de devaluatie betreft, is de rege- ringstop ervan uitgegaan dat zij op het meest onverwachte moment moest gebeuren.» Ik voeg hieraan toe: als een dief in de nacht. Er werd aangenomen dat de meeste mensen ervan zouden uitgaan dat, zodra besloten was tot een doorbreking van de indexering, een of twee weken later, na het overleg met de sociale partners, een devaluatie zou volgen. Men heeft die potentiële speculatieperiode willen vermijden door geen lang debat te voeren over de manier van desin- dexteren. De regering heeft meteen haar indexvoorstellen aan de so- ciale partners voorgelegd, een keuze gemaakt, en op dat moment is zij tot devaluatie overgegaan.

Reeds sinds twee of drie weken stond vast dat indien er een devaluatie zou zijn, het waarschijnlijk afgelopen weekend zou gebeuren. Echte zekerheid dat het zaterdag en zondag jongstleden zou gebeu- ren stond sinds zowat een week vast.

Dan stelt de *Financieel-Economische Tijd* een merkwaardige vraag, toch voor een krant van die strekking. «Toch kan men zich afvragen of het ACV niet op de hoogte was van de nakende devaluatie, en of het neen van deze bond niet een ultieme poging was om de regering van een devaluatie te doen afzien. Het is echter even goed mogelijk dat het negatief advies van het ACV niet meer was dan een toegeving aan de Waalse vleugel om de communautaire te- genstellingen binnenshuis niet op de spits te drijven.»

En over de door u, mijnheer de Eerste minister, weggewuifde 12 pct.-eis, lezen wij in *De Standaard* — een andere regeringsgezinde krant —: «De 12 pct.-devaluatie, die minister De Clercq op de EG- ministerraad vroeg, wordt als een «onderhandelingsbasis» bestempeld. Op welk percentage België werkelijk mikte, wil niemand kwijt. Alleen wordt gezegd dat het iets hoger lag dan de verkregen 8,5 pct. Als België zijn zin «helemaal niet» had gekregen, zou het bereid zijn geweest voor korte tijd uit het Europese Monetair Systeem te treden en de frank (gecontroleerd) te laten zweven.»

Het was dus nogal vanzelfsprekend dat *Het Laatste Nieuws* de devaluatie reeds zaterdagochtend aankondigde.

Het verwondert mij dat in de Kamer hierover geen vragen rezen.

Op 20 februari schreef Frans Grootjans, PVV-minister van Staat: «Er zijn aanduidingen dat er dit weekeinde voor het land en zijn bevolking uitermate belangrijke beslissingen zullen vallen.» Hij was klaarblijkelijk beter ingelicht dan de gouverneur van de Nationale Bank, want hij voegde eraan toe: «Het is niet uitgesloten dat de openbare opinie in een eerste fase afwijzend zal reageren. Maar het zal niet de eerste maal zijn dat ministers daden moeten stellen, die pas jaren later naar waarde worden geschat. Wie betwist nu nog de monetaire maatregelen, die destijds door de toenmalige minister van Financiën Gutt werden genomen?» Het was zaterdagochtend. De allerlaatste speculanten hadden nog ruim de tijd en de gelegenheid om de vingerwijziging van de heer Grootjans te nutte te maken.

De heer Lagae. — Minister Gutt is niet tot een devaluatie overge- gaan.

De heer Wyninckx. — Ik citeer enkel de tekst van de heer Groot- jans en vind het wel belangrijk dat hij zaterdagochtend, op een ogenblik dat elke speculatie nog mogelijk was op de eerste bladzijde van zijn «lijfkrant» mededeelt dat er belangrijke financiële operaties zullen plaatsvinden tijdens het weekeinde.

En 's maandags blokletterde *Het Laatste Nieuws*: «Het nieuws lekte voortijdig uit.» Het lekte inderdaad zaterdagochtend uit, in dezelfde krant. De commentaar van de krant is overigens glashelder. «Deze voorbarige bekendmaking zou volgens sommigen bewust ge- beard zijn om roet in het eten te gooien.»

Welk roet wilde de heer Grootjans in welk eten gooien met die mededeling? Maar hoe kunt u, mijnheer de Eerste minister, verwij- ten toesturen aan de tipgevers van Reuter en van twaalf-procent- verzuchting van uw minister van Financiën, wanneer dezès lijfkrant reeds zaterdagochtend de nakende devaluatie wereldkundig maakte?

Het is nochtans merkwaardig dat deze devaluatiegeruchten door een liberaal minister van Staat aan het klokzeel werden gehangen, vermits «devaluatie in de eerste plaats een middel is om het reeds overmatig beslag van de overheid op het nationaal inkomen te ver- groten» zoals *De Standaard* zeer terecht schreef. Of zoals de Natio- nale Bank het stelde: «Devaluatie leidt tot socialisering op de rug van de kleine mensen.» Dit is dus klaarblijkelijk een vorm van soci- alisering die wel in de smaak valt van de PVV en de PRL. Immers, de last van de overheidschuld wordt verlicht, maar de tegenwaarde daarvan vindt men bij de spaarders, die op overheidsobligaties heb- ben ingetekend. Dat zijn niet de grootkapitalisten, dat zou zelfs de heer Grootjans moeten weten. Dat zijn dezelfde kleine mensen,

waarover Leo Tindemans op 5 oktober 1981 nog verklaarde: « Een devaluatie is de meest onrechtvaardige beslissing, omdat zij iedereen treft, en de kleinsten het ergst van al. » Het is waarschijnlijk daarom dat de regeringspartijen, zonder de minste schroom, de schuld van het hele gebeuren in de schoenen pogen te schuiven van de socialist. Mocht het niet zo doorzichtig zijn, het zou een methode zijn waarvoor enkel niet-parlementaire adjectieven goed zouden zijn. Dit zou echter nieuwe incidenten kunnen uitlokken in deze vergadering, wat ik vanzelfsprekend wens te vermijden.

Maar terstond waren dezelfde woordvoerders van het grootkapitaal — dat als het niet eerder gebeurd was, zaterdagochtend nog ruim de tijd kreeg om de laatste dubieuze transacties door te zetten —, er als de kippen bij om nog onrechtvaardiger, nog harder maatregelen te eisen. « Nu doorslikken » schreef de *Financieel-Economische Tijd*. En wat moesten wij doorslikken? « Eerst en vooral komt het erop aan de koopkrachtverheveling van gezinnen naar bedrijven, die uit de devaluatie voortvloeit, volledig tot stand te brengen. Gaat men het koopkrachtverlies van de verslechterde rentevoet compenseren in de inkomens, dan blijven wij in het oude cirkeltje rondraaien. » En dan komt het, mijnheer de Eerste minister: « In dit verband kan men zich afvragen of de voorziene inlevering van 3 pct. wel voldoende is bij een devaluatie van 8,5 pct., die na verloop van tijd voor 4 pct. extra-inflatie zal zorgen, bovenop de al bestaande inflatie van 8 pct. » Ziehier de rekensom. Indien enkel en alleen de indexaanpassing afgeschaft zou worden, zou de hele operatie reeds in enkele weken tijd een vermindering aan koopkracht meebrengen van bijna 20 pct.!

Dat is de ruwe werkelijkheid. Maar ondertussen worden de doorsnee-inkomens nog eens extra belast door het opdrijven van de tarieven van allerlei noodzakelijke openbare diensten, door de stijgende energieprijzen, door de aangekondigde herziening van de sociale huurprijzen, door de openlijke aanval op de rechten van alle sociaal verzekerden.

En sommige parlementaire journalisten van de regeringskranten zijn nog niet tevreden. Voor De Witte van de *Gazet van Antwerpen* mocht « de devaluatie best tien tot vijftien pct. bedragen hebben ». En « Ruys » schrijft *Manu militari* in *De Standaard* onder de titel « Lichtpunten »: « Het mag dan al waar zijn dat de regering haar Europese partners geërgerd heeft, in eigen land heeft zij een dik punt gescoord. Men was het gewoon geworden — dat is nogal een compliment — dat ministers steeds opnieuw door de knieën gingen, terugvielen op halve oplossingen of er helemaal het bijltje bij neerlegden. Het zou niemand verbaasd hebben, indien ook dit kabinet uit vrees voor linkse en Waalse afdreigingen, zijn herstelplan zou hebben ingeslikt, of dan toch dermate gewijzigd dat het zoveelste verwaterde vergelijk uit de bus zou zijn gekomen. Ditmaal werd er echter niet gekapituleerd. »

En *Het Laatste Nieuws* bij monde van Leo Verbiest is reeds vergeten dat er de voorbije vijf jaar nog andere partijen dan de PS en de SP het land hebben geregeerd, en jubelt het uit: « Het land zal zich zeker niet laten opzweepen door de verbale krachtpatserijen en de nieuwe paniekzaaijerij van degenen, die tot voor kort nog in de regering zaten. » Daar waren ook liberalen bij, en zelfs nog niet zo lang geleden, maar dat zegt Verbiest natuurlijk niet. « Ze hebben het jaren voor het zeggen gehad en dragen een grote verantwoordelijkheid voor de economische en financiële ramp waar het land voorstaat en die nog alleen door een devaluatie kon worden afgewend. Deze devaluatie is immers de prijs, die de bevolking nu moet betalen voor de politieke vergissingen en laksheid van de jongste vijf jaar. »

Tijdens deze periode van vijf jaar hebben de liberalen geruime tijd het land mee bestuurd, en dan spreken wij nog niet over de periode sinds 1974.

De commentator van dienst was bovendien vergeten dat zijn zusterkrant met verbale krachtpatserij was begonnen, nog vóór de devaluatie een feit was, en wel door de pen van PVV-topman Frans Grootjans.

Maar bovendien wordt het hypothekeren van de devaluatie door al de wirwar van verklaringen en geschrijf door regeringsgezinde kranten onderstreept. En ik vind niets uit, mijnheer de Eerste minister, want Jean Schoonbroodt schrijft het reeds, twee dagen na de devaluatie: « Le gouvernement belge souhaitait réaliser une dévaluation de 10 à 12 p.c. Ses partenaires européens, surpris par cette demande introduite cinq mois après le refus belge de participer à une remise en ordre des parités au sein du système monétaire, ont trouvé cette demande trop élevée. Et l'on a négocié douze heures pour transiger à 8,5 p.c. Pour pareille décision, rien n'est pire que le compromis. Il laisse toujours la place aux interprétations et entrouvre à nouveau les portes de la spéculation. Pourquoi, en effet, 8,5 p.c. et pas les 12 dont il avait été question? Ce que la Belgique n'a

pas obtenu aujourd'hui, ne va-t-elle pas l'exiger, sous forme d'une deuxième tranche, dans les prochains mois? Pour « réussir », une dévaluation doit être nette et surprendre. Elle a surpris par le moment. Les négociations européennes lui ont fait perdre de la netteté. »

En samen met de heer Schoonbroodt vragen wij ons af, wat de regering nog mag verwachten van de banken, de holdings en de grootindustrie.

Ook daarop krijgen wij een antwoord in *La Cité*. « Mais, maintenant qu'il a tout donné aux entreprises, qu'aurait-il encore à leur offrir en échange d'une association dynamique de leur part? On parle à ce propos de l'association des holdings. Jusqu'à présent ils ont toujours fait faux bord. Qu'est-ce qui les ferait changer d'attitude? Et les coûts financiers, que vont-ils devenir? En 1935 déjà, la gauche gouvernementale de l'époque avait souhaité que les banques s'associent à la dévaluation en s'engageant à réduire leurs taux d'intérêt. Les prochains jours devraient montrer comment réagissent les financiers. L'essentiel se jouera dans les décisions des exportateurs: vont-ils, comme ils en ont souvent le réflexe, se contenter d'encaisser les augmentations en modérant, eux aussi, leurs prix? La perspective de doubler les marges bénéficiaires plutôt que d'accroître la production de quelques pour cent pourrait l'emporter: c'est plus facile et plus rentable. »

Één zaak werd duidelijk: onmiddellijk na de devaluatie hervatte het offensief tegen de Belgische frank. Dit konden wij trouwens reeds lezen in de regeringsgezinde *De Standaard* van 24 februari 1982, zoals de heer Spitaels daarnet ook al heeft vermeld: « Onze munt zakte gisteren op de officiële wisselmarkt tot een effectief devaluatiepercentage van zowat 7,7 pct., nauwelijks steviger dan de nieuwe spilkoers dus. De spanning tussen vrije en officiële wisselmarkt liep op tot meer dan 6 pct. en op bepaalde ogenblikken bedroeg de afwijking zelfs 7 pct. Onze munt noteert op de vrije markt met andere woorden zwakker dan voor de devaluatie. »

De Standaard besluit: « Nooit is zo iets met een westerse munt gebeurd ... een munt die met een dergelijk fors percentage devalueert, moet normaal gedurende verscheidene weken aan de top van de Europese muntslang staan. Dat alles wijst er volgens analisten op dat de moeilijkheden rond de devaluatie van onze munt de internationale aandacht hebben gevestigd op de Belgische economische moeilijkheden. De wisselmarkten oordelen blijkbaar dat het devaluatiepercentage niet volstaat en mogelijk verwijzen ze daarbij naar de hardnekkigheid waarmee België gedurende verscheidene uren vasthield aan een devaluatie met 12 pct. »

De minister van Financiën heeft kennelijk tijdens deze onderhandelingen de grote speculanten de pap in de mond gegeven. Met andere woorden, de ontevredenheid van de speculanten is te wijten aan de wijze waarop deze devaluatieoperatie is tot stand gekomen.

Deze ontevredenheid wordt verder in de hand gewerkt door bepaalde regeringsgezinde kranten, want dezelfde dag bloklettert de *Gazet van Antwerpen* nog eens opnieuw dat om goed te zijn de devaluatie tien tot vijftien — ja, inderdaad, vijftien — pct. had moeten bedragen.

Vandaag sluit u, mijnheer de Vice-Premier, de nu reeds aangekondigde tweede devaluatie uit, maar wie kan nog geloof hechten aan uw woorden, na wat ik met een eufemisme wil noemen « het mislukt verstoppertje spelen » van voor het karnavaleske devaluatiegebeuren van « het dolle crocusverlof » zoals Manu Ruys het noemde.

Ik ben, geïnspireerd door al deze tegenstrijdigheden, eens gaan nakijken hoe de devaluatie van 1935 eigenlijk in zijn werk is gegaan. Zover moeten wij inderdaad terugrijpen om in dit Parlement een geldig debat te vinden over een soortgelijke regeringsmaatregel.

In de eerste plaats was het investituurdebat terzelfder tijd het devaluatiedebat. Reeds in dit opzicht was er een grondig verschil met de huidige toestand. Immers, dit debat greep plaats voor de muntoperatie. Vervolgens was het een regering van nationale eenheid, die deze dubbele politieke beslissing nam: muntontwaarding en volmachten. Tenslotte bleek dat er doorheen de grenzen van meerderheid en oppositie, toen nog een openhartig debat mogelijk was, en dat niet alle leden van de fracties die de regering steunden, het met deze dubbele benadering eens waren. Ook het omgekeerde was waar: sommige leden van de fracties uit de oppositie kwamen de regering tegemoet.

Een muntontwaarding zou in soortgelijke sereniteit moeten kunnen plaatsgrijpen. Een zo krachtige operatie zou moeten worden losgekoppeld van het regeerbeleid als dusdanig. Dat was de grond van mijn voorstel vorige week om het debat in de Senaat onmiddellijk te beginnen, en te beperken tot de muntaanpassing als dusdanig. De Senaat heeft daar anders over beslist. Waarom zou een lid van de regering hier niet kunnen verklaren, zoals de heer Van Zeeland.

in 1935: « Je n'ai cessé d'affirmer que la dévaluation est un mal. Les changements de régime monétaire apparaissent toujours dans l'histoire d'un pays comme un accident profondément regrettable. En particulier, dans les circonstances que nous vivons, la dévaluation n'est, d'aucune façon, ni une solution aux vrais problèmes que nous avons, ni un remède à nos difficultés » ?

Hoe anders zou dit debat kunnen verlopen wanneer wij de Eerste minister zouden horen bevestigen: « Il faut organiser le régime bancaire et rendre au pays sa vitalité économique » ? Meteen immers duidde Eerste minister Van Zeeland de juiste verantwoordelijkheden aan én voor de crisis én voor de devaluatie. Hoe anders had dit debat kunnen verlopen, wanneer men niet het steekspel van verdachtmakingen en laster had beleefd, dat op sommige ogenblikken in de Kamer werkelijk de spuitangen uitliep ?

Kunt u, mijnheer de Eerste minister, dan werkelijk geen einde maken aan de schaamteloze campagne, waarbij het wordt voorgesteld alsof de socialisten, ja, zelfs Vice-Premier Claes, oorzaak en aanleiding zouden zijn van al onze economische, budgettaire en monetaire perikelen? Moet ik u de beoordeling voorlezen van sommige politici en editorialisten over de uitzonderlijke moedige houding van de heer Claes als minister van Economische Zaken? Waarom moest de onrechtvaardigheid zo ver gedreven worden, dat hij zich verplicht voelde, en terecht, om de hoofdschuldigen aan te duiden, van de situatie, namelijk de stoelendans van CVP-Eerste ministers en de eindeloze reeks regeringscrisisen en verkiezingen telkens door de CVP uitgelokt.

Het debat zou anders hebben kunnen verlopen. Wij hadden kunnen zeggen, zoals Henri Jaspar in 1935: « L'épouvantable crise dans laquelle se débattent notre pays, le monde, et surtout l'Europe, a des causes qu'on connaît pour les avoir entendu abondamment exposer et discuter au cours des dernières années. » — Het zou een eerlijker benadering zijn geweest. — « Les esprits les plus avertis, les observateurs les plus réfléchis ont diagnostiqué le mal et indiqué certains remèdes. Ces causes dépassent singulièrement nos forces. »

U had aan dit debat een andere wending kunnen geven door te zeggen dat een socialistisch voorman als Willy Claes behoorde tot deze categorie van *esprits avertis* en *observateurs réfléchis*. U hebt het anders gewild, en het zal ons dus ook moeilijk vallen in de Senaat deze twistvraag voorbij te gaan. De hardnekkigheid waarmee een aantal avonturiers uit regeringsgezinde kringen voortgaan de socialisten alle schuld te geven voor de huidige economische, budgettaire en monetaire moeilijkheden, doet bij mij deze twijfel rijzen: zoekt men een boeman, en op welke wijze wil men hem doen opdraaien voor deze aantijgingen?

Ik zeg u dit, omdat andermaal een door u geleide regering, mijnheer de Eerste minister, zich aandient als de enig zaligmakende, terwijl u weet dat voor een zeer ruim gedeelte de oplossingen voor onze moeilijkheden elders liggen, en dat sinds 1974 alle regeringen, en alle regeringspartijen, in benarde omstandigheden, hebben gepoogd het onheil te keer te gaan, en het zeker en vast de Vlaamse socialistische ministers niet waren, die hun deel van de verantwoordelijkheid, van de weinig benijdenswaardige verantwoordelijkheid, niet zouden hebben willen, noch durven dragen. Tijdens het volmachten-debat heb ik, bij wijze van voorbeeld, de eindeloze reeks maatregelen opgesomd, die door de opeenvolgende ministers werden voorgesteld en uitgevoerd, om de maatschappelijke zekerheid veilig te stellen. Ik zou op dezelfde wijze hebben kunnen opsommen met hoeveel werkelijkheidszin de Vlaamse socialisten, op de departementen van Arbeid en Tewerkstelling en van Economische Zaken hun aandeel hebben genomen in de verantwoordelijkheden. Waarom tracht u, met de moed van de wanhoop, het aandeel van uzelf en van uw politieke partij te verminderen, en alles op andermans rug te schuiven? Zou het inderdaad passen in een strategie die er vooral in Vlaanderen moet toe leiden het imago van uw aftakelende partij terug op te poetsen, volgens de van oudsher gekende zwarte-ketelmethode? Maak een einde aan deze eenzijdige interpretatie, en er zal een zinnig gesprek mogelijk worden tussen meerderheid en oppositie, alleszins met dit deel van de oppositie, dat ik het voorrecht heb te mogen leiden. Dit zou in het belang zijn van het Parlement en van het globale politieke klimaat in dit land. Het zou u in de eerste plaats zelf ten goede komen, maar ook het herstelbeleid, waarover u voortdurend praat.

Maar het wordt u allicht niet gegund, want de devaluatie die u aan het land hebt opgelegd, is in dezelfde sfeer tot stand gekomen als uw regering en als uw volmachtenwet. Moeten wij nogmaals herhalen wat in de Kamer uitvoerig werd onderstreept door de Vlaamse socialisten en ook door woordvoerders van andere partijen?

In een exclusief interview in *Belgian Business* onder de vreemde titel « De Clercq op de Kansel » — ik heb de titel niet uitgevonden,

mijnheer de Vice-Premier —, zegt de minister van Financiën: « Wie zegt dat door een devaluatie onze economie moet worden aangewengeld, stelt de feiten verkeerd voor. Het is niet zo dat we door de muntpariteit te offeren, de economie opnieuw zullen kunnen aangewengelen. Weliswaar zouden wij een kortstondig voordeel hebben, dat echter op zeer korte tijd dreigt uitgehouden te worden. »

In het interview is ook een foto van de Vice-Premier afgedrukt, niet op de kansel, maar terwijl hij een weinig parlementair gebaar maakt, waarschijnlijk gericht tot de lezers. Zij hebben immers de tekst van het interview onder ogen gekregen tien dagen na de devaluatie. U zult moeten toegeven dat het toch nogal vreemd is voor een blad van zakenlieden dat daarin de minister van Financiën nog voortdurend tegen een devaluatie pleit met de bewering dat deze geen enkel effect zal hebben en het een operatie is die moet worden vermeden, terwijl hij tien dagen voordien te Brussel een devaluatie van 12 pct. is gaan bepleiten. Hij heeft daardoor veroorzaakt dat het gevecht tegen de Belgische frank voortgaat, juist omwille van de wijze waarop de devaluatie is geschied.

Wie ook verantwoordelijk is voor de Reutertelex, wie er ook de 12 pct.-eis uit zijn duim heeft gezogen, zelfs het editoriaal van de heer Grootjans, het heeft vandaag allemaal nog weinig belang. Eén zaak staat vast: deze keer zullen het de socialisten niet geweest zijn. Maar de gevolgen van dit geklungel zijn voor iedereen nadelig, eerst en vooral echter voor de muntoperatie zelf, en vooral voor het herstelbeleid dat deze regering beweert na te streven.

En ik lees opnieuw Henri Jaspar, die zegde in 1935, in de Kamer van volksvertegenwoordigers: « Ce qui ajoute à cette préoccupation et à cette émotion populaire, c'est que ce sont les mauvais citoyens qui, à un moment déterminé, ont organisé la lutte contre le franc ou en ont profité à qui vous allez, par votre politique, donner raison. Ce n'est pas votre but, cela va de soi. Ce n'est pas votre intention, et vous nous disiez avec raison: nous allons poursuivre ceux qui ont lutté contre le franc. » Jaspar voegt eraan toe: « Je vous y attends. »

Ik zeg dat ook, en met mij alle goede burgers in ons land. Maar wij kennen geen voorbeelden van soortgelijke vervolgingen, noch in 1926, noch in 1935. Ja toch, er was er één, in 1926 werd een wisselagent te Verviers aangehouden. Veertien dagen later heeft men de man opnieuw gelost want men kon moeilijk een wisselagent uit Verviers gevangen zetten terwijl alles wat naam had in de hoge financiën nog vrij op straat rondliep.

Dit is de fundamentele reden voor onze ergernis en de gerechtvaardigde vraag van Willy Claes om, zoals in 1935, een parlementaire onderzoekcommissie op te richten, maar die zou dan wel ietwat krachtiger moeten kunnen optreden dan dergelijke commissies over het algemeen kunnen doen.

Het is, mijnheer de Vice-Premier, daar hebt u gelijk, een illusie te denken dat onze economie kan worden aangewengeld door een devaluatie. Men zal er evenmin de Buitenlandse Handel, departement waarvoor u verantwoordelijk bent, door bevorderen. Men zal geen prijsblokkerend, zelfs geen prijzenremmend beleid kunnen voeren. Doorheen de muntoperatie stijgen onze invoerprijzen en ook onze eigen, binnenlandse prijzen. Uw prijzenpolitiek kan een illusie scheppen, maar kan deze niet in stand houden. De verbruikers besefsen dat. Vandaar een kortstondige opflakking van de aankopen, vooral van ingevoerde producten. Een aantal verkopers van hifi-installaties en auto's wrijven zich vandaag bij wijze van spreken de handen. Het zal niet voor lang zijn. Hoe kan men op die wijze een economie herstellen?

U zult bovendien niet kunnen weerstaan aan het groeiende verzet tegen de politiek van relatieve en absolute verarming, die u hebt ingezet, vandaag ...

De heer Cooreman. — Dat is niet van vandaag, mijnheer Wyninckx, dat is al lang!

De heer Wyninckx. — ...tegen de lonen- en weddetrekkenden, morgen tegen de gerechtigden op soc. vergoedingen. U weet dat u eerstdaags voor enorme moeilijkheden zult staan, wanneer u zult poeren de laatste hand te leggen aan de Rijksmiddelenbegroting. U weet dat handel en nijverheid op kredietmoeilijkheden afsteeven, wanneer zij in het buitenland grondstoffen of produkten gaan pogen aan te schaffen. U weet dat uw devaluatie en uw volmachtenbeleid in zich het zaad dragen van nieuwe economische, monetaire en budgettaire verwickelingen, maar vooral van toenemende sociale conflicten. Door alles wat er rondom de devaluatie en de begeleidende maatregelen werd en wordt verteld, en niet in het minst door uw eigen ministers, krijgt niet alleen de geloofwaardigheid van uw regering voortdurend stevige deuken, maar ook de geloofwaardigheid van de Staat en de betrouwbaarheid van onze munt.

Dit beleid betekent een rechtstreekse aanval op het levenspeil van de kleine mensen, de kleine spaarder, de kleine handelaar, de kleine landbouwer, de kleine ondernemer, met andere woorden, van de doorsnee-Belg, of hij nu Vlaming is, Waal of Brusselaar, de man, de vrouw, het gezin, die door hard werken hebben gepoogd voor henzelf en allicht ook voor hun kinderen, een toekomst op te bouwen, en daar naar te leven.

Het is niet omdat het bijna vijftig jaar geleden is dat er in ons land nog zo ernstig werd gedevalueerd, dat de Belgen niet beseffen waar het om gaat. En de ontevredenheid zal niet alleen groeien bij de werkende klasse en bij de werkloze klasse, zij zal ook de kleine middenstander gaan beroeren, om hem, na een kortstondige opflakering van zijn omzet, te beroven van de laatste illusies. Welke middelen zult u dan aanwenden, tenzij er na de derde trein, een vierde, een vijfde, een zesde komt? Dan zou wel snel kunnen blijken dat de minste ontsporing een niet te overziene catastrofe veroorzaakt, waarvan tien miljoen passagiers het slachtoffer zullen worden.

Tekens aan de wand wijzen in die richting. Het is betreurenswaardig dit te moeten vaststellen, nauwelijks veertien dagen nadat de eerste trein veilig was vertrokken, weliswaar met onbekende bestemming, want zijn eerste zijspoor was de devaluatie, en de tweede trein bommelde hem reeds achterna. Ondertussen waren er al passagiers die verkozen om de treinsporen post te vatten, in plaats van in de wagons. Maar bovendien laaide opnieuw de speculatie op tegen onze munt. Wie zijn nu de grootste ondernemers van uw beleid, mijnheer de Eerste minister, degenen die oordelen dat zij aan de devaluatie nog niet genoeg hebben verdiend, of degenen die weigeren er het slachtoffer van te worden?

Mijnheer de Eerste minister, op 27 maart 1926 werd door de Belgische ambassadeur in Parijs telegram 3312 verzonden. (*Gelach op sommige banken.*) Dat is niet zo komisch, collega's. Ik vraag u met aandacht te luisteren want uit de geschiedenis kan men dikwijls zeer veel leren. De ambassadeur deelde de Belgische regering toen mee dat het geen Fransen waren die tegen de Belgische frank speculeerden, maar Belgen. Het waren dezelfde die ook in 1935 tegen de Belgische frank speculeerden. Ook toen was de devaluatie de bekroning van een maandenlange campagne, vanwege de hoogste industriële en financiële kringen van het koninkrijk. Dat kan bepaalde partijen in deze Senaat vervelen, maar dat is de historische werkelijkheid. Zowel in 1926 als in 1935 provoceerde het grootkapitaal de devaluatie en in 1982 is het niet anders geweest.

De heer Luyten. — Economisch incivismisme wordt hier nooit gestraft.

De heer Wyninckx. — Zelfs de voorganger van de toenmalige Eerste minister Van Zeeland, de heer Theunis, had niet veel woorden nodig om dit te bewijzen. Ook hij zegde dat zij verantwoordelijk waren voor de teloorgang van onze munt. Zijn het vandaag de staalarbeiders van Luik, Charleroi en Zelzate die verantwoordelijk zijn voor de teloorgang van onze munt? Zijn het de tekstilarbeiders uit Moeskroen, Doornik en Gent? Zijn het de scheepsbouwers van Cockerill Yards Hoboken of de Antwerpse scheepsherstellers? Zijn het de meer dan vierhonderdduizend werklozen, mannen, vrouwen en jongeren?

Welke invloeden hebben gespeeld gedurende de maanden, de weken, de dagen en zelfs de uren die de devaluatie zijn voorafgegaan? Welke inspanningen werden geleverd door de regering, niet om de devaluatie tegen te gaan, — daartoe volstond het de schuld eenzijdig op de socialisten te laden —, maar om de speculatie rondom de devaluatie tegen te gaan? Wat deden de specialisten uit de openbare en de privé-financiële instellingen gedurende de dagen die de devaluatie voorafgingen? De Nationale Bank beweert buiten spel gezet te zijn. U logenstrafte de Reuter-informatie en de voortdurend herhaalde bewering dat uw regering om een devaluatie van liefst twaalf pct. verzocht. Dit zijn dan toch minstens twee zeer belangrijke feiten die u nooit in de schoenen kunt schuiven van uw voormalige coalitiepartners, noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks. Ik beweer echter, en wie zal mij kunnen tegenspreken, dat door deze twee feiten de muntoperatie definitief en grondig werd gehypothekeerd.

En ook ik wens dat voor dit alles de juiste verantwoordelijken worden opgespoord, want de gevolgen van hun handelingen kunnen zwaar doorwegen op de nabije evolutie van onze munt en van onze economie. Maar deze lekken kunnen ook deze regering een alibi verschaffen om het ontsporen van de volmachtenpolitiek en eventuele nieuwe monetair operaties reeds bij voorbaat wit te wassen. Op één punt na, mijnheer de Eerste minister, u zult dan niet meer kunnen blijven herhalen dat het allemaal de schuld van de socialisten is.

En dan is mijn aanvullende vraag: wat gaat u ondernemen om de opnieuw oplaaierende speculatie tegen te gaan? Gaat u van uw volmachten gebruik maken om deze te beletten of te beteugelen, al was het maar door toepassing van paragraaf 4 van artikel 3? De banken en de holdings zijn in gebreke gebleven. Als u de verantwoordelijken zoekt voor de monetaire perikelen, zoek ze dan in die richting, de goede richting. Dan zult u een beroep kunnen doen op het vertrouwen van de breedste lagen van de bevolking.

Ik wens niet in detail te treden wat betreft de eerste en de tweede trein volmachtenbesluiten en ik wens evenmin vooruit te lopen op een eventuele derde trein. Voor ons, socialisten, blijkt meer en meer dat uw regeringsbeleid eenzijdig gericht is, onevenwichtig, onvoldoende methodisch en allesbehalve dynamisch. Dit zal wel niet de mening van uw momentele meerderheid zijn. Dit is overigens in het huidige devaluatiedebat niet belangrijk. Wat belangrijk is, mijnheer de Eerste minister, is dat u uit de groeiende weerstand tegen uw beleid, de nodige lessen zoudt halen. Wat belangrijk zou zijn, is dat u zeer snel zou gaan beseffen dat een daadwerkelijk anticrisisbeleid slechts mogelijk is als u kunt steunen op de breedst mogelijke lagen van de bevolking. Dat u de haarden van verzet en ontevredenheid met andere middelen zoudt breken dan met machtsargumenten, politieke en andere.

Wij zien met aandacht uit naar de ontwikkeling van het gesprek met de syndicale organisaties. Wij zien met evenveel belangstelling uit naar de wijze waarop u, ondanks uw volmachten en uw dubieuze devaluatie, het gesprek met het Parlement zult op gang houden.

Neem afstand van degenen uit uw directe omgeving, die zich ophopen als *dispatchers*, die u in een uitzichtloos warnet van wisselsporen willen doen terechtkomen. Er bestaan andere manieren om het gezond verstand te laten zegenvieren. Maar misschien hebt u zelf deze lessen al getrokken uit de gebeurtenissen van de voorbije weken. Tragisch ware het, wanneer dat niet het geval zou blijken te zijn. Als u, ontsporing na ontsporing, uw treinen toch over de laatste brug zoudt willen halen, en als niet alleen de stokers en de machinisten, maar met hen, ook al de passagiers in het ravijn zouden terechtkomen.

De heer Luyten. — Die brug ligt op de taalgrens.

De heer Wyninckx. — Er wordt bij herhaling, mede door de woordvoerders van de regering, gevraagd naar alternatieven. Er wordt zelfs gezegd dat de socialisten over het algemeen, en de Vlaamse socialisten in het bijzonder, weinig alternatieven zouden voorstellen. In de twee debatten die wij hebben gevoerd was het niet het ogenblik om alternatieven voor te stellen. Wij willen toch zeggen dat wij als Vlaamse socialisten verantwoorde oplossingen durven voor te stellen. Wij zijn voorstander van het opnieuw bepalen van de doeleinden van het sociaal-economisch beleid op basis van onze huidige maatschappelijke behoeften.

Wij wensen een doorbreking van de economische en financiële machtsverhoudingen in het voordeel van de economisch, cultureel en sociaal zwakkeren.

Wij wensen een industrieel beleid gericht op energiebesparing, ontwikkeling van de spitssectoren en beter inspelen op de sector van de gemeenschapsvoorzieningen.

Wij wensen een rechtvaardiger inkomens- en vermogensverdeling, via de fiscaliteit en via een vermogensbelasting, hevige strijd tegen de fraude en indexering van de belastingsschalen. Op het gebied van de sociale zekerheid wensen wij een plafonnering van sommige prestaties, een deplafonnering en fiscalisering van de bijdragen.

Wij wensen een verdere verfijning van een direct tewerkstellingsbeleid met doorbreking van het traditioneel patroon onderwijs-werk-pensioen.

Wij wensen de tijdige en planmatige anticipatie op de onafwendbare technologische revolutie van de jaren tachtig met een drastische werktijdverkorting, beperking van het totaal nominaal loon en fondsvorming om scherpe sectoriële distorsies te overbruggen.

Wij zijn voorstander van een selectieve relance door middel van de openbare investeringen. Binnen budgettaire enveloppes moeten op korte termijn prioritaire acties worden uitgewerkt gericht op maximale meesleping van de hele economie.

Wij wensen — en wij hebben in het verleden als regeringspartner daaraan loyaal meegewerkt — een sanering van de overheidsfinanciën door maximale beperking van de uitgaven, door een strijd tegen de bureaucratie in de breedste betekenis en door betere en rechtvaardiger inning van de ontvangsten.

Wij wensen een verbetering van de betalingsbalans door importsubstitutie, exportverhoging en strakke controle op de kapitaaltransacties.

Tenslotte, wensden wij een medestimulering van de internationale herleving door coördinatie van de Europese relancepolitiek, betere beheersing van het internationaal kapitaalverkeer, evenwichtige en functionele arbeidsverdeling in het kader van een nieuwe Noord-Zuidverhouding.

Wanneer in dit kader de komende weken en maanden een gesprek kan worden gevoerd, dan zult u, mijnheer de Eerste minister, de Vlaamse socialisten rond de gesprekstafel ontmoeten. Wij vragen u echter met aandring op incidenten zoals die welke vandaag in Luik zijn gebeurd, niet onhandig te reageren zoals de heer Gol heeft gedaan, maar er begrip voor te hebben. In naam van de 3 000 mensen die in Hoboken en van de 8 500 mensen die in Luik zonder vorm van proces op straat worden gezet, vragen wij begrip. Begrip in de eerste plaats voor de diepmenselijke tragedie die achter de sociale onrust schuilgaat. Dat zijn geen oproerkraaiers. Dat zijn mensen die vechten voor hun rechten. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De heer Luyten. — Die 3 000 zijn afgedankt, maar die 8 500 niet! Maar de heer Delmotte heeft u niet gesteund bij uw motie over Cockerill Yards.

De heer Wyninckx. — Dit argument heeft voor mij geen enkele waarde.

De heer Luyten. — Voor ons wel.

De heer Wyninckx. — Wanneer op een bepaald ogenblik een woordvoerder van de Franstalige socialistische partij een benadering heeft van een probleem die anders is dan de mijne, dan zal dat mij niet beletten solidair te zijn met de arbeiders van de andere kant van de taalgrens. Dat is socialistische taal.

De heer Jorissen. — U beweert dus dat de Waalse socialisten geen socialist zijn. Dat is alles.

M. le Président. — La parole est à M. André.

M. André. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, est-il permis de se demander si le débat que nous suivons aujourd'hui n'est pas un peu vain?

En effet, le gouvernement a fait la semaine dernière devant notre assemblée une communication quant à sa décision de dévaluer notre franc, en prenant simultanément un certain nombre de mesures importantes dites d'accompagnement, et nous sommes amenés à en discuter un peu tardivement, selon la logique traditionnelle de notre système bicaméral.

Nous croyons toutefois que la présente discussion n'est pas dépourvue d'intérêt. L'importance, le caractère assurément inédit et — n'ayons pas peur des mots — assez spectaculaire des mesures arrêtées lors du précédent week-end, démontrent au contraire l'opportunité d'un débat « à tête reposée ».

S'il m'est permis de faire un peu d'histoire à la suite de M. Wyninckx, je rappelle que la dernière dévaluation du franc belge date de 1949. Mais c'est surtout à la grave crise de 1935, et à la dévaluation pratiquée alors, qu'il convient de remonter pour porter un jugement sur celles d'aujourd'hui.

Les rapprochements et les comparaisons n'engagent pas, croyons-nous, au défaitisme ou au fatalisme que d'aucuns prêchent, volontiers ou délibérément, aujourd'hui.

A ceux qui ne voient dans la dévaluation intervenue qu'un constat d'échec, laissant présager des lendemains peu engageants, je ne crois pas inutile de livrer ce petit passage que, dans son *Histoire de Belgique*, un historien aussi peu contesté que Georges-Henri Dumont, consacre aux mesures prises en 1935 par le gouvernement Van Zeeland.

L'auteur rappelle d'abord comment, en début 1935, le cabinet Theunis, devant le retrait par le public de ses capitaux des banques suite à des offensives de presse en faveur de la dévaluation, laissa le franc perdre sa parité or à l'étranger et démissionna le 19 mars de cette même année. Il souligne qu'« un redressement national s'imposait d'urgence, suivant une formule tripartite. Le Roi en confia la direction à Paul Van Zeeland... Dès le 26 mars, le cabinet Van Zeeland se fit attribuer des pouvoirs spéciaux... »

M. Martens, Premier ministre. — J'ai consulté le *Moniteur belge*; c'était le 31 mars.

M. André. — Je cite Georges-Henri Dumont, monsieur le Premier ministre.

M. Martens, Premier ministre. — Ce n'est pas exact.

M. André. — Je fais davantage confiance au Premier ministre qu'à l'auteur que je cite. Je retiens donc le 31 mars pour vous faire plaisir. (*Sourires.*)

Je termine la citation: « ...pour douze mois... » Etes-vous d'accord là-dessus?

M. Martens, Premier ministre. — Oui.

M. André. — « ...et commença la réalisation de son programme de salut public. Le franc belge, qui flottait à la dérive sur les marchés étrangers, fut amputé de 28 p.c. Scientifiquement calculée par rapport au niveau des grandes monnaies dominantes, cette dévaluation fit l'effet d'un coup de fouet ranimant l'économie nationale en léthargie... »

La politique volontariste menée à l'époque devait ainsi donner ses fruits dans les mois qui suivirent. N'est-ce pas là une leçon qu'il faut méditer en regard de l'action que le gouvernement actuel affirme vouloir mener?

Ce qui a pu être réussi en 1935, à partir d'une décision de dévaluation s'insérant, elle aussi, dans un ensemble d'autres mesures, ne peut-il être obtenu aussi en 1982?

Reconnaissons que le gouvernement a eu incontestablement le difficile mérite de prouver sa capacité de gouverner et de décider. Cette détermination est certainement de nature à créer sinon à renforcer la confiance de toute notre population dans la capacité — oserais-je dire « retrouvée » — des pouvoirs publics à prendre toutes les décisions qui s'imposent pour lutter avec une efficacité soutenue contre la crise.

M. Gramme, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

Le gouvernement a pris ses responsabilités qu'il savait lourdes de conséquences. En ce qui nous concerne, nous l'encourageons à persister dans cette voie ingrate mais probablement salutaire. Nous savons que les mesures prises ne l'ont pas été à la légère. On ne dévalue pas une monnaie pour le plaisir de le faire. Le gouvernement a indéniablement su tirer toutes les conséquences d'une situation de délabrement, caractérisée par cette spirale infernale d'un démantèlement progressif de l'emploi, d'un déséquilibre chronique des finances publiques et d'un déficit dangereusement croissant de la balance des paiements.

Il l'a fait en inscrivant cette décision, délicate entre toutes, dans le cadre d'une politique globale et cohérente, mettant, selon les propres paroles du Premier ministre, en harmonie complète les trois piliers de la politique économique: une politique orthodoxe de la monnaie, du budget et des revenus.

Cette approche est à la fois rationnelle et équilibrée. Elle témoigne d'un souci, qui n'était plus coutumier chez nos gouvernants, de procéder selon une stratégie globale de redressement de notre économie — stratégie qui, comme le notait judicieusement le président de mon parti, M. Gérard Deprez, tient compte de tous les éléments qui doivent intervenir dans ce redressement, et, ajoutait-il, « les mesures prises sont inspirées par le double impératif de ce qui est économiquement le plus efficace et le plus socialement équitable dans la situation actuelle ».

Nous relevons avec intérêt, d'une part, que toutes les mesures nécessaires, notamment la modification temporaire et modulée du système d'indexation et le blocage des prix, ont été prises pour que la dévaluation devenue inévitable produise des effets positifs tant sur le marché intérieur que sur nos exportations.

Nous constatons avec satisfaction, d'autre part, que tout a été mis en œuvre pour garantir que l'effort de modération soit réparti de manière équitable et que les groupes sociaux y participent de manière équivalente.

Nous notons aussi que l'action menée par le gouvernement de manière à diminuer l'ensemble des coûts salariaux, énergétiques, fiscaux et financiers de nos entreprises va de pair avec des mesures renforcées pour la mise au travail des chômeurs et, en particulier, des jeunes, cela, notamment, dans le cadre d'un pacte de l'emploi bien pensé dont on espère qu'il pourra, avec l'appui des interlocuteurs sociaux, contribuer à entamer suffisamment la triste réalité d'un chômage qui dépasse, dans son ampleur, la limite du tolérable.

Par ailleurs, les mesures plus immédiates, comme les stages des jeunes en nombre accru, le troisième circuit de travail, l'encouragement au travail à temps partiel, l'exonération des cotisations patronales lors du recrutement des jeunes, etc., constituent également autant de pas significatifs dans la bonne direction. Nous ne ferons

qu'encourager le gouvernement à poursuivre et à amplifier une politique active et imaginative de l'emploi tout autant indispensable qu'une politique de la monnaie, du budget et des revenus.

C'est, en effet, sur tous les fronts que le gouvernement doit se battre. Il devra continuer à le faire avec une énergie accrue dans les semaines à venir pour compléter la stratégie globale du redressement de notre économie qu'il a eu le courage de mettre en place. Je songe ici aux mesures à prendre sans délai en vue de contrôler et de ramener dans des limites acceptables un déficit budgétaire inquiétant, pour assurer l'équilibre et garantir l'avenir des régimes de sécurité sociale, notamment dans le cadre des prochains arrêtés de pouvoirs spéciaux. Ces arrêtés devront traduire la volonté politique du gouvernement de faire coïncider la nécessaire rigueur financière et l'indispensable solidarité dans la répartition des efforts à consentir.

Ce n'est qu'à ce prix et dans le cadre d'un dialogue social renouvelé — dont nous saluons l'amorce dans les dernières heures et que nous voudrions à la fois fructueux, loyal et très large — que les efforts qui sont demandés maintenant produiront tous leurs effets à moyen et à long terme au bénéfice de l'emploi, de l'équilibre des finances publiques et de la rénovation, voire de la reconstruction de nos structures et de notre patrimoine industriel.

J'en reviens maintenant à l'objet plus direct de ce débat et aux mesures de ce qu'on a appelé pudiquement le « réajustement monétaire ».

Le gouvernement a su décider et arrêter une politique qui lui est propre, en se définissant lui-même. Et cela, même si les options qu'il a pu prendre n'étaient pas nécessairement partagées en tout ou en partie par l'ensemble des acteurs de la vie économique et sociale de ce pays, voire par une institution financière aussi influente et prestigieuse que la Banque Nationale.

Cela nous paraît aussi être un bon point à son actif. Non pas que nous considérons que le gouvernement actuel — pas plus que les autres — doive nécessairement et à tous égards ramer à contre-courant, mais il y a un temps pour la négociation et un temps pour la décision qui revient au pouvoir politique. La décision prise s'est écartée de l'avis de la Banque Nationale qui s'est prononcée, jusque dans les derniers jours qui ont précédé la décision de dévaluer, de manière négative.

Le raisonnement de la Banque Nationale, pour pertinent qu'il fût, a sans aucun doute pesé lourdement dans la balance au moment où le gouvernement a pris une décision contraire, inspirée sans doute par des considérations moins strictement monétaires que celles qui guident, très logiquement et très légitimement, la politique menée et préconisée par cette institution.

Dans un rapport à la Fondation roi Baudouin sur « l'avenir économique de la Belgique », j'ai pu relever, dans la partie du chapitre intitulé « les voies de la sobriété », consacrée à la compétitivité, des considérations particulièrement intéressantes et qui, venant de personnalités à la compétence éprouvée, rendent un son de cloche différencié et expriment des positions finalement très proches de celles qui sont le fait du gouvernement dans la délicate opération de la dévaluation.

Après avoir rappelé les inconvénients mis en avant par la Banque Nationale et qui sont incontestables, et les avantages de la dévaluation, le rapport souligne que « pour être efficace, une dévaluation devrait être couplée à des mesures d'accompagnement : l'effet sur l'index des hausses des prix à l'importation devrait être neutralisé. Si cette condition était remplie, une dévaluation pourrait avoir des effets bénéfiques : 1) Les prix à l'importation monteraient mais non l'élément essentiel du coût que constituent les salaires : l'effet final serait une réduction durable des prix à l'exportation et donc une amélioration marquée de la compétitivité de l'industrie exportatrice ; 2) La parité du franc belge ne devrait plus être défendue par des taux d'intérêt très élevés ; une détente deviendrait possible.

De ces effets, le premier — la réduction des prix à l'exportation — est l'essentiel. Une dévaluation restaure ainsi la compétitivité d'un seul coup ; elle atteint d'emblée l'objectif qu'une politique de modération des salaires devrait poursuivre pendant plusieurs années. Certes, la diminution du niveau de vie et du pouvoir d'achat est opérée, elle aussi, d'un seul coup. Le sacrifice est important, mais une fois fait, les revenus peuvent se remettre à augmenter au rythme de croissance du produit national moins la perte due à une détérioration ultérieure éventuelle des termes d'échange ; une politique de modération oblige au contraire à les bloquer — au moins — en termes réels pendant longtemps.

La pire des solutions serait que le refus d'une modération suffisante contraigne à une dévaluation sans avoir prévu de mesures d'accompagnement. Ce serait la victoire du laxisme sur le choix réfléchi ». Cette longue citation me semblait utile.

J'en viens à mes conclusions.

Il y a quelques semaines, à l'occasion du vote par notre assemblée de la loi de pouvoirs spéciaux, j'ai dit au gouvernement, au nom de mon groupe : « De ces pouvoirs, faites un usage vraiment efficace : sinon, à quoi cela nous aurait-il servi de vous les confier ? »

Nous constatons que le gouvernement, jusqu'à présent, a entendu notre appel. Dans la mesure où il se tiendra — pour les appliquer — aux pouvoirs que le Sénat, dans sa majorité, lui a donnés, dans la mesure, surtout, où il les appliquera dans l'esprit où nous les lui avons accordés — je songe, en particulier au respect d'une imprescriptible équité sociale : passage nécessaire en toutes époques, passage impératif en période de crise —, nous le suivrons et nous l'approuverons.

Je cite des chiffres : en 1981, l'écart entre le taux de change du franc belge officiel et du franc belge « libre » était de quelque 11 p.c. ; notre balance des paiements est en mali de plus de 200 milliards, et cela ne fait que « croître et embellir » ces derniers temps. Fallait-il donc laisser aller les choses comme si de rien n'était ?

J'ai posé la question à la même occasion récente, du haut de cette tribune. De certains côtés, on m'a dit alors : « Ne nous regardez pas comme cela ! » Je regarde et je continuerai à regarder tous ceux que ces chiffres ne semblent pas émouvoir et qui, selon le mot de Saint-Exupéry, ne paraissent pas avoir le courage de « dire la vérité au peuple ».

M. Humblet. — Sur les taux d'intérêt, monsieur André ?

M. André. — Je considère que nous avons beaucoup de chance de pouvoir affronter la crise dans un pays démocratique comme le nôtre. Dans d'autres pays on l'aborde à coup de décrets et d'interventions armées.

Nous voulons, quant à nous, y faire face dans la concorde. Nous approuvons le gouvernement lorsque, après avoir pris les décisions qu'il fallait prendre, qu'il était le seul à pouvoir assumer et auxquelles il doit se tenir, il ouvre largement le dialogue — un dialogue véritable, concret et donc bref — avec les partenaires sociaux et les acteurs de la vie économique sur l'ensemble de la politique de restructuration industrielle et de la reconstruction de l'emploi sans laquelle l'avenir économique et social de notre pays et de nos régions serait définitivement compromis.

Monsieur le Président, mesdames, messieurs, nous voilà engagés dans un long effort. Sans doute, n'en verrons-nous les premiers effets bénéfiques que dans de très longs mois.

C'est le moment, pour les femmes et les hommes politiques soucieux de leurs responsabilités, à quelque formation politique qu'ils appartiennent, indépendamment de leurs légitimes préoccupations électorales, de se demander :

— Saurons-nous choisir entre la démagogie tentatrice et le langage de raison ?

— Saurons-nous choisir entre la facilité du laisser-aller et du laisser-faire et la difficulté de servir d'abord les intérêts fondamentaux de nos populations ? (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van der Elst.

De heer Van der Elst. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, geachte collega's, het is mij opgevallen dat de Eerste minister in zijn mededeling aan het Parlement geen enkele maal het woord « devaluatie » of « muntontwaarding » gebruikt heeft. Uit een zekere schroom heeft hij gesproken van een « muntherschikking », van een « herschikking van de spilkoers van onze munt ».

Deze schroom om de juiste term te gebruiken is veelzeggend. Inderdaad betekent een muntontwaarding of devaluatie een vermindering voor gans de bevolking. In feite is het muntschrooierij, een vijfde vorm van diefstal gepleegd door de Staat. Gans de bevolking zal onvermijdelijk de gevolgen van de devaluatie aan den lijve ondervinden. Toch denken wij in de eerste plaats aan de spaarders in dit land, de honderdduizenden kleine spaarders vooral in Vlaanderen, die met hun spaargeld niet naar het buitenland gegaan zijn, die hun spaargeld aan de Staat hebben geleend, die ingeschreven hebben op staatsleningen en die thans bedrogen uitkomen, die hun geleend geld zullen terugkrijgen in een ontwaarde munt. Het komt neer op een reusachtige belastingheffing waarvan degenen het slachtoffer zijn die dit het minst verdienen, die hun vertrouwen gesteld hadden in de eerlijkheid van de Staat. Weliswaar worden zij het niet onmiddellijk gewaar, maar zij zullen het ondervinden wanneer de gevolgen van de devaluatie, van de muntontwaarding voelbaar zullen worden in de onvermijdelijke vermindering van de koopkracht van onze munt.

De slogan waarmee de operatie gedekt werd en die onmiddellijk overgenomen werd, was, dat de devaluatie «onvermijdelijk» geworden was. Doch dit is niet meer dan een onbewezen bewering, die als alibi moet dienen. Was een devaluatie onvermijdelijk geworden? De meest bevoegde instantie ter zake is ongetwijfeld onze Nationale Bank. Welnu, de Nationale Bank was klaarblijkelijk van oordeel dat een devaluatie niet onvermijdelijk en ook niet wenselijk was. In haar jongste jaarverslag heeft de Nationale Bank zeer recent, een duidelijk en ondubbelzinnig standpunt ingenomen en heeft zij dit standpunt ook omstandig gemotiveerd. Dit is een belangrijke vaststelling. De Nationale Bank heeft de idee van een devaluatie verworpen, werd zelfs niet meer geconsulteerd, zodat de verantwoordelijkheid enkel en uitsluitend bij de regering berust. Dit moet worden onderstreept.

In een soort van kunstmatige euforie wordt de devaluatie thans voorgesteld als een wondermiddel waarvan de oplossing van onze moeilijkheden mag worden verwacht. In principe moet elke devaluatie scherp afgekeurd worden, doch daarenboven moet de vraag worden gesteld welke de gevolgen ervan zullen zijn.

Ik zal hier de argumentatie van de Nationale Bank niet herhalen. Doch het is zeker dat in een land dat in zulke mate aangewezen is op invoer, invoer van grondstoffen, invoer van halfafgewerkte producten, van afgewerkte producten, als het onze, de devaluatie een tweesnijdend zwaard is, in zoverre dat de vraag onbeantwoord blijft of de voordelen opwegen tegen de nadelen.

Daarbij komt dat wij vaststellen hoe in vrijwel alle landen die hun toevlucht nemen tot devaluatie de verhoopte gunstige gevolgen na korte tijd reeds omslaan in ongunstige gevolgen. Dat prijsstijgingen, daaropvolgende loonstijgingen, inflatie, weldra de situatie zodanig verslechteren dat men verplicht is over te gaan tot een nieuwe devaluatie en dat de devaluaties mekaar opvolgen zonder blijvend resultaat. Het wordt een kringloop. Er zijn voorbeelden genoeg in de wereld om naar te verwijzen. Geen enkele Staat met behoorlijke staatsfinancien moet zijn toevlucht nemen tot devaluatie. Alleen slecht beheerde, slecht geregeerde Staten vluchten in de devaluatie als een faciliteitsoplossing voor de door hen gecreëerde moeilijkheden. Een devaluatie is geen wondermiddel om uit de penarie te geraken zoals men het nu poogt voor te stellen, maar het is een straf die men oplegt aan de bevolking als resultaat van wanbeheer.

Indien er geen wanbeheer geweest was, indien men de zaken niet uit de hand had laten lopen, was er geen muntontwaarding nodig, zoals deze in Nederland en Duitsland niet nodig is. En onze uitgangspositie, in de goede jaren, was zeker niet slechter dan die van Nederland of Duitsland. De schuld, de verantwoordelijkheid voor de degradatie van onze positie, voor het débâcle dat we beleven, ligt vast. En voor mij ligt deze verantwoordelijkheid evenzeer bij de Vlaamse regeringspartijen, die tegen beter weten in steeds toegevoegen hebben aan Waalse druk.

De Eerste minister zegt nu: «Ziet ge wel, indien men naar mij geluisterd had, hadden wij een devaluatie kunnen vermijden.» Impliciet geeft hij toe dat devaluatie een slechte, te vermijden zaak is. Maar wie heeft niet naar hem geluisterd? In de eerste plaats dan toch zijn eigen partij die hem heeft laten vallen.

De fundamentele oorzaak voor onze miserabele toestand ligt echter in Wallonië. Vlaanderen had geen devaluatie nodig, en ik zal erop terugkomen.

Eens te meer worden de Vlamingen bestraft voor de laksheid en de moedwil van de Walen. Indien er niet tijdig geremd is op de staatsuitgaven, op de produktiekosten, dan ligt de schuld niet bij de Vlamingen, ook niet bij de Vlaamse socialisten; daarin heeft de heer Van Miert gelijk. Maar wat meer en meer duidelijk wordt, is dat wij door Wallonië meegesleept worden in de catastrofe. Dit begint men in Vlaanderen nu duidelijk in te zien en te beseffen. Het is al te simplistisch nu te zeggen: de devaluatie is er, zij was onvermijdelijk, laten wij er nu over zwijgen. Neen, de vraag hoe het zover gekomen is, wie verantwoordelijk is, moet gesteld worden. Ook met het oog op de toekomst. Want de gunstige gevolgen die men verhoopt, zijn niet zo zeker. Het gevaar is groot dat het verkeerd loopt. Dit voelt men aan en daarom wordt de noodzaak van «begeleidingsmaatregelen» zozeer onderstreept, terecht. Maar ook hier moet worden gewaarschuwd.

De nieuwe slogan is de prijzenstop. Een absolute prijzenstop eisen tot het einde van het jaar is, eens te meer, demagogie. Het is economische onzin. Iedereen kent handelaars die haast uitsluitend ingevoerde producten verkopen. Hoe wil men hen verplichten geen re-

kening te houden met de gestegen kostprijs van hun produkten? Wat moeten zij doen in geval van een langdurige prijzenstop nadat hun voorraad verkocht is?

Een absolute prijzenstop kan men slechts maximum gedurende een maand volhouden. Gelet op de omvang van onze invoer en het aandeel van ingevoerde grondstoffen of onderdelen in onze eigen produktie is een stijging van onze prijzen ingevolge de devaluatie op vrij korte termijn onvermijdelijk. Een prijzenstop is dan ook slechts mogelijk voor een korte termijn. Een selectieve prijsbeheersing is theoretisch wel mogelijk, doch betekent dat men de prijsstijgingen willekeurig kan afremmen. Wat duurder gaat kosten moet duurder worden verkocht. Dit is een economische wetmatigheid.

Het grote gevaar van een devaluatie voor een land dat veel invoert is inflatie, stijging van de prijzen, stijging van de lonen en na verloop van zes maanden is het gunstig effect van de devaluatie verzvonden.

Het is een mirakel dat ons land erin geslaagd is de inflatie tot nu toe binnen redelijke perken te houden. Ik heb onlangs gehoord dat België qua inflatie nog steeds in een gunstige positie staat, namelijk op de derde plaats, na Nederland en Duitsland. Maar de inflatie is een eigenaardig verschijnsel. Eenmaal de spiraal in werking gezet, is het uiterst moeilijk om de inflatie opnieuw onder controle te krijgen. Het moet dan ook duidelijk zijn dat andere maatregelen dan een prijzenstop nodig zijn om de te verwachten prijsstijgingen en het gevaar van inflatie te verhelpen. De regering beseft dit. Maar zal de regering de moed hebben om door te zetten? Tegen het verzet van Wallonië in? Wij geloven het niet. De grote hindernissen die moeten worden genomen, liggen nog in het verschiet. Er is slechts een begin gemaakt met de te voeren politiek en de regering heeft tot nu toe de moeilijkste beslissingen uitgesteld.

Betreuenswaardig is het onloochenbaar feit dat het Parlement meer en meer buiten spel geplaatst wordt en evenzeer gedevalueerd is als onze frank. Er zijn niet alleen de speciale machten, maar eens te meer worden op dit ogenblik onderhandelingen gevoerd tussen de regering en de sociale partners, volledig buiten het Parlement om.

De bevolking moet de indruk krijgen dat, tenslotte, de sociale partners belangrijker zijn dan het Parlement, dat de regering de voorrang geeft aan de sociale partners boven het Parlement. De rol van het Parlement wordt teruggebracht tot een instelling die alleen nog mag registreren en bekrachtigen wat de regering en de sociale partners beslissen hebben. Dit alles draagt er helaas niet toe bij de parlementaire instelling te herwaarderen.

In deze context is het hoogst dringend dat de regering de Rijksmiddelenbegroting voor het lopend jaar zou indienen.

Iedereen weet dat de Rijksmiddelenbegroting normaal moet worden goedgekeurd vóór 1 januari. Het is niet omdat dit onmogelijk was ingevolge de verkiezingen en de vorming van een nieuwe regering dat de regering thans moet talmen en maanden laten voorbijgaan. Des te meer daar wij met spanning wachten op de Rijksmiddelenbegroting, die de weerspiegeling zou moeten zijn van de voorstellen van de regering de openbare financies opnieuw in evenwicht te brengen.

Wij vragen ons af welke de weerslag op de begroting zal zijn van de talrijke maatregelen reeds genomen of nog te nemen door de regering. Zal de regering erin slagen een eerlijke en waarachtige begroting op te stellen die beantwoordt aan het vooropgestelde doel? Dit is uiterst belangrijk. Want de beheersing van de rijksfinancies, het terugschroeven van de staatsuitgaven binnen aanvaardbare grenzen, zijn essentiële factoren in de politiek van economisch en financieel herstel. Er moet dringend een einde komen aan de leningen in het buitenland en aan het overdreven beroep van de openbare overheid op de binnenlandse kapitaalmarkt.

Wij zouden dan ook graag vernemen, mijnheer de Eerste minister, wanneer uw regering denkt klaar te komen met het opstellen van de begroting, wanneer deze zal worden ingediend of worden het vijgen na Pasen. Het wordt reeds erg onwaarschijnlijk, indien er nog veel tijd verloren wordt dat de Rijksmiddelenbegroting vóór Pasen kan worden behandeld in beide Kamers. En wat gewordt er van de overige begrotingen, die in principe ook moeten worden goedgekeurd voor nieuwjaar?

Ik zou hier nog moeten aan toevoegen dat het fenomeen van de debudgettering een enorme omvang genomen heeft, in zoverre dat de Rijksmiddelenbegroting wel erg misleidend geworden is wat de financiële engagementen van de Staat betreft. Heel de sectoriële politiek wordt immers gefinancierd buiten begroting. Door de gebruikte financieringstechniek, debudgettering, kan de uitvoerende macht

het land zware lasten opleggen zonder inspraak van het Parlement. Heeft het Parlement nog een inzicht in de enorme verbintenissen die de Staat — ik zou haast zeggen wekelijks — op zich neemt?

Wij denken hierbij aan de talrijke leningen in binnen- en buitenland met staatswaarborg, aan bankkredieten met staatswaarborg. Terwijl de begroting van de lopende uitgaven van het departement van Economische Zaken in 1981 slechts een goede 18 miljard bedroeg, werden tot einde 1981 beslissingen genomen ten gunste van de nationale sectoren ten bedrage van 341 miljard.

Er is geen enkele verhouding meer tussen de financiële gevolgen van de engagementen die worden genomen door het departement van Economische Zaken en de begroting van dit departement.

Deze beslissingen zullen in de toekomst een zware weerslag hebben op de begroting. Niet alleen moet de Staat de rentesubsidies betalen, maar het is zonder meer duidelijk dat de staatswaarborg gaat spelen, dat de Staat deze leningen voor een groot deel zelf zal moeten terugbetalen en dan zullen wij ze terugvinden in de begrotingen maar als een onvermijdelijke post. Niemand kan te goeder trouw beweren dat, bijvoorbeeld, Cockerill-Sambre ooit in staat zal zijn de enorme leningen en kredietverleningen zelf terug te betalen.

De heer Jorissen. — Het is weggegooid geld.

De heer Van der Elst. — Deze politiek legt een zware hypotheek op de toekomst. Dat dit alles gebeurt zonder goedkeuring van het Parlement, buiten begroting, is ongezond en in strijd met een essentiële functie van het Parlement: de staatsuitgaven goedkeuren.

Door het meespelen van talrijke financieringsmechanismen en -kanalen is het geheel totaal ondoorzichtbaar geworden. Daarenboven legt deze politiek een zware druk op de kapitaalmarkt. Een politiek van industriële reconversie, van investeringen in toekomstgerichte bedrijven wordt onmogelijk gemaakt door het draineren van de kapitaalmarkt.

Een belangrijke instelling zoals de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid kan haar taak niet meer vervullen omdat zij door de regering verplicht wordt al haar beschikbare middelen ter beschikking te stellen van de regering voor het voeren van deze uitzichtloze politiek. Deze sectoriële politiek leidt tot een onaantoonbare scheeftrekking van de verhoudingen tussen Vlaanderen en Wallonië. De Vlaamse economie die zowat tweemaal het volume heeft van de Waalse op een voet van pariteit behandelen betekent een enorme benadeling voor de Vlaamse economie.

Er gaan dan ook meer en meer stemmen op in Vlaanderen om de regionalisering te eisen van de zogenaamde nationale sectoren. De Vlaamse regeringspartijen moeten hier voor hun verantwoordelijkheid worden geplaagd. Zij moeten hun politiek verantwoorden ten aanzien van de Vlaamse openbare opinie.

Dat Vlaanderen geen devaluatie nodig had, wordt afdoend bewezen door de recente studie van het Vlaams Economisch Verbond, waarin de uitsplitsing van de overheidsfinancien tussen de gewesten doorgetrokken wordt tot en met 1981.

Deze studie spreekt voor zichzelf, maar zij is terzelfder tijd onstellig. De gecumuleerde saldi voor de periode 1975-1981 op de lopende uitgaven bedragen voor Vlaanderen een positief saldo van + 28,7 miljard, voor Wallonië een negatief saldo van - 732,5 miljard en voor Brussel een negatief saldo van - 32,9 miljard. Met andere woorden: in Wallonië werden voor 732,5 miljard schulden gemaakt.

In 1981 steeg het negatief saldo op de lopende uitgaven in Wallonië tot 203,5 miljard. Het globale deficit in procent van het bruto regionaal produkt liep in Wallonië op tot 34 pct. in 1981. Het globale deficit — lopende uitgaven en investeringsuitgaven — bedroeg in Wallonië 308,2 miljard. Het zijn enorme, verpletterende cijfers, maar ze maken ook duidelijk waar het geld naar toe gaat, wie uiteindelijk de rekening betaalt, en waarom Vlaanderen gestraft wordt met deze devaluatie.

De heer Luyten. — Een paar Waalse wagons van de trein haken!

De heer Van der Elst. — De catastrofale ontwikkeling van de nationale overheidsfinancien en de enorme regionale tegenstelling verplicht ons de vraag te stellen tot waar de zogenaamde nationale solidariteit ons kan brengen. In ieder geval reeds tot een devaluatie die Vlaanderen onverdiend straft.

Deze systematische ondersteuning van Wallonië heeft een dergelijke omvang aangenomen dat zij slechts kan worden voortgezet ten koste van de noodzakelijke investeringen in Vlaanderen. De financiële middelen ontbreken in Vlaanderen om de noodzakelijke inves-

teringspolitiek te voeren, niet omdat Vlaanderen deze middelen niet kan opbrengen, maar omdat zij weggezogen en overgepompt worden door de schuld van de nationale regering.

Wij zijn verplicht, omwille van onze eigen toekomst, de splitsing te eisen van de openbare kredietinstellingen, zoals de Spaar- en Lijfrentekas, de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, en de onmiddellijke regionalisering van de nationale sectoren.

Ook de devaluatie spoort ons daartoe aan, want het is een waar-schuwing. Wij kunnen geen vertrouwen schenken aan een regering die deze politiek van systematische benadeling van het meest vitale landsgedeelte, Vlaanderen, voortzet, bestendigt en verergert. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, l'audition du débat qui vient d'avoir lieu — à une exception près nous n'avons entendu que des représentants de l'opposition — et l'examen attentif du compte rendu des débats qui se sont déroulés à la Chambre m'ont amené à me remémorer un vieux proverbe « Quand on veut battre un chien on trouve toujours un bâton ». Une variante, bien entendu, c'est « ... on dit qu'il a la gale ».

En effet, j'ai rarement découvert, dans un débat, autant de reproches — contradictoires — dans les interventions de l'opposition à l'égard du gouvernement.

Première série de reproches contradictoires: on a reproché au gouvernement, à la fois: d'avoir démenti jusqu'au bout toute volonté de dévaluation; de s'être tu à ce sujet; d'avoir laissé filtrer par indiscrétion, volontaire ou non, des informations à ce sujet.

Deuxième série de reproches: dans le même débat, après avoir critiqué le silence prolongé du gouvernement, on lui en veut d'avoir parlé, au moment crucial du samedi, qui a précédé la dévaluation, tout en trouvant mauvais de ne l'avoir fait que par la bouche du porte-parole du cabinet, et non d'un ministre.

Troisième point: on a reproché au gouvernement d'avoir négligé la concertation avec le grand-duché de Luxembourg jusqu'après la réunion du Comité monétaire de la Communauté européenne et, en même temps, on a souligné la logique de la position grand-ducale, bien connue quant au fond, qui s'est opposée de façon véhémente, à l'ajustement monétaire. Le traité en vigueur depuis 1922, créant l'UEBL, prévoit certes une concertation au sujet de cette matière d'intérêt commun.

Il est évident que la concertation aurait débouché sur un conflit encore plus grave que l'absence de concertation et sur l'impossibilité de réussir la mesure.

Quatrième point: on a reproché au gouvernement d'avoir préparé de longue date la dévaluation et, en même temps, de l'avoir improvisée.

On reproche enfin au gouvernement d'avoir exercé des pressions impératives sur des institutions internationales et, en même temps, d'autres représentants de l'opposition trouvent critiqueable la satisfaction exprimée par nos partenaires du système monétaire européen, tant sur le fond de l'ajustement monétaire que sur les conditions dans lesquelles cet ajustement s'est fait.

La composante régionale n'a pas manqué non plus dans la critique. Certains intervenants ont souligné que la cause de la dévaluation était à chercher en Wallonie et que la Flandre allait en payer le prix; d'autres, au contraire, ont avancé le point de vue diamétralement opposé selon lequel la dévaluation profitait à l'économie de la Flandre et coûtait à la Wallonie.

Une conclusion, au moins, qu'on peut tirer de tous ces reproches est claire. Le désarroi de l'opposition devant la mesure adoptée par le gouvernement est total.

M. Leemans reprend la présidence de l'assemblée

Je dirai que l'opposition est peut-être dans son rôle. En effet, selon l'expression consacrée: « Le rôle principal de l'opposition est d'opposer. »

J'en viens au thème proprement dit de notre débat, à savoir à la dévaluation.

Personne dans ce pays, pas plus dans la majorité que dans l'opposition, n'a jamais été partisan d'une telle mesure si elle devait être décidée volontairement comme action de politique économique et si elle n'était pas absolument indispensable.

Mais lorsqu'on examine les conditions qui ont déterminé le changement de parité monétaire, il faut reconnaître que sa nécessité était devenue indéniable.

En effet, à la lumière des données objectives de la situation économique et sociale belge, les plus mauvaises de la Communauté européenne, la dévaluation était devenue une véritable nécessité.

Les chiffres sont éloquentes et je ne les citerai que dans leur ordre de grandeur: déficit de la balance courante des paiements: 240 milliards pour 1981; endettement vis-à-vis de l'étranger à la fin de 1981: 650 milliards; dette publique globale de l'ensemble du secteur public: 4 000 milliards; déficit du budget courant avant les corrections qui s'imposent: 370 milliards; besoins d'emprunts des pouvoirs publics centraux et subordonnés en 1982: 800 milliards.

Ce devrait être suffisant, mais ce ne sont là que les symptômes, la réalité c'est: le nombre de chômeurs le plus élevé de la Communauté européenne dans la population active; les coûts de production les plus élevés; le nombre de faillites le plus élevé de notre histoire; la rentabilité négative des entreprises; l'investissement à un minimum historique dans notre pays.

Ces données objectives ne sont en soi qu'un élément d'appréciation. Malheureusement les éléments psychologiques, tant sur le plan national qu'international, ont donné à ces éléments quantitatifs un impact encore plus grave, si possible, que la triste réalité.

La méfiance à l'égard de l'économie du pays et de ceux qui avaient la responsabilité du pouvoir, n'a cessé de grandir durant les deux années 1980 et 1981, tant dans le chef des institutions publiques internationales, comme le Fonds monétaire international et la CEE, qu'en ce qui concerne les milieux économiques internationaux — les investisseurs potentiels — comme la Chambre de commerce américaine en Belgique, le *European Management Forum* et les experts internationaux de la Commission européenne.

Cette méfiance a découlé de l'incapacité de nos gouvernements successifs de décider les mesures indispensables, jusqu'au début de 1982. Elle s'est traduite par le décalage croissant entre la parité officielle du franc belge, telle qu'elle est déterminée dans le système monétaire européen, et celle qui ressort des fluctuations du marché libre.

Non seulement, de façon continue, le cours officiel de notre monnaie a frôlé la limite inférieure tolérée du système monétaire européen, provoquant des interventions de plus de 315 milliards de la Banque Nationale en 1981, mais malgré ce niveau peu honorable, la divergence du franc libre s'est située de façon permanente depuis de nombreux mois entre 9 et 17 p.c. en dessous de la parité de ce franc contrôlé et officiel.

Il faut reconnaître que parmi les derniers qui ont témoigné de leur confiance dans la position du franc, figurent les entreprises belges, puis, de façon continue, leurs représentants autorisés ont adopté la même position que la Banque Nationale de Belgique, s'opposant à toute dévaluation. Mais il est évident qu'à l'impossible nul n'est tenu. La dégradation des coûts de production ayant atteint un niveau insupportable, il est évident que dans le monde des entreprises, la défense de la parité devenait de plus en plus difficile.

Les milieux académiques, au sein desquels l'idée d'une dévaluation ne trouvait que des partisans isolés, il y a quelques années, étaient beaucoup plus divisés, au cours des derniers mois, au sujet de l'opportunité d'une telle mesure. Au professeur Etienne Kirschen, qui en était partisan il y a déjà longtemps, sont venus se joindre d'autres personnalités de l'Université, comme MM. Glejser, De Grauwe, Baeck ou Löwenthal. De plus en plus, la Banque Nationale faisait figure de sentinelle isolée.

Dans ce climat psychologique extrêmement défavorable au maintien de la parité, l'ajustement monétaire est devenu inévitable, après le moment où la modification temporaire de la liaison des salaires à l'index, au lieu de rencontrer au moins une certaine attitude de tolérance de la part des organisations syndicales, comme cela a été le cas aux Pays-Bas dans des circonstances similaires, s'est heurtée à un refus total des trois organisations syndicales nationales et aux conséquences que cela impliquait.

Cette mesure a été une décision de politique économique incombant au gouvernement, qui en a pris la responsabilité. Il lui appartenait de la prendre et à personne d'autre.

Une telle mesure est la sanction des échecs du passé. Mais elle doit être en même temps l'espoir d'un démarrage pour l'avenir.

Lorsqu'on voit les formules alternatives proposées par l'opposition, on est bien obligé de constater qu'elles ne visent qu'à la répétition de mesures qui ont été tentées, malheureusement sans succès, au cours des dernières années, et dont la cohérence et le caractère approprié à la situation du pays permettent au moins des doutes très sérieux.

Ces mesures ne pourraient malheureusement aboutir à un résultat positif que si l'on considérait que la Belgique était une île, riche en

ressources naturelles de toute espèce et jouissant d'un trésor de guerre illimité, en or et en devises, lui permettant les expériences les plus dangereuses pour la compétitivité de nos entreprises et donc le bien-être de notre population et l'avenir de notre économie. Aucune solution ne peut être espérée. En réalité, ce sont des pseudo-solutions que nous trouverons de ce côté.

C'est dans l'action cohérente et décidée d'un gouvernement dont on sent heureusement, pour la première fois depuis pas mal d'années, l'esprit d'équipe, que se trouvent les solutions.

Même si l'effet positif, durable à long terme, sur l'exportation, l'investissement et la récompense de l'effort des entreprises et des particuliers, qui sont les trois objectifs du gouvernement, sera stimulé par la mesure, à court terme déjà un effet se fera sentir sur l'équilibre de notre balance commerciale courante, par l'amélioration de notre position exportatrice et par le renchérissement des éléments constitutifs de nos dépenses à l'importation. Ceci est vrai tant dans le domaine des prestations de services que dans celui des biens importés ou exportés.

Bien entendu, cet effet positif ne sera atteint que si les mesures d'accompagnement qui ont été adoptées par le gouvernement sont elles-mêmes couronnées de succès.

« Réussir la dévaluation », pour employer un slogan beaucoup utilisé, aujourd'hui, tout le monde doit le souhaiter. Cela ne signifie pas porter atteinte, bien entendu, aux objectifs fondamentaux du gouvernement qui ont rendu la dévaluation nécessaire: relance économique par la croissance de l'exportation, de l'investissement et de la rentabilité des entreprises en vue du redressement de l'emploi et du niveau de vie.

Si l'on veut que les mesures en question portent leur fruit, et je rends non seulement le gouvernement mais aussi les entreprises attentifs à ce point, il faudra que dans la formule de liaison des salaires à l'index, après l'intervention du gouvernement et une fois qu'on reviendra au droit social commun, ce qui ne peut manquer d'intervenir un jour, les entreprises fassent preuve, dans leurs négociations avec leurs interlocuteurs sociaux au sein des commissions paritaires, de la même fermeté que le gouvernement. Seule une telle attitude permettra d'éviter de retomber dans la situation actuelle d'où le courage du gouvernement a permis de sortir.

Je mentionnerai dans le même ordre d'idées, et ce n'est pas une critique mais une constatation, qu'en matière de rémunérations nettes — je souligne ces deux mots —, ceux qui, aujourd'hui, dans la mesure relative à l'index, consentent les plus grands sacrifices pour le rétablissement de la compétitivité des entreprises, ce sont les employés supérieurs, les contremaîtres, les cadres moyens. Je suis par ailleurs persuadé que ces groupes socio-économiques acceptent ce sacrifice dans la mesure où les mesures prises permettent d'assurer de façon durable l'économie belge et de provoquer la relance économique dont nous avons besoin.

Il faut également que le blocage des prix devienne, à brève échéance, sélectif pour éviter que les entreprises ne reperdent, sous l'angle de leur prix de vente, toute la compétitivité qu'on veut leur rendre sous l'angle des coûts. Il faudra supprimer ce blocage aussitôt que possible, car il est générateur d'attitudes nuisibles pour l'avenir, comme l'ont éprouvé tous les pays qui, depuis la fin de la dernière guerre mondiale, ont connu un régime permanent de contrôle des prix, et je pourrais en citer un certain nombre parmi nos voisins, notamment au sud, qui ont à la fois connu la plus longue période de contrôle des prix et l'inflation la plus élevée de tous les pays de la Communauté européenne.

Il faut également qu'une confiance retrouvée dans la parité de la monnaie, nous amène à avoir, à brève échéance, des taux d'intérêt pour le franc belge qui ne se situent plus systématiquement 3 à 4 p.c. au-dessus de ceux des principaux pays d'Europe occidentale, qui sont nos concurrents sur le plan industriel.

Il faut, enfin, que la confiance soit rétablie non seulement par des mesures que l'Etat prend pour les autres que lui-même, à savoir les citoyens et les entreprises, mais également par des mesures d'assainissement dont il doit témoigner pour ce qui le concerne directement. Ceci vise les dépenses budgétaires de toute espèce, point sur lequel, en dehors du rajustement nécessaire depuis longtemps de certains coûts de services publics, nous attendons avec impatience que des mesures précises soient prises pour réduire enfin les dépenses galopantes des pouvoirs publics et des autorités subordonnées.

Monsieur le Premier ministre, nous croyons que la mesure d'ajustement qui a été adoptée par votre gouvernement était devenue une nécessité inéluctable au moment où vous l'avez prise. Retarder l'échéance aurait été pire encore. A vous de démontrer, par l'esprit de votre équipe, votre volonté d'action et votre souci de redressement économique et d'équité sociale qui doivent continuer à animer

le gouvernement, que vous pouvez aussi bien recoudre que vous avez coupé.

C'est dans cette hypothèse que nous pourrions dire, en 1983, que vous aurez réussi la dévaluation.

Nous en jugerons bientôt. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Dames en heren, ik stel u voor de lijst van de sprekers te sluiten.

Wij zullen het debat vandaag verder zetten tot ongeveer 18 u. 30 en het morgen te 10 uur hervatten.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, tegen hoe laat voorziet u morgen het einde van dit debat?

De Voorzitter. — Ik veronderstel dat het morgen omstreeks 17 uur kan worden beëindigd.

De heer Wyninckx. — Met inbegrip van de mondelinge vragen en de interpellaties, mijnheer de Voorzitter?

De Voorzitter. — Neen, mijnheer Wyninckx, ik bedoel het debat in verband met de devaluatie.

La parole est à M. Willy De Clercq, Vice-Premier ministre.

M. W. De Clercq, Vice-Premier ministre et ministres des Finances et du Commerce extérieur. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, la décision du gouvernement de dévaluer le franc belge était assurément une décision importante, difficile, même très difficile, surtout dans le chef d'un pays qui avait pu justement démontrer que, pendant plus de trente-trois ans, la stabilité monétaire avait été un des instruments majeurs de sa politique économique. Disons-le honnêtement — puisque tous les gouvernements, quelle que fut leur composition, y ont été associés —, cette politique avait été un sujet de légitime fierté.

Cette décision difficile, vous pouvez m'en croire, ne fut nullement improvisée et certainement pas précipitée, au contraire, elle fut mûrement préparée et réfléchie.

Comme l'a dit notamment l'honorable M. Henrion lors de sa remarquable intervention à la Chambre, ce n'est pas parce que cette décision était prévisible et inévitable que nous devions tout simplement la subir.

Le gouvernement n'a pas voulu qu'elle lui soit imposée par les faits, par l'évolution inéluctable de la conjoncture, très mauvaise dans notre pays, ou encore par nos partenaires du système monétaire européen.

Il n'a surtout pas voulu être amené à devoir constater un jour que l'inévitable allait arriver, ou arrivait, sans qu'il ait pris au préalable un ensemble de mesures dites d'accompagnement, de restauration de nos finances publiques, de revigoration de nos activités et de nos possibilités économiques, un ensemble de mesures concernant à la fois la politique des prix et celle des revenus, sans lesquelles une dévaluation, à l'évidence, non seulement n'aurait pas eu de sens, mais aurait, au contraire, été fortement préjudiciable aux intérêts économiques, à nos populations et, en particulier, à l'emploi.

De muntherschikking werd dus zorgvuldig voorbereid.

Het jammerlijke lek, dat gelukkig ná het sluiten van de wisselmarkt op vrijdagavond, via het agentschap Reuter zaterdagmiddag de publieke opinie hard heeft getroffen, kon tot geen speculatieve wisselverrichtingen aanleiding geven. De verrichting die de regering zich voorgenomen had te doen, kon dus zonder de minste aanvullende druk op de wisselmarkt worden uitgevoerd. Dit neemt echter niet weg dat het jammerlijke lek de onderhandelingspositie of de positie *tout court* van de Belgische regering tijdens de moeizame discussie zondagmiddag vanzelfsprekend niet heeft vergemakkelijkt.

Tijdens de voorbereidende werkzaamheden was uit de verschillende wetenschappelijke benaderingen gebleken dat de muntherschikking binnen een bepaalde vork moest blijven. Zij mocht niet te laag zijn, maar ze mocht ook niet te hoog zijn. Er diende een moeilijk evenwicht te worden nagestreefd. Dit was des te moeilijker omdat wij niet meer zoals in 1935 eigenmachtig beslissen over zo'n devaluatie. Deze beslissing moet in gemeenschappelijk overleg en met het akkoord van alle Lid-Staten die deel uitmaken van het Europese monetair stelsel, in feite van de Europese Gemeenschap, worden genomen. Wij doen dus niet meer wat wij willen. Wij moeten negocieren, componeren en discussiëren. En ik ben bijzonder goed geplaatst om u te zeggen dat die discussie niet zeer gemakkelijk verlopen is.

De wetenschappelijke benaderingen hadden dus duidelijk aange-toond dat de muntherschikking zich moest situeren tussen 8 en 10 pct. Zij moest aanzienlijk genoeg zijn om uiteindelijk voldoende weerslag te hebben op de economische activiteit en op de tewerkstelling. Anderzijds mocht zij niet te hoog zijn, zeker niet hoger dan 10 pct., wilde zij verenigbaar zijn met de noodzakelijke begeleidingsmaatregelen waartoe vooraf door de regering was beslist en die beperkt werden gedefinieerd in het regeerakkoord.

Dames en heren, iedereen zal gemakkelijk begrijpen dat men als uitgangspunt voor onderhandelingen waarvan men vooraf weet dat zij moeizaam zullen verlopen, een hoger percentage naar voor schuift. Iemand met de nodige kennis van zaken en met voldoende dossierkennis mag of kan niet betwijfelen dat de regering tevreden is met de beslissing die samen met de partners in het Europees monetair stelsel werd genomen. Deze beslissing blijft immers binnen de grenzen die door de regering werden voorop gezet.

Iemand met kennis van zaken en met voldoende dossierkennis kan noch mag hieraan twijfelen.

Je tiens d'ailleurs à préciser très clairement que, pour nous, il doit s'agir d'une opération unique. Ainsi que je viens de le rappeler, durant trente-trois ans nous nous sommes fixé comme objectif la stabilité monétaire. Nous entendons repartir du bon pied, sur une base plus réaliste, tenant compte de l'évolution de la situation que nous avons connue ces dernières années, la réalité étant plus respectable qu'un *Lord Mayor*, voire que n'importe quel *wishful thinking*, en matière monétaire également.

Nous avons voulu procéder à un rajustement complet pour mettre fin progressivement aux trois déficits structurels importants de notre économie, ceux de l'emploi, des finances publiques et de la balance des paiements.

Dames en heren, ik weet niet of men in dit land voldoende beseft in welke dramatische toestand de Belgische economie verzeild is geraakt. Om een lange en pijnlijke geschiedenis zeer kort te schetsen, wil ik zeggen dat wij vandaag geconfronteerd zijn met drie macro-economische fundamentele onevenwichten: het onevenwicht van de arbeidsmarkt, het onevenwicht van de publieke financiën en met het onevenwicht van onze betalingsbalans of het extern onevenwicht.

Ik zal u niet lastig vallen met vele cijfers; alleen wil ik wat het onevenwicht op de arbeidsmarkt betreft, even uw aandacht vragen voor enkele, naar mijn bescheiden mening, sprekende cijfers. Elf pct., ruim genomen zelfs meer dan vijftien pct., van de actieve bevolking is in ons land vandaag werkloos. In de periode 1974-1981 is één arbeidsplaats op vijf in de industrie verloren gegaan. In België ligt de werkloosheid bij de actieve bevolking 4 pct. hoger dan het gemiddelde in de Europese Gemeenschap. Deze inlichtingen zullen u waarschijnlijk volstaan voor wat het onevenwicht op de arbeidsmarkt betreft.

Het onevenwicht van de publieke financiën is vanzelfsprekend beter bekend. Het deficit voor 1981 zal wellicht niet ver van 600 miljard bedragen. Anders gezegd, het netto te financieren saldo van de Staat zal in 1981 13 pct. bedragen van het bruto nationaal produkt; dat van de totale publieke sector zelfs 16 pct. Wanneer wij naar de Europese Gemeenschap kijken, dan ligt het netto te financieren saldo van de Belgische Staat 8 pct. van het BNP hoger dan het EEG-gemiddelde.

Het extern onevenwicht of het onevenwicht van onze betalingsbalans kan met één enkel cijfer worden gekarakteriseerd. Het deficit bedraagt 7,2 pct. van het bruto binnenlands produkt, terwijl het EG-gemiddelde in 1981 1,2 pct. was en het OESO-gemiddelde 0,6 pct. Zoals u weet is de OESO de organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling die de meest geïndustrialiseerde landen van de wereld groepeerd en waartoe België nog altijd behoort. Deze 7,2 pct. betekent een gemiddeld deficit op de lopende verrichtingen van de betalingsbalans van 20 miljard per maand.

Aangezien de Senaat is samengesteld uit mensen die goed zijn ingelicht, zullen deze gegevens volstaan en hoef ik er niet verder de nadruk op te leggen. Deze inlichtingen dienden wel herhaald te worden om te begrijpen binnen welke context wij die beslissing hebben genomen.

Nu zal mijn conclusie en wellicht ook de uwe zeer eenvoudig zijn. Vóór de devaluatie bestond er een zeer sterk onevenwicht tussen de stevigheid, of de vermeende stevigheid van onze munt, de hoge koers van onze munt enerzijds en de zieke toestand van onze economie anderzijds. Ik wil dit gedeelte van mijn uiteenzetting besluiten met te zeggen dat men zijn munt niet naar de hemel kan laten gaan wanneer terzelfder tijd de economie naar de hel gaat. De munt is immers het spiegelbeeld van de economie.

Wanneer wij een zieke economie hebben, wat blijkt uit het driedvoudig fundamentele onevenwicht, dan kan het niet goed zijn blij-

vend een dergelijke discrepantie te handhaven tussen de situatie van de economie en de positie van de munt. Wij weten allemaal waartoe een dergelijke discrepantie leidt: een bestendige druk op de munt, een zeer hoge rentevoet, massale tussenkomsten van de Nationale Bank die uit haar reserves moet putten om, artificieel, de koers te handhaven. Dergelijke zaken kunnen uiteindelijk de economische expansie niet dienen en kunnen zeker de werkgelegenheid voor de toekomst niet bevorderen.

Wat zijn de fundamentele oorzaken van de situatie?

Er zijn er natuurlijk veel, maar ik durf mij beperken tot twee hoofdoorzaken. Ten eerste is er de expansionistische, sommigen zegen de laxistische, begrotingspolitiek met de galopperende uitgaven, een deficit van niet ver van 600 miljard in 1981, de omvang van de openbare schuld zowel in het binnenland als in het buitenland. Ten tweede is er het verlies aan competitiviteit van onze ondernemingen, wat zich alleréerst uit in een fundamentele verslechtering van de rentabiliteit.

Tussen de periode 1970-1973 en het jaar 1980 zijn in België de totale kosten met 7 pct. meer gestegen dan in de andere EG-landen. Dat is interessant als men ook weet dat bij ons in diezelfde periode de invoerprijzen 4 pct. trager zijn gestegen dan bij onze partners uit de EEG. Als de totale kosten dan uiteindelijk met 7 pct. meer stijgen, blijkt duidelijk dat het saldo, dus de oorzaak, van die verslechtering van de competitiviteit, gelegen is bij onze binnenlandse kosten. Veruit het grootste gedeelte van onze binnenlandse kosten bestaat uit lonen.

Dit zijn materiële, feitelijke vaststellingen, die geen enkel waardeoordeel inhouden. Het zijn nuchtere vaststellingen zonder meer.

Het is dus begrijpelijk dat de regering een inkomensbeleid wil voeren, waarbij niet de lonen moeten worden verminderd maar de loonstijgingen gematigd. Parallel hiermee moeten natuurlijk ook de andere inkomens dezelfde matiging ondergaan, in het raam van een welbegrepen rechtvaardige sociale inlevering, te vragen aan iedereen, volgens draagkracht. Dit is een begeleidende maatregel bij de devaluatie, maar ook een onderdeel van een globale strategie en van een globaal inkomensbeleid, prijsbeleid, monetair beleid en economisch beleid, om een betere basis te leggen voor expansie in de toekomst.

Vertrekkend van de eenvoudige vaststelling dat de fundamentele oorzaken van onze ziekte gelegen zijn enerzijds bij het uit de hand lopen van de openbare financiën in dit land — er bestaat geen andere uitdrukking voor — en anderzijds bij het gebrek aan competitiviteit van onze ondernemingen, poogt het herstelprogramma van de regering in te werken op deze beide oorzaken. Een essentieel vertrekpunt is dan ook de vermindering van het begrotingstekort, gespreid over vier jaar, omdat men niet in één of twee jaar kan recht trekken wat in vele jaren is misgroeid.

In het regeerakkoord wordt dan ook bepaald dat wij zullen trachten, gespreid over een periode van vier jaar, van het deficit van de openbare financiën naar rata van 1,5 à 2 pct. van het BNP per jaar te verminderen ten einde het te halveren, zodat we tot een situatie komen, gelijkwaardig aan die welke gemiddeld bestaat in de Europese Gemeenschap. Dat is de politiek op middellange termijn.

Wat het begrotingsbeleid op korte termijn betreft, zullen wij een inspanning doen om het deficit van de lopende verrichtingen op jaarbasis te beperken tot 200 miljard. Dat is één luik.

Een ander luik is de algemene afremming van de inkomensstijging. Sommigen stellen het voor alsof wij de inkomens gaan verminderen. Mag ik er evenwel nogmaals zeer duidelijk de nadruk op leggen dat dit niet het geval is?

Als wij voor de inkomens bestaande uit lonen en wedden een vermindering van de stijging met 3 pct. ambiëren, gaar het enkel om een afremming van de stijging. U weet dat wij dit inzake lonen en wedden trachten te verwezenlijken door een tijdelijke wijziging van de indexkoppeling en dat wij een in alle opzichten gelijkwaardige inspanning vragen aan de inkomensgenieters die geen loon- of wed-trekkenden zijn.

Het geheel van het herstelpakket van de regering inzake vermindering van de uitgaven en afremming van de stijging van de inkomens, is in onze Belgische context ongetwijfeld een drastische koerswijziging. Deze maatregelen zijn echter slechts een eerste, zij het belangrijke, aanzet tot de sanering.

Wij stellen vast dat een dergelijke politiek op korte termijn een deflatorisch effect heeft en met name ook een bepaalde invloed op de koopkracht van de bevolking. Dit kunnen wij niet loochenen. Anderzijds wordt in het regeerakkoord zeer duidelijk bepaald dat wij geen deflatorische politiek willen voeren maar dat wij een politiek willen voeren gesteund op economische groei die in het bijzonder zal worden aangezwengeld door de bevordering van onze export.

Bij de vaststelling dat het onontbeerlijk pakket van maatregelen inzake afremming en beperking van de galopperende uitgaven, van beheersing van de totale kosten in ons land, van afremming van de inkomensstijging van de arbeidende bevolking, enerzijds slechts op middellange of op lange termijn tot gunstige resultaten zal leiden en anderzijds een onmiddellijk deflatorisch karakter heeft, terwijl de regering toch wil dat de herstelmaatregelen op kortere termijn, met andere woorden zo snel mogelijk, effect zouden hebben, kan zij twee zaken doen: ten eerste, onmiddellijk nog drastischer maatregelen treffen d.w.z. nog meer de uitgaven inkrimpen, nog meer snijden, nog meer hakken, nog onverbiddelijker zijn en in plaats van de stijging van de inkomens af te remmen, de inkomens werkelijk verlagen. Gezien het zeer duidelijk deflatorisch karakter van een dergelijk beleid, heeft de regering gemeend niet voor deze optie te moeten kiezen. Dus werd de andere weg gevolgd, namelijk deze van de herstelmaatregelen vervat in het herstelpakket dat u kent en waarvoor u aan de regering bijzondere machten heeft gegeven, aangevuld met een muntoperatie, de devaluatie. Deze was noodzakelijk om het deflatorisch effect van het herstelbeleid op de binnenlandse bestedingen in een zo groot mogelijke mate te compenseren. De ondernemingen krijgen aldus de kans om hun activiteiten op te voeren, meer te produceren, meer renderend en competitief te worden, waardoor — hoofdzakelijk doel — de tewerkstelling maximaal kan worden verhoogd.

Elke devaluatie levert een onmiddellijk voordeel op voor de export. De kern van de zaak is natuurlijk dat het exportvoordeel duurzaam moet worden gemaakt. Het voordeel mag geen ééndagsvlug zijn; het mag niet na amper acht à negen maanden, of een jaar, teniet worden gedaan. Het exportvoordeel duurzaam maken kan indien de stijging van de invoerprijzen, die onafwendbaar is wanneer men de munt devalueert, niet laat doorwerken op de binnenlandse kosten, waarvan de lonen het belangrijkste bestanddeel uitmaken. Daarom moet de regering, wil ze haar globale operatie, inclusief de devaluatie, doen slagen, er zorg voor dragen dat de plotse stijging van de index niet een overeenkomstige loonstijging tot gevolg heeft. Vandaar de begeleidende maatregelen, onder meer het inkomensbeleid dat de regering beslist heeft te voeren.

De devaluatie moet in de eerste plaats dienen om onze activiteiten te stimuleren, om de drie fundamentele onevenwichten, maar in het bijzonder ons extern onevenwicht, op te vangen en hierdoor de werkgelegenheid te bevorderen. Ik wil best geloven dat een devaluatie een positief effect kan hebben op de sanering van de openbare financiën, maar dat is in mijn ogen niet het fundamentele van de zaak. Als die devaluatie de sanering van de openbare financiën kan vergemakkelijken, dan is dat zoveel te beter, maar het is niet de fundamentele opzet van de operatie. Anderzijds is het duidelijk dat de devaluatie geen wondermiddel is, ook niet wanneer zij ingekapseld is in een geheel van maatregelen die u kent. De saneringsinspanningen zullen voor de begroting van 1982 meer dan ooit noodzakelijk zijn en zij zullen ook in de komende jaren absoluut moeten worden volgehouden.

De lopende rekening van onze betalingsbalans kan verbeteren, maar niet van de ene dag op de andere. Wij moeten rekening houden, wat het onmiddellijke betreft, met een verslechtering van de ruiltermen, dit wil zeggen van de relatieve positie van onze prijzen bij invoer vergeleken met de prijzen bij uitvoer. Deze verslechtering van de ruiltermen die, laat ons hopen, in een zo beperkt mogelijke mate zal intreden, moet redelijk vlug kunnen worden overgecompenseerd door een verruiming van het exportvolume en een inkrimping van het importvolume. Daardoor zal de situatie van onze betalingsbalans kunnen verbeteren.

Maar nog eens, het is geen tovermiddel. Het spreekt vanzelf dat er aan een devaluatie nadelen verbonden zijn. Niemand verbergt dit. Zo is er meer bepaald het mechanisch effect dat voortspruit uit het duurder worden van onze importprijzen. Dit mechanisch effect wordt natuurlijk door de tegenstanders van de beslissing in geuren en kleuren uiteengezet. Dit is hun volstrekte recht, maar ik meen dat men het nadeel daarvan niet mag overdrijven.

De heer Jorissen. — Wat zou u zelf doen als u nog in de oppositie zat?

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Voor grondstoffen en energie, een aanzienlijk deel van de ingevoerde producten, kunnen wij niet anders dan de prijs betalen, want wij kunnen niet zonder grondstoffen en energie. Een famous pakket van onze invoer bestaat echter uit industriële producten die op de Belgische markt concurreren met de nationale producten. Door het duurder worden van deze ingevoerde industriële producten, zal onze nationale industrie die werkt

voor de binnenlandse markt hier een voordeel ondervinden. Dat voordeel moet ook weer niet worden overdreven, want wanneer de buitenlandse fabrikanten zich willen handhaven op de Belgische markt, zullen zij wellicht enige concessies moeten doen op hun prijzen. Het ligt voor de hand dat zij hun prijzen in deviezen enigszins zullen verminderen, zodat het volle impact van de devaluatie de prijzen van deze ingevoerde produkten — en deze vormen een groot segment van de Belgische markt — niet zal beïnvloeden.

De heer Jorissen. — Dit gelooft u toch zelf niet!

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Bijgevolg moet het allemaal veel subtieler en genuanceerder beoordeeld worden dan in uitgesproken zwart-wit-regenstellingen.

Ik verdoezel niet dat het een moeilijke beslissing was. Er zijn nadelen verbonden aan een devaluatie, maar ook enorme voordelen. Trouwens, als men zich in een situatie bevindt waarin men niet zoveel keuze meer heeft, maar het beste ogenblik moet kiezen om te bewijzen dat men de evenementen in handen wil houden en niet de speelbal wil worden van de gebeurtenissen, moet men een beslissing durven te nemen. Er kan weinig ernstige twijfel bestaan aan de noodzaak van de maatregel, hoe spijtig ook. Ook voor een minister van Financiën is het geen reclame tot devaluatie te moeten overgaan. De regering heeft de moeilijke beslissing genomen die zij in eer en geweten en economisch gestaafd denkt de beste te zijn in het belang van de bevolking, vooral om uit de onevenwichten te geraken en om op die manier de oorzaken van onze ziekte te verhelpen.

Men heeft in dit verband bepaalde kritieken uitgebracht, zowel in de Kamer als in de Senaat, op de gevolgen die zullen of zouden voortspruiten uit de devaluatie.

Gelet op wat ik daarnet heb gezegd, meen ik dat bepaalde zaken hier te scherp werden gesteld. In de Kamer is het debat nogal zenuwachtig verlopen. Dat was misschien te wijten aan het gevorderde uur. Ik hoop echter dat ik in de serene sfeer van de Senaat op bepaalde kritieken zal kunnen antwoorden over de zaken die in een meer genuanceerd kader zouden moeten worden bekeken.

Men heeft beweerd dat de werknemers tweemaal zullen moeten inleveren, eenmaal door de devaluatie en een tweede maal door de wijziging van de indexkoppeling.

Dit klinkt misschien zeer mooi en voor sommigen misschien zelfs overtuigend. Die redenering is echter verkeerd. Er is slechts van inlevering sprake als het inkomen niet de stijging van de prijzen, de stijging van de inflatie dus, bijhoudt. Vóór de devaluatie was er beslist tot een inlevering van maximum 3 pct. op jaarbasis van de totale loon- en weddemassa. De devaluatie verandert daar helemaal niets aan. Die afremming van de stijging van 3 pct. heeft betrekking op een inflatie van 6 pct. zoals op een inflatie van 7, 8, 9, 10 of 12 pct. De devaluatie verandert daaraan niets.

De heer Wyninckx. — Dat is Griekse rekenkunde.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Het blijft een afremming van de stijging, op jaarbasis beschouwd, naar rata van de totale loon- en weddemassa van 3 pct. Het is dus niet juist te beweren dat er een dubbele inlevering zou zijn.

Men zegt ook — het is een delicaat punt, maar ik mag het hierover toch wel hebben — dat de devaluatie gelijk geeft aan de speculanten. Ver van ons te denken aan de speculanten. Geloof mij vrij, wanneer men de positie bekleedt die ik bekleed op het departement van Financiën — en dat geldt ook voor mijn voorgangers — heeft men geen goed oog voor de speculatie, noch voor de speculanten, omdat al degenen die deze post op het ministerie van Financiën hebben bekleed, plichtbewuste mensen zijn die weten wat ze moeten doen in het belang van het land. Zij kunnen zich vergissen, maar dat is in ieder geval hun oogmerk.

De heer Wyninckx. — Dat geloof ik. Maar u kunt de speculatie niet beletten.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — De speculanten staan niet op een goed blaadje bij de minister van Financiën, wie ze ook mogen zijn.

Mevrouw Pétry. — En wie wint?

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Laten wij in herinnering bren-

gen, mevrouw, dat zeker de jongste maanden, wanneer men zich in deviezen heeft geplaatst, wat anderen noemen kapitaalvlucht, dit moet gebeuren via de vrije markt, niet via de officiële markt. Het is zeker dat, sedert ten minste zes maanden, wanneer men deviezen aankocht op de vrije markt, deze tien percent duurder moest worden betaald dan op de officiële markt, waar de handelsverrichtingen plaatsgrijpen. Wie zich in deviezen heeft geplaatst is begonnen met een premie te betalen van 10 pct.

De heer Wyninckx. — Daar zijn die 110 miljard verdwenen.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Het ging niet alleen om deviezen, mijnheer Wyninckx. Er zijn 110 miljard naar het buitenland gegaan in 1981. Daarvan is een groot deel, gelukkig voor onze economie, mijnheer Wyninckx, in Belgische franken teruggekeerd naar de Belgische banken. Daarover hebben wij het niet.

De heer Wyninckx. — De minister zegt het zelf, het ging niet alleen om deviezen.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Er is dus een eerste premie geweest van 10 pct. De rente-opbrengst van de favoriete vluchtmunten lag bovendien een flink stuk beneden de rente van de Belgische frank. Dat is een tweede punt waarmede rekening moet worden gehouden.

De heer Wyninckx. — Het is om mee te schreien, zo erg hebben zij eronder geleden.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Er mag ook niet worden vergeten dat aan de financiële instellingen commissies moeten worden betaald, enerzijds, wanneer men zich in deviezen plaatst en, anderzijds, wanneer men naar Belgische frank reconverteert. Ik wil dat toch in het midden brengen in de Senaat. Ik neem aan dat men beweert in één of andere vergadering dat de speculanten baat hebben bij de devaluatie, maar in de Senaat moet men toch een minimum van ernst aan de dag leggen. Men mag toch niet denken dat de senatoren niets weten.

Ik wil toch even in herinnering brengen dat wanneer er een devaluatie komt van 8,5 pct., rekening houdend met de feiten die ik zeven heb aangehaald, een zekere nuancering aan de dag moet worden gelegd in de bewering dat de speculanten gewonnen hebben bij die operatie.

Mag ik er trouwens op wijzen dat aan wat er zich op de gereglementeerde markt heeft afgespeeld — en daar hebben alle ministers van alle regeringen een stuk toe bijgedragen — de speculanten flink hun broek hebben gescheurd, hetgeen wij graag toejuichen?

Er wordt gezegd dat het spaargeld van de kleine man vaak een slechte beurt maakt. Ik wil ook hier de zaak een beetje genuanceerd voorstellen.

Wanneer devalueert eigenlijk het spaargeld van de spaarder? Het devalueert in de mate dat de spaarder met zijn spaargeld, met de opbrengst uit zijn spaarvermogen, niet hetzelfde goederenpakket kan kopen als voorheen. Er is dus ontwaarding van het spaargeld in de mate dat de rente lager ligt dan de inflatie.

Om de zaken duidelijk te stellen moet men redeneren vanuit de staatsobligaties, want dat is het voorwerp van belegging van de eenvoudige man. Het is het meest uitgekozen spaarobject van de gewone spaarder. Een normale situatie voor de rentebelegger is dat hij boven de inflatie een positieve rente van een goede 3 pct. haalt. Dit is een reële opbrengst van een goede 3 pct. De situatie bij ons, met de zeer hoge rentevoeten voor de staatsobligaties — tot 14,25 pct. en met de gunstige inflatievoet van 6 à 7 pct., pas nu gaan we naar 8 pct. — had voor de spaarder het gelukkig gevolg dat hij een reële rente-opbrengst had van 6 pct. Door de devaluatie gaat die 6 pct. nu verminderen, maar er zal toch nog een normaal rendement overblijven. Dat lijkt mij evident. Er mag niet, zonder meer, worden beweerd dat de spaarder door de devaluatie sterk benadeeld is geworden. Het geheel van de beleidsmaatregelen tot matiging van de inkomensstijging zal ook hier een weerslag hebben. Voor de grote kapitaalbezitter, voor degene die de grootste interesten ontvangt, is dat een van de zeldzame wegen waarlangs hij moet inleveren.

De heer Wyninckx. — De bezitters van grote kapitalen zijn volgens u dus de grote slachtoffers van de devaluatie?

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Ook hier kan een inkomensmatiging worden toegepast. Ik zie derhalve niet in waarom u zich zo zenuwachtig maakt, mijnheer Wyninckx, wanneer hier over de spaarder wordt gesproken. (*Protest.*)

De heer Wyninckx. — Ik ben niet zenuwachtig, maar u wel, wanneer het over de kapitalisten en de speculanten gaat.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Ik wil alleen de zaken in een algemeen kader plaatsen.

Er wordt ook beweerd dat een devaluatie een lineaire en de meest blinde operatie is ten aanzien van de bevolking.

De heer Wyninckx. — Dat zijn woorden van de heer Tindemans.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — De devaluatie, met de begeleidende maatregelen zoals de regering ze voorstelt, is absoluut geen lineaire operatie, integendeel, vermits de minst gegoeden en degenen die een minimumloon ontvangen niet worden getroffen door de loskoppeling van de indexering. Dit geldt ook voor de zelfstandigen, vermits zij geen bijkomende solidariteitsbijdrage zullen moeten leveren. Onderaan de piramide van de loon- en weddetrekkenden en de zelfstandigen staan de minder gegoeden en degenen die slechts een minimuminkomen hebben. Zij worden niet getroffen door de beperking van de inkomensstijging.

De heer Wyninckx. — U beweert hier ze eigenlijk een dienst te hebben bewezen.

De heer W. De Clercq, Vice-Eerste minister en minister van Financiën en Buitenlandse Handel. — Anderzijds wordt de inlevering bij de loon- en weddetrekkenden hoger naarmate hun inkomen hoger ligt.

Een minder hoge reële rente maakt, zoals ik reeds heb gezegd, dat de grootste kapitalen met de hoogste rente ook een grote matiging wordt opgelegd.

Ik wil dit alleen maar zeggen omdat ik weet hoe aandachtig de Senaat die problematiek volgt en hoe goed hij is ingelicht over dit alles.

Ik meen dat het onze taak is te trachten de zaken in het meest objectieve daglicht te plaatsen.

Dat belet allemaal niet dat met de devaluatie een risico van inflatie gepaard gaat. Vandaar het prijsbeleid en het inkomensbeleid van de regering.

Politiek eist een keuze. Er is de keuze tussen het risico van een eventuele toename van de inflatie en tussen de gevolgen van een munt die op een aanhoudende manier overgewaardeerd is en zodoende bijdraagt tot het sluiten van de ene onderneming na de andere.

Wij hebben technische middelen uitgewerkt om de inflatie zoveel mogelijk te beperken en in te dijken. Wanneer wij dus moeten kiezen tussen het euvel van de inflatie en het grote gevaar van een nog sterkere toename van de werkloosheid, mogen wij zeker de laatste oplossing niet aanhouden. We moeten de politiek voeren die een maximum aan kansen biedt om de werkloosheid niet verder te laten toenemen. Uit de prognoses blijkt immers dat in alle geïndustrialiseerde landen en ook in België de werkloosheid dreigt toe te nemen.

Wij hebben dus voor de muntaanpassing geopteerd ondanks zekere nadelen en ondanks het grote gevaar voor toenemende inflatie. Wij zijn ervan overtuigd dat wij erbij te winnen hebben inzake economische groei, werkgelegenheid, overheidsfinanciën en op middellange termijn ook op het vlak van de betalingsbalans.

Een toonaangevend journalist heeft met kennis van zaken geschreven: «De waarde van de munt is geen doel op zichzelf. Maar, als er moet gekozen worden tussen jobs en het behoud van de muntwaarde, moet de werkgelegenheid voorrang hebben.» Ik vraag een ieder, tot welke politieke familie hij ook behore, deze woorden te willen overwegen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De heer Wyninckx. — Dat is een sofisme.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Février.

De heer Février. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, mijnheer de Vice-Eerste minister, geachte collega's, een parlementslid van de meerderheid wordt geacht in normale omstan-

digheden zich niet op kritische wijze in een discussie zoals deze, te mengen vermits hij zedelijk verplicht geacht wordt min of meer blindelings de handelingen van zijn regering te volgen en te steunen.

Er zijn nochtans grenzen aan deze gediensigheid wanneer datzelfde parlementslid meent of overtuigd is dat hij iets kan bijbrengen aan de maatregelen die getroffen werden ofwel dat hij door zijn kritiek op deze maatregelen iets kan recht trekken.

Een regering, heren ministers, wordt hoe langer hoe meer beschouwd als een smeltkroes waarin al de inkomsten van een Staat worden samengebracht en die daarna uit solidariteitsgeest verdeeld dienen te worden voor het welzijn van de leden van onze gemeenschap.

Een ideale leiding van een land moet er nochtans over waken dat de uitgaven niet hoger liggen dan de inkomsten, wat de laatste jaren niet het geval geweest is voor deze natie, integendeel. Een devaluatie betekent geen herstel tegenover de ramp die wij op ons zien afkomen. Een devaluatie is een laatste redplank wanneer de stuurder bewust hun schip op de klippen hebben gestuwd. Nood breekt dan wet en men tracht de klippen te vermijden door achteruit te varen. Indien men echter niet van koers verandert en de oorzaak van het dreigende gevaar, namelijk de verkeerde richting, niet tegelijk verandert, dan gooit na enige tijd de stroming het schip toch in de vernieling.

Het is mij deze laatste dagen opgevallen dat men veel spreekt van devaluatie als hét heilmiddel en dat men hoe langer hoe minder allusie maakt op besparingen, die een basismotivatie waren van de door mijn partij gevoerde verkiezingscampagne. De verschillende aangekondigde treinen komen aan met horten en stoten en deze dienstregeling wekt de indruk van een gevaarlijke aarzeling.

Na de devaluatie, die nu een voldongen feit is, moet men zonder verwijf het probleem van de besparingen krachtig aanpakken. Sinds jaren, is de smeltkroes waarover ik zoëven sprak, een melkgeit geworden die het zogen toelaat van een indrukwekkende reeks departementen en instellingen, die soms misbruik maken van de belastingen die door onze medeburgers «geproduceerd» worden.

Is het geen schande dat leden van het departement van Financiën dikwijls zo'n druk uitoefenen op de belastingplichtigen, dat het bestaan van bedrijven in gevaar wordt gebracht, zelfs tot faillissement gedwongen? Dit was het geval voor een firma uit Oostende, die haar bouwbedrijvigheid moest stilleggen door een overdreven baatzucht van het ministerie van Financiën onder het beheer van een van de voorgangers van onze huidige minister, terwijl men weet dat er in de administratie altijd wat aan maat- en strijktok blijft hangen. Om dat te verhelpen en om niet langer over dit onderwerp uit te weiden, wil ik een suggestie doen: de administratie van Financiën beschikt over duizenden eminente inspecteurs en controleurs aan wie men zou kunnen vragen rechtsomkeer te maken om na te gaan wat er stroomafwaarts gebeurt met de honderden miljarden die de belastingen opbrengen. Om aan deze deskundigen de nodige tijd te geven die hun opdracht zou vergen, ware het bijvoorbeeld mogelijk met de belastingbetalers overeen te komen dat zij zouden worden vrijgesteld van controle indien hun belastbare inkomsten voor het jaar 1982 10 à 15 pct. hoger liggen dan in 1981.

Heeft het nog wel veel zin onze belastingcontrole nog veel strenger te maken en daarvoor nog zoveel bijkomend personeel te engageren dat het marginale nut negatief wordt en de kost van de controle groter wordt dan de mogelijke baat? Vele eminente economen, zelfs socialistische zoals Professor 't Heertje in Nederland, zijn immers overtuigd dat onze fiscale druk zoveel is toegenomen dat hij niet alleen de groei afremt, maar de belastingvermijding en -fraude steeds meer aanmoedigt en noodzakelijk maakt. Hoe strenger de controle bijgevolg wordt, hoe groter de druk tot fraude wordt, zeker indien alle burgers, *clariore luce*, zien dat de Staat en de administratie met een haast perverse beslistheid de miljarden verspillen.

Waaruit zou men het grootste nut halen: uit een verder doorgedreven controle der belastingplichtigen die toch al te veel betalen om steeds moeilijker, minder bijkomende inkomsten te vergaren of uit het instellen van een controle om de manifeste verspillingen weg te werken? Dit laatste is immers een van de fundamentele oorzaken die onze economische toestand naar de devaluatie hebben gedreven.

Devaluatie bevordert de relance, zegt men. Dit doel zou dus gemakkelijk kunnen bereikt worden en de Staat zou over een mes beschikken dat aan twee zijden snijdt, namelijk een strenge controle en dus een inkringing van de staatsuitgaven enerzijds en, anderzijds, een bredere basis voor de heffing van belastingen in 1983.

In feite komt mijn voorstel neer op een uitbreiding van de opdrachten van het Rekenhof in samenwerking met de effectieven van het departement van Financiën.

Zoals de meeste bedrijven weliswaar een interne controle hebben, zo zou deze inspectie van Financiën ook de interne controle van het grote overheidsbedrijf uitmaken. Niettemin, achten alle grote bedrijven die goed georganiseerd zijn het nodig en nuttig ook nog een externe controle te laten uitoefenen door neutrale professionele auditors. Waarom deze Angelsaksische gewoonte ook niet toegepast op de departementen en parastatalen en in het nieuwe statuut der revisoren de ruimte gelaten opdat in de grote revisorenkantoren jaarlijks over elk departement of parastatale een extern neutraal rapport zou worden gemaakt en elke revisor elke drie jaar een ander departement zou kunnen controleren?

Deze externe personaliteiten zouden met veel meer objectiviteit en neutraliteit kunnen oordelen en een nuttig richtsnoer zijn als hoogtechnisch gespecialiseerde krachten voor het uit te stippelen beleid der politici. Deze voorzieningen zouden het revisorenberoep meteen een groot aanzien en prestige verlenen, wat hen ook in hun opdrachten in de privé-sector ten goede zou komen.

Als tweede punt wil ik het over de staalnijverheid hebben.

Deze nijverheid is een zeer gevaarlijke wolvin geworden die talrijke miljarden van ons gemeenschapsbezit verslindt en die een hele reeks kleine geldwolven voedt. Onze begroting wordt sterk in het gedrang gebracht door de aanhoudende participaties die noodzakelijk zijn om de staalnijverheid in leven te houden. Waarom moet de hele gemeenschap boeten voor het wanbeheer van de Waalse staalnijverheid: door gebrek aan rationalisatie, door laattijdige modernisering en door de rampzalige gevolgen van te frekwente stakingen? De werklieden zijn niet meer gemotiveerd omdat de heer Debunne deze brave mensen aanspoort om op straat te komen in plaats van in de walsen te blijven en, zodoende, hun produktiviteit door aanhoudend werk te verbeteren. Men roept de solidariteit in, maar men vergeet de toestand van kleine aandeelhouders van deze bedrijven die praktisch alles verloren hebben en beroofd blijven van elke bezoldiging van hun kapitaaltje. Denkt men voldoende aan deze kleine spaarders?

De regering moet dus alle mogelijkheden beschouwen om de staalbedrijven in het buitenland te laten lenen, wanneer nodig, met een staatswaarborg. Deze mogelijkheid bestaat tegen veel lagere interesten dan die welke in ons land toegepast worden. Talrijke voorbeelden bestaan op de buitenlandse waardebeurzen. Rechtstreekse leningen in het buitenland zullen anderzijds de beheerders van deze bedrijven meer verantwoordelijkheidszin opleggen.

Onze handels- en betalingsbalansen geven u eveneens grote zorgen, heren ministers; het is de schuld van de ministers van Economische Zaken en Buitenlandse Handel die zich de laatste vijf jaren opgevolgd hebben, dat de toestand zo rampzalig is.

Inderdaad, in 1977, ter gelegenheid van een interpellatie, heb ik minister Herman plechtig gewaarschuwd dat hij naar andere methodes moest grijpen om onze buitenlandse handel te bevorderen. Maar die jonge ministers denken meestal dat zij de ervaring van anderen kunnen missen en dat zij alwetend geworden zijn wanneer zij de zegen van onze wijze Vorst gekregen hebben.

De heer Luyten. — De Eerste minister is ook jong hoor, pas op!

De heer Février. — Het is zo dat ik voorgesteld had een beroep te doen op de ruilhandel om onze handelsbalans min of meer in evenwicht te brengen, dit in het bijzonder met Japan. Mijn raad is niet gevolgd. Maar goede raad weerstaat aan de slijtage van de tijd. Ik zal het u onmiddellijk bewijzen!

In februari 1981, heb ik deze raad opnieuw herhaald aan minister Claes, ter gelegenheid van mijn interpellatie in verband met het staaldossier, tevergeefs nochtans, want er is nooit sprake geweest van ruilhandel en compensaties en wij glijden zonder ons te kunnen verweren in een nog groter, dieper handelsdeficit.

Ik herinner mij nog zeer goed dat minister Claes verklaard heeft tijdens een gemengde vergadering van de commissie « Steun aan de Staalnijverheid », dat hij de heer Albert Frère beschouwde als de handigste zakenman van ons land. Dit is trouwens nog door recente feiten bewezen. En wat zegt nu de heer Frère in een interview dat hij enkele dagen geleden verleende aan een journalist van het weekblad *De Post*: « België zou direct uit de penarie raken, mochten wij over drie of vier verkoopskantoren beschikken, goede natuurlijk, in de stijl van de vroegere Indische handelsmaatschappij of van de huidige Japanse verkooporganisaties, die zowel in het buitenland kopen als verkopen, die een soort van ruilhandel bedrijven. In het buitenland wordt daarmee al heel wat bereikt. Iemand kan een belangrijk contract afsluiten om wat dan ook te leveren, staal, of fabrieken of machines, of wat dan ook, maar in plaats van betaling in geld wordt andere koopwaar aangeboden. »

De heer Luyten. — Het ministerie van Buitenlandse Handel splitsen zou een oplossing zijn.

De heer Février. — Maar, heren ministers, men heeft dikwijls de indruk dat men in deze zaal in de woestijn preekt.

Heren ministers, waarde collega's, ik heb vandaag als een der oudste leden van deze vergadering de vaste hoop dat men deze keer wel zal luisteren naar die oude vos, al is het dan een woestijnvos, maar zoals u weet heeft de geschiedenis veel respect voor de woestijnvossen.

Kortom, onze regering moet het evenwicht van onze sociale markteconomie herstellen, de scheiding tussen openbare en private sector weer op de juiste plaats leggen en in beide sectoren dezelfde normen hanteren van zuinigheid, effectiviteit en efficiëntie, als goede *pater familias*. Alleen op deze wijze kan er in onze samenleving voldoende consensus blijven bestaan om een homogene maatschappij te vormen die samen naar hetzelfde doel streeft met wederzijds respect voor de rol die ieder daarin te spelen heeft. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Vercaigne.

M. Vercaigne. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, je ne vous ferai pas un cours d'histoire, comme le porte-parole du groupe PSC.

Le ministre des Finances a fait un brillant exposé mais auquel je ne puis souscrire et je vous en donne les raisons.

La communication du gouvernement a un mérite, c'est que d'un point de vue, elle est cohérente.

En effet, au fil des jours, les choses s'éclaircissent. Il se vérifie que le gouvernement *Martensky* n'aura pas besoin d'attaquer un train postal pour réaliser le hold-up du siècle. Il lui suffit de mettre en route trois trains de mesures qui vont toutes dans le même sens: prélever dans la poche des moins nantis et, simultanément, alléger les prélèvements chez ceux qui sont déjà suffisamment favorisés, que ce soit financièrement et/ou intellectuellement.

La pilule à avaler étant particulièrement amère, le gouvernement enrobe ses décisions de considérations apaisantes, destinées à désamorcer la lutte et la résistance des principales victimes: les travailleurs, les jeunes, les chômeurs et les femmes. Toute son argumentation repose sur le mensonge.

Le chômage bat tous les records? Qu'à cela ne tienne, *Martensky* a un plan: 40 000 chômeurs seront remis au travail en 1982. Présenté comme cela, c'est alléchant et pourtant ...

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Le parti socialiste avait aussi promis cent mille emplois nouveaux.

M. Vercaigne. — En deux mois et demi d'inaction gouvernementale, le nombre de chômeurs complets a augmenté de plus de 32 000 unités, ce qui, d'emblée, situe à sa juste proportion l'objectif de 40 000 emplois nouveaux en 1982.

Par contre, là où le gouvernement travaille sans désespérer, c'est dans l'élaboration d'un panier de cadeaux aux entreprises, aux administrateurs délégués, aux agioteurs, aux inciviques des temps modernes que sont ceux qui parient sur l'amointrissement de notre pays.

Martensky perpétue et amplifie en cela ce qui avait déjà été adopté par ses prédécesseurs: Maribel et ses 30 milliards de charges en moins pour certaines entreprises. Somme considérable entièrement reportée sur les consommateurs par le truchement d'une hausse des impôts indirects, les plus injustes, car ils frappent de manière aveugle les assistés du CPAS et les conducteurs de Rolls. La margarine et la Rolls, c'étaient les termes de la nouvelle équation. Mais les gouvernements précédents n'allaient pas assez vite, ni assez loin au gré de la Feb. Celle-ci fit sonner toutes ses trompettes de Jéricho, de telle sorte que la « Voix de son Maître » émit un concert assourdissant que relayaient les pleureuses du PRL et du PVV.

Et l'on repara de dévaluation, Fabrimétal en particulier. Bien sûr, il fallait conjointement mettre en place les instruments d'accompagnement d'une telle mesure, d'où la loi sur les pouvoirs spéciaux qui brise la liaison automatique des salaires à l'index. Comme tout cela suscita des remous, vous avez multiplié les mensonges.

J'ai déjà souligné la duperie que constitue la promesse de relance d'un certain emploi. Je souhaite rencontrer un autre mensonge largement répandu: celui du contrôle des prix et de la stricte limitation des hausses.

Depuis sa constitution, le gouvernement a autorisé une hausse des loyers de 6 p.c. dans le privé.

La RTT vient d'augmenter ses tarifs de 7 à 10 p.c. depuis hier.

La Régie des Postes va augmenter ses tarifs de 9,2 à 12 p.c. au premier avril.

La SNCB augmentera au 1er avril ou au 1er mai ses tarifs voyageurs de 12 p.c. et le prix des abonnements de 7 p.c. Une hausse est également prévue tant pour le transport des charges incomplètes que complètes.

Je ne m'étends pas sur les hausses de tabac, de vins mousseux, etc., qui entrent également en vigueur ou qui sont programmées.

Bien sûr, pour y voir clair, il faut ajouter une hausse très sensible des tarifs du gaz et de l'électricité, de l'ordre de 20 p.c., cela sans doute pour compenser les réductions accordées aux entreprises. On peut assurément y joindre les hausses automatiques des assurances de toutes sortes, des redevances radio-TV, de la télédistribution.

Pendant ce temps, et depuis une semaine, on assiste à la valse des étiquettes dans les magasins et grandes surfaces. Et 5 p.c. de hausse sur les meubles par ci, et 7 à 8 p.c. dans tel département d'une grande surface! Pensez-vous sérieusement que ceux qui ont augmenté leurs prix entre le 16 et le 23 février feront marche arrière?

M. Eyskens est un joyeux plaisantin quand il affirme que son administration va travailler d'arrache-pied afin de contrôler l'ensemble des entreprises et boutiques du pays. Même que ces braves fonctionnaires vont se transformer en «hommes de fer» en ne prenant pas de congés cette année, afin de mieux contrôler les centaines de milliers d'entreprises de ce pays. Ce sont 230 braves que ces gars-là et je me demande comment le PRL peut encore médire des services publics, quand de tels stakhanovistes existent en leur sein.

Cette sortie de M. Eyskens est du même niveau que l'argument choc développé par l'un des deux économistes, lors du débat à la RTBF à propos de la dévaluation. Pour ce gugusse de carnaval, il fallait profiter, toutes affaires cessantes, du congé carnavalesque en RFA pour investir en force ce marché traditionnel.

Avec de tels zèbres, on peut dire que notre pays est en de bonnes mains et — confiance de ma part —, tout en étant un troufion du Parlement, je n'ai pas à rougir de l'argumentation que je développe.

Monsieur le Premier ministre, vous osez parler d'équivalence entre toutes les catégories sociales en matière de modération des revenus. D'autres que moi ont déjà démontré que c'est faux, archifaux. Je souhaite néanmoins creuser l'argumentation.

Monsieur le ministre des Finances, j'ai reçu ce matin dans ma boîte aux lettres une publicité du Crédit communal de Belgique, nous incitant à déposer notre argent dans cet organisme. Un des gros arguments était le taux alléchant de 13,75 p.c. pour les bons de caisse. Vous connaissez également la procédure pour les bons de capitalisation qui accordé, après douze ans, le quadruplement, et même plus, de la somme déposée initialement.

Sur cette base-là, je voudrais vous présenter une argumentation autre que celle très brillante et très cohérente, que vous avez développée et qui allait servir le monde que vous représentez.

Pour les professions libérales, l'incidence des mesures est limitée à l'année 1982. Cela fera, au plus, 15 000 francs, de diminution pour ces catégories.

Pour les salariés, appointés, agents des services publics, c'est durant toute leur vie professionnelle qu'ils supporteront les conséquences des mesures de blocage. En effet, aucun rattrapage n'est prévu pour eux à partir de 1983. Avez-vous réfléchi aux conséquences d'une telle mesure?

Permettez-moi d'en douter. Suivez ma démonstration.

Je me réfère à ce que je disais à propos des taux offerts par le Crédit communal. Si l'on prend comme hypothèse un agent de trente ans, rédacteur à la SNCB, on peut estimer la perte mensuelle à environ 900 francs par mois. Cela représente 324 000 francs de perte, si l'on tient compte des trente années au minimum qu'il lui reste à prêter avant la retraite. Il faut y ajouter, si l'on veut serrer la réalité le plus près possible, la non-indexation cumulée des sommes confisquées et la perte résultant du non-placement à intérêts composés de la somme perdue par les travailleurs. Cela aboutit à 4 à 6 millions de perte sur une durée de 30 ans pour 900 francs de perte par mois, puisqu'on parvient, en douze ans, à plus que quadrupler une somme déposée dans un organisme comme celui que j'ai cité tout à l'heure.

Vous aurez bonne mine, messieurs du gouvernement, quand nous irons expliquer la ponction de plusieurs millions de francs aux travailleurs concernés.

En ce qui concerne la politique de relance, vous faites preuve d'une prudence de Sioux. C'est aussi une façon de reconnaître votre duplicité. L'emploi, la relative stabilité des prix, l'amélioration de nos finances publiques, c'est pour plus tard. Les diminutions des salaires, c'est pour tout de suite.

Autre domaine: votre conception du travail à temps partiel est rétrograde. Elle ne s'inscrit pas dans une conception de meilleure redistribution pour tous du travail disponible. Ce sont des emplois au rabais que vous offrez!

Je vous pose une question précise: avez-vous déjà vu un ou une mi-temps directeur d'entreprise, cadre dirigeant ou cadre tout court?

Dans les fonctions dirigeantes, je ne connais que les administrateurs délégués, administrateurs et apparentés qui souvent, prestent des quart temps, de seizièmes de temps et parfois moins. Il en va de même pour certains membres de cette assemblée; cela se constate surtout lors des réunions des conseils régionaux et communautaires.

Au lieu de crier haro sur les salaires, vous feriez mieux d'analyser les causes réelles de nos difficultés. Le vieillissement de l'outil, l'absence d'une vaste politique de recherche, de marketing, la non-relance de nos capacités technologiques, le dédain affiché pour le marché intérieur, voilà quelques raisons sérieuses de notre marasme. Des entreprises sont portées à bout de bras par la collectivité, mais jamais vous n'avez appliqué à ces entreprises des liaisons techniques ou commerciales, comme l'intégration verticale d'entreprises complémentaires.

L'appel aux capitaux étrangers qui a accompagné les lois de relance n'a servi, après les *golden sixties*, où les multinationales se sont implantées, qu'à les aider à propulser une redivision du travail vers les zones à bas salaires, dans des productions incorporant beaucoup de main-d'œuvre peu qualifiée.

Des capotages industriels sont souvent le fait de gestions familiales scandaleuses qui ont négligé d'adapter l'outil, de consentir un effort de recherche, d'investir dans de nouvelles activités, de diversifier la production.

On assiste à un désinvestissement de la part des holdings et de particuliers fortunés ainsi qu'au recyclage de leur capital dans l'immobilier, dans les secteurs protégés comme l'électricité, le crédit, les assurances et la grande distribution. Depuis deux ans, la spéculation monétaire internationale fait l'objet de toute leur attention.

Nous voici au cœur du sujet.

Pour l'homme de la rue qui a, lui, une saine conception des choses, dévaluer signifie octroyer une superprime aux capitaux baladeurs, ceux qui précisément sont improductifs pour la relance industrielle. Ils bénéficient déjà de privilèges fiscaux, car le précompte dans les pays refuges est inexistant. Quinze milliards ont, du jour au lendemain, été attribués à ceux qui pratiquent le plus sournois des incivismes et qui, objectivement, contribuent à accentuer le marasme.

Parlant de l'épargne populaire, je voudrais m'adresser aux collègues de la Volksunie. A l'heure actuelle, je crois savoir que, tant en Wallonie qu'en Flandre, le lundi matin, nos écoliers continuent à apporter leur petite dime à la Caisse générale d'Épargne et de Retraite. Quand je parle d'épargne populaire, je ne vise pas l'argumentation du ministre des Finances qui évoque plutôt l'épargne de l'homme moyen. Vous savez comment on arrive à établir des moyennes statistiques: on prend le chiffre le plus bas et le chiffre le plus haut et l'on obtient la moyenne. Mais mon souci n'est pas là; mon souci, c'est l'épargne populaire, celle des travailleurs, cette épargne qu'on ne place pas même dans des bons de caisse ou des emprunts d'Etat, mais souvent à des taux dérisoires, autour de 5,25 p.c., plus 1 p.c. de prime en fin d'année, à condition d'avoir placé l'argent pendant une année entière.

L'épargne populaire, déjà victime de l'inflation, se voit aujourd'hui écornée, alors qu'elle joue loyalement le jeu de la prospérité du pays.

Ceci nous conforte dans notre analyse. Vous avez mis en place — et M. Spitaels en a parlé tout à l'heure — les instruments pour «rendre les riches plus riches et les pauvres plus pauvres». Loin d'être un slogan, c'est aujourd'hui une criante réalité.

C'est pourquoi, nous, communistes, n'acceptons pas la moindre sobriété, ni austérité et autres artifices du langage pour convaincre

les travailleurs de la nécessité de faire des sacrifices. Pour nous, les dés sont pipés. Nous ne voulons pas jouer le jeu qui consiste à vouloir réussir la dévaluation. Je suis triste que les camarades socialistes ne soient plus présents, parce que ceci les concerne directement.

M. Waltniel, secrétaire d'Etat à la Fonction publique, adjoint au ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique. — Les camarades !

M. Vercaigne. — Oui, oui, ce sont des camarades !

Dans une économie de marche, si largement tributaire des importations, c'est un leurre que de croire à l'efficacité de mesures de blocage des prix. Seuls les lampistes que sont les indépendants et consommateurs risquent, en bout de piste, d'être les victimes de blocages.

Ce qu'il faut réussir, c'est la répercussion intégrale des hausses de prix dans l'index.

Les travailleurs ne comprendraient pas qu'on abandonne cette revendication — ou qu'on y mette une sourdine — alors que certains ont axé toute leur propagande de ces derniers mois sur la défense intégrale de l'index.

Retourner sa veste à ce sujet serait très sévèrement jugé par les travailleurs. Les mesures prises ou à prendre ne se négocient pas, elles se combattent. Il faut donc choisir une autre voie que celle de la réduction du train de vie pour le monde du travail. Ceux-là ont déjà assez payé. Aux autres de passer à la caisse.

Il faut d'urgence réformer le système fiscal pour récupérer l'essentiel de la grande fraude. Il faut empêcher le flux de l'exportation des capitaux de se poursuivre. Un impôt sur les fortunes, comme il en existe en Suisse, serait le bienvenu.

Ce sont là quelques grands axes du combat des travailleurs pour une société plus fraternelle et plus juste.

Le gouvernement, je le reconnais, fait preuve d'une autre cohérence. Il veut privilégier le capital à risque. M. Frère s'en frotte déjà les mains car, en un mois de temps, il a déjà libéré quelques centaines de millions, estimant le moment très favorable.

Entre ces deux cohérences, la nôtre qui consiste à supprimer la malvie, le parasitisme financier, les superprimes aux nouveaux inciviques et à favoriser le remailage du tissu économique par le développement de la recherche et la satisfaction des besoins populaires, notamment en matière de logement, et la vôtre, qui vise à privilégier le profit sous toutes ses formes, l'histoire jugera.

Je suis, pour ma part, entièrement convaincu que l'histoire vous condamnera.

De Voorzitter. — Ik stel voor onze werkzaamheden hier te beëindigen en dit debat morgen te 10 uur verder te zetten.

Je vous propose d'interrompre nos travaux et de reprendre le débat demain, à 10 heures. (*Assentiment*).

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Vannieuwenhuyze, tot heropening van de termijnen voor het indienen van aanvragen tot toekenning van de statuten van krijgsvangene, inlichtings- en actieagent, gewapend weerstander, burgerlijk weerstander, weerstander door de sluikpers, gedepoteerde voor de verplichte tewerkstelling tijdens de oorlog 1940-1945, politiek vangene, werkweigeraar, buitenlander politiek vangene, verplicht ingelijfde bij het Duitse leger en weerstander tegen het nazisme in de ingelijfde gebieden;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par M. Vannieuwenhuyze, tendant à rouvrir les délais d'introduction des demandes d'octroi des statuts de prisonnier de guerre, agent de renseignements et d'action, résistant armé, résistant civil, résistant par la presse clandestine, déporté pour le travail obligatoire de la guerre de 1940-1945, prisonnier politique, réfractaire, étranger prisonnier politique, incorporé de force dans l'armée allemande et résistant au nazisme dans les régions annexées;

2° Door de heer Pouillet:

a) Betreffende het personeelsbeleid in de overheidsdiensten, de politisering van sommige benoemingen en bevorderingen en de instelling van een Hoge Raad van Overheidspersoneel;

2° Par M. Pouillet:

a) Relative à la gestion du personnel dans les services publics, à la dépolitisation de certaines nominations et promotions et à la création d'un Conseil supérieur de la Fonction publique;

b) Betreffende de instelling van een Hoge Raad van de magistratuur, de organisatie van de gerechtelijke stage en de benoeming van de magistraten;

b) Relative à l'institution d'un Conseil supérieur de la magistrature, à l'organisation du stage judiciaire ainsi qu'à la nomination des magistrats;

3° Door mevrouw Herman-Michielsens, tot wijziging van de artikelen 350, 351, 352 en 353 van het Strafwetboek en tot regeling van sommige gevallen van zwangerschapsafbreking;

3° Par Mme Herman-Michielsens, modifiant les articles 350, 351, 352 et 353 du Code pénal et réglant certains cas d'interruption de grossesse;

4° Door graaf du Monceau de Bergendal, tot verdeling van het Belgische grondgebied in elf provincies.

4° Par M. le comte du Monceau de Bergendal, divisant le territoire belge en onze provinces.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over hun inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

INTERPELLATIES — INTERPELLATIONS

Verzoeken — Demandes

De Voorzitter. — Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

1° Van de heer Hancké tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen over « de verlenging van de opleiding van huisartsen »;

Le bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes:

1° De M. Hancké au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur « la prolongation de la formation des médecins généralistes »;

2° Van de heer Serge Moureaux tot de ministers van Onderwijs over « de eerbiediging van de schoolvrede in het raam van de cultuurautonomie en van de verdeling van de bevoegdheden tussen de centrale Staat en de gemeenschappen »;

2° De M. Serge Moureaux aux ministres de l'Education nationale sur « le respect de la paix scolaire dans le cadre de l'autonomie culturelle et de la répartition des compétences entre l'Etat central et les communautés »;

3° Van de heer Serge Moureaux tot de Vice-Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt over « de ont-eigening door het Vlaamse Gewest van sport- en ontspanningsvel-den van de gemeente Linkebeek ».

3° De M. Serge Moureaux au Vice-Premier ministre et ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « l'expropriation par la Région flamande de terrains sportifs et récréatifs appartenant à la commune de Linkebeek ».

De datum van die interpellaties zal later worden bepaald.

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

ONTWERP VAN WET — PROJET DE LOI

Verwijzing — Renvoi

De Voorzitter. — Aan het bureau wordt voorgesteld het ontwerp van wet tot wijziging van de gecoördineerde wetten van 3 augustus 1919 en 27 mei 1947 betreffende de prioriteitsrechten van de oudstrijders en met hen gelijkgestelden, en van de wet van 14 februari 1955 tot regeling van de toekenning van anciënniteitsbijslag enerzijds aan de militairen van de krijgsmacht en van de rijkswacht, oorlogsinvaliden 1940-1945, en anderzijds aan de door de Schatkist bezoldigde bedienaars van de erediensten, oorlogsinvaliden 1940-1945, dat aanhangig is bij de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden, te verwijzen naar de commissie voor de Financiën.

Il est proposé au bureau de renvoyer à la commission des Finances le projet de loi modifiant les lois coordonnées du 3 août

1919 et 27 mai 1947 relative aux droits de priorité des anciens combattants et assimilés, et la loi du 14 février 1955 réglant l'attribution des bonifications d'ancienneté aux militaires des forces armées et de la gendarmerie, invalides de la guerre 1940-1945 d'une part, et aux ministres des cultes, rétribués par le Trésor public, invalides de la guerre 1940-1945, d'autre part, qui est pendant à la commission de l'Intérieur.

Geen bezwaar?
Pas d'opposition?
Dan is aldus besloten.
Il en sera donc ainsi.

PROPOSITION DE LOI — VOORSTEL VAN WET

Renvoi — Verwijzing

M. le Président. — Il est proposé au bureau de renvoyer à la commission des Affaires sociales la proposition de loi complétant la loi du 20 septembre 1948 portant organisation de l'économie, qui est actuellement pendante à la commission de l'Economie.

Aan het bureau wordt voorgesteld het voorstel van wet tot aanvulling van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, dat thans bij de commissie voor de Economie aanhangig is, te verwijzen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Pas d'opposition?
Geen bezwaar?
Il en sera donc ainsi.
Dan is aldus besloten.

INTERPELLATIE — INTERPELLATION

Intrekking — Retrait

De Voorzitter. — De heer Matthys heeft aan het bureau laten weten dat hij zijn interpellatie tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over « het inzicht dat de regering heeft om op vraag van de Junta een officieel waarnemer naar El Salvador te zenden ter gelegenheid van de verkiezingen die aldaar zullen plaatsvinden » wenst in te trekken.

M. Matthys a fait savoir au bureau qu'il désire retirer son interpellation au ministre des Relations extérieures sur « l'intention du gouvernement d'envoyer, à la demande de la Junta, un observateur officiel au Salvador, à l'occasion des élections qui vont s'y tenir ».

Dienvolgens wordt deze interpellatie van de agenda afgevoerd.
Par conséquent, cette interpellation est retirée de l'ordre du jour.

VOORSTEL VAN WET — PROPOSITION DE LOI

Intrekking — Retrait

De Voorzitter. — Aan het bureau wordt medegedeeld dat de heer De Seranno wenst in te trekken zijn voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, dat aanhangig is bij de commissie voor de Financien.

Il est communiqué au bureau que M. De Seranno désire retirer sa proposition de loi modifiant le Code des impôts sur les revenus, qui est pendante à la commission des Finances.

Ik stel u derhalve voor dit voorstel van wet van onze agenda af te voeren.

Je vous propose dès lors de rayer cette proposition de loi de notre ordre du jour. (*Assentiment.*)

COMMUNICATION DE M. LE PRESIDENT

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

M. le Président. — Aucune observation n'ayant été formulée quant à la prise en considération des propositions dont il a été question au début de la séance, puis-je considérer qu'elles sont renvoyées aux diverses commissions compétentes?

Er werden geen opmerkingen gemaakt betreffende de inoverwegingneming van de voorstellen waarvan sprake bij het begin van on-

ze vergadering. Ik veronderstel dus dat de Senaat het eens is met de voorstellen van het bureau. (*Instemming.*)

Ces propositions sont donc prises en considération et renvoyées aux commissions indiquées.

Dan zijn de voorstellen in overweging genomen en naar de aangeuide commissies verwezen.

La liste de ces propositions, avec indication des commissions auxquelles elles sont renvoyées, paraîtra en annexe aux *Annales parlementaires* de la présente séance.

De lijst van die voorstellen, met opgave van de commissies waarnaar ze zijn verwezen, zal als bijlage bij de *Parlementaire Handelingen* van heden verschijnen.

Le Sénat se réunira demain, mercredi, le 3 mars 1982 à 10 et à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen woensdag 3 maart te 10 uur en te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 18 h 35 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten te 18 u. 35 m.*)

ANNEXE — BIJLAGE

Prise en considération — Inoverwegingneming

Liste des propositions à prendre en considération

Lijst van de in overweging te nemen voorstellen

A. Propositions de loi:

A. Voorstellen van wet:

1. Ordinaire relative à la communauté germanophone, de M. Eicher;

1. Van gewone wet betreffende de Duitstalige gemeenschap, van de heer Eicher;

— Renvoi à la commission de Révision de la Constitution et des Réformes des Institutions.

Verwezen naar de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming der Instellingen.

2. Modifiant les articles 203 et 205 du Code d'instruction criminelle, de M. Van Rompaey et consorts;

2. Houdende wijziging van de artikelen 203 en 205 van het Wetboek van Strafvordering, van de heer Van Rompaey c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

3. Modifiant les articles 18 et 19 des lois portant le statut des objecteurs de conscience, coordonnées le 20 février 1980, de Mme N. Maes;

3. Houdende wijziging van de artikelen 18 en 19 van de op 20 februari 1980 gecoördineerde wetten houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, van mevrouw N. Maes;

— Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

4. Modifiant l'article 16 de la loi ordinaire de réformes institutionnelles du 9 août 1980, relatif aux impositions provinciales, de M. De Bondt et consorts;

4. Houdende wijziging van artikel 16 van de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, inzake de provinciale belastingen, van de heer De Bondt c.s.;

— Renvoi à la commission de Révision de la Constitution et des Réformes des Institutions.

Verwezen naar de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming der Instellingen.

5. Visant à promouvoir l'agriculture, à protéger les entreprises familiales dans l'agriculture et à favoriser l'établissement de jeunes, en réglementant l'accumulation excessive de terres en exploitation, de MM. Sondag et Van Nevel;

5. Tot bevordering van de landbouw, ter bescherming van de gezinsbedrijven in de landbouw en ter begunstiging van de vestiging van jongeren, door het regelen van de overdadige samenvoeging van bebouwde gronden, van de heren Sondag en Van Nevel;

— Renvoi à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes.

Verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand.

6. Organisant la responsabilité des ministres et des secrétaires d'Etat, de M. Lagasse et consorts;

6. Tot regeling van de verantwoordelijkheid van de ministers en de staatssecretarissen, van de heer Lagasse c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

7. Modifiant la loi limitant les fermages, de M. Van Nevel et consorts;

7. Houdende wijziging van de wet tot beperking van de pacht-prijzen, van de heer Van Nevel c.s.;

— Renvoi aux commissions réunies de l'Agriculture et des Classes moyennes et de la Justice.

Verwezen naar de verenigde commissies voor de Landbouw en de Middenstand en voor de Justitie.

8. Modifiant la loi du 5 décembre 1968 sur les conventions collectives de travail et les commissions paritaires, de M. Conrotte et consorts;

8. Tot wijziging van de wet van 5 december 1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten en de paritaire comités, van de heer Conrotte c.s.;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

9. Modifiant l'article 26 de la loi du 17 avril 1878, contenant le titre préliminaire du Code de procédure pénale, de M. Lagasse et consorts;

9. Tot wijziging van artikel 26 van de wet van 17 april 1878 houdende wijziging van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, van de heer Lagasse c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

10. Portant statut de la reconnaissance nationale en faveur des hommes de 16 à 35 ans qui ont répondu à l'ordre de rejoindre les centres de recrutement de l'armée belge (Crab) le 10 mai 1940, de M. Jandrain et consorts;

10. Houdende toekenning van een statuut van nationale erkentelijkheid aan de mannen van 16 tot 35 jaar die het bevel hebben opgevolgd om zich op 10 mei 1940 bij de recruteringscentra van het Belgisch leger (RCBL) te vervoegen, van de heer Jandrain c.s.;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

11. Modifiant la loi du 7 juillet 1953 organisant le statut des déportés pour le travail obligatoire de la guerre 1940-1945 et abrogeant l'arrêté-loi du 24 décembre 1946, de M. Coen et consorts;

11. Tot wijziging van de wet van 7 juli 1953, houdende inrichting van het statuut der gedeporteerden tot de verplichte tewerkstelling van de oorlog 1940-1945 en intrekking van de besluitwet van 24 december 1946, van de heer Coen c.s.;

— Renvoi à la commission de la Santé publique et de l'Environnement.

Verwezen naar de commissie voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

12. Modifiant la loi du 27 juin 1969 relative à l'octroi d'allocations aux handicapés, de M. Coen et consorts;

12. Tot wijziging van de wet van 27 juni 1969 betreffende het toekennen van tegemoetkomingen aan de minder-validen, van de heer Coen c.s.;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

13. Relative au congé d'accueil en cas d'adoption, de légitimation par adoption ou de tutelle officieuse, de MM. Gramme et Conrotte;

13. Betreffende het opvangverlof in geval van adoptie, wettiging door adoptie of pleegvoogdij, van de heren Gramme en Conrotte;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

14. Introduisant un article 519bis dans le Code judiciaire, de M. Lutgen et consorts;

14. Tot invoering van een artikel 519bis in het Gerechtelijk Wetboek, van de heer Lutgen c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

15. Relative au permis de conduire et à la licence d'apprentissage, de MM. Lutgen et Dalem;

15. Betreffende het rijbewijs en de leervergunning, van de heren Lutgen en Dalem;

— Renvoi à la commission de l'Infrastructure.

Verwezen naar de commissie voor de Infrastructuur.

16. Modifiant l'article 77 du Code de la taxe sur la valeur ajoutée, de M. Lutgen;

16. Tot wijziging van artikel 77 van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde, van de heer Lutgen;

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financiën.

17. Organisant le statut des cours urbains, de M. S. Moureaux et consorts;

17. Houdende instelling van woonerven, van de heer S. Moureaux c.s.;

— Renvoi à la commission de l'Infrastructure.

Verwezen naar de commissie voor de Infrastructuur.

18. Portant modification de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive, de M. S. Moureaux et consorts;

18. Tot wijziging van de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis, van de heer S. Moureaux c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

19. Portant modification de la loi du 15 mars 1874 sur les extraditions, de MM. S. Moureaux et Désir;

19. Tot wijziging van de wet van 15 maart 1874 op de uitleveringen, van de heren S. Moureaux en Désir;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

20. Modifiant les articles 479 et 480 du Code de commerce (loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis), de M. Lepaffe et consorts;

20. Tot wijziging van de artikelen 479 en 480 van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851 betreffende faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling), van de heer Lepaffe c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

21. Introduisant dans le Code civil un article 171bis instituant le mariage posthume, de MM. Lepaffe et S. Moureaux;

21. Tot invoering van het postume huwelijk en opneming van een desbetreffend artikel 171bis in het Burgerlijk Wetboek, van de heren Lepaffe en S. Moureaux;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

22. Modifiant l'arrêté royal n° 50 relatif à la pension de retraite et de survie des travailleurs salariés, de M. S. Moureaux et consorts;

22. Tot wijziging van het koninklijk besluit nr. 50 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, van de heer S. Moureaux c.s.;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

23. Instaurant une pension de survie au veuf dépendant des ressources professionnelles de son épouse décédée, de MM. S. Moureaux et Lepaffe;

23. Tot invoering van een overlevingspensioen voor weduwnaars die afhankelijk zijn van de bedrijfsinkomsten van hun overleden echtgenote, van de heren S. Moureaux en Lepaffe;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

24. Modifiant la loi du 2 juillet 1975 sur la protection des animaux, de M. R. Gillet;

24. Tot wijziging van de wet van 2 juli 1975 op de dierenbescherming, van de heer R. Gillet;

— Renvoi à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes, avec demande d'avis de la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand met verzoek om advies van de commissie voor de Justitie.

25. Visant à imposer un étiquetage distinctif sur les emballages d'œufs, de M. R. Gillet;

25. Houdende verplichting tot het aanbrengen van een onderscheidend etiket op de verpakking van eieren, van de heer R. Gillet;
— Renvoi à la commission de l'Agriculture et des Classes moyennes.

Verwezen naar de commissie voor de Landbouw en de Middenstand.

26. Modifiant la loi du 27 juin 1921 accordant la personnalité civile aux associations sans but lucratif et aux établissements d'utilité publique, de M. Lallemand et consorts;

26. Tot wijziging van de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstoogmerk en de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend, van de heer Lallemand c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

27. Modifiant le chapitre VII du titre VII du Code pénal intitulé « Des outrages publics aux bonnes mœurs », de M. Lallemand et consorts;

27. Tot wijziging van titel VII, hoofdstuk VII, van het Strafwetboek, betreffende de openbare schennis van de goede zeden, van de heer Lallemand c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

28. Relative aux administrations des cultes et de la communauté philosophique non confessionnelle, de M. Lallemand et consorts;

28. Betreffende de besturen van de erediensten en de aconfessionele levensbeschouwelijke gemeenschap, van de heer Lallemand c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

29. Complétant l'article 507, 2e alinéa, du Code pénal, de M. Lallemand et consorts;

29. Tot aanvulling van artikel 507, 2e lid, van het Strafwetboek, van de heer Lallemand c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

30. Modifiant l'article 19 de la loi du 1er juillet 1964 de défense sociale à l'égard des anormaux et des délinquants d'habitude, de M. Lallemand et consorts;

30. Houdende wijziging van artikel 19 van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers, van de heer Lallemand c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

31. Modifiant la loi du 10 avril 1971 sur les accidents du travail, de M. Lallemand;

31. Tot wijziging van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, van de heer Lallemand;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

32. Modifiant la loi sur la révision du régime hypothécaire du 16 décembre 1851, de M. Lallemand;

32. Tot wijziging van de wet van 16 december 1851 op de voorrechten en hypotheken, van de heer Lallemand;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

33. Modifiant la loi relative à la police de la circulation routière, coordonnée le 16 mars 1968, et l'arrêté royal du 4 mai 1965 relatif

aux décisions judiciaires portant déchéance du droit de conduire un véhicule automoteur, aux formalités de leur exécution et aux examens en vue de la réintégration dans ce droit, de M. Lagae et consorts;

33. Tot wijziging van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd op 16 maart 1968 en van het koninklijk besluit van 4 mei 1965 betreffende de rechterlijke beslissingen houdende vervallenverklaring van het recht om een voertuig met eigen beweegkracht te besturen, de formaliteiten tot uitvoering en de examens tot herkrijging van dit recht, van de heer Lagae c.s.;

— Renvoi à la commission de l'Infrastructure.

Verwezen naar de commissie voor de Infrastructuur.

34. Relative à l'interruption de la grossesse, de M. Lallemand et consorts;

34. Betreffende de zwangerschapsafbreking, van de heer Lallemand c.s.;

— Renvoi aux commissions réunies de la Justice et de la Santé publique et de l'Environnement.

Verwezen naar de verenigde commissies voor de Justitie en voor de Volksgezondheid en het Leefmilieu.

35. Visant à atténuer les effets néfastes de l'endettement excessif des consommateurs, de Mme Hanquet et consorts;

35. Tot verzachting van de kwalijke gevolgen van de overmatige schuldenlast van de verbruikers, van mevrouw Hanquet c.s.;

— Renvoi à la commission de la Justice.

Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

36. Portant modification de la loi du 16 mars 1971 sur le travail, de Mme Hanquet et consorts;

36. Tot wijziging van de arbeidswet van 16 maart 1971, van mevrouw Hanquet c.s.;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

37. Modifiant les lois sur les mines, minières et carrières, coordonnées par l'arrêté royal du 15 septembre 1919, de M. Gerits et Mme Smitt;

37. Tot wijziging van de wetten op de mijnen, de groeven en de graverijen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 15 september 1919, van de heer Gerits en mevrouw Smitt;

— Renvoi à la commission de l'Economie.

Verwezen naar de commissie voor de Economische Aangelegenheden.

38. Relative aux insignes des fonctions d'échevin, de M. Humblet et consorts;

38. Betreffende de kentekens van het schepenschap, van de heer Humblet c.s.;

— Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

B. Proposition de résolution:

B. Voorstel van resolutie:

39. Sur le massacre intolérable de dizaines de milliers de bédéphoques par des chasseurs canadiens et norvégiens sur le territoire du Canada, de M. R. Gillet et consorts.

39. Over de onduidbare afslachting van tienduizenden zehonden door Canadese en Noorse jagers op Canadese grondgebied, van de heer R. Gillet c.s..

— Renvoi à la commission des Relations extérieures.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen.

Chambres législatives

SENAT

Table des publications

Les diverses publications du Sénat parues au cours de la session 1980-1981 feront l'objet de tables cumulatives contenant des références « matières » et des références « auteurs et orateurs ».

Par ailleurs, une *Table chronologique des Matières* (répertoire des documents) et une *Table des Questions et Réponses* continueront à être publiées.

Seuls les abonnés aux *Annales parlementaires* recevront, sans aucune formalité de leur part, un exemplaire de l'édition bilingue des tables cumulatives.

Les abonnés au *Compte rendu analytique*, au *Beknopt Verslag*, au bulletin *Questions et Réponses* et aux *Documents parlementaires*, ainsi que les autres personnes intéressées qui souhaiteraient recevoir les tables cumulatives, devront les commander. Il leur suffit, à cette fin, de verser la somme de 350 francs pour l'édition en langue française, de 350 francs pour l'édition en langue néerlandaise, de 650 francs pour l'édition en langues française et néerlandaise, T.V.A. et port compris, au C.C.P. n° 000-0000965-92 de l'Imprimerie Guyot, rue Ransfort, 25, 1080 - Bruxelles.

En cas de commande, il est indispensable de mentionner la session au dos du bulletin de virement ou de versement et, pour une édition unilingue, la langue désirée.

Wetgevende Kamers

SENAAT

Tabellen van de publikaties

De verschillende publikaties van de Senaat, tijdens de zitting 1980-1981 verschenen, worden verwerkt in cumulatieve tabellen, die een « zaakregister » en een register van « indieners en sprekers » bevatten.

Het *Chronologisch Zaakregister* (stukken op last van de Senaat gedrukt) en de *Alfabetische tabel van Vragen en Antwoorden*, worden verder gepubliceerd.

Alleen de abonnees op de *Parlementaire Handelingen* ontvangen automatisch een tweetalig exemplaar van de genoemde cumulatieve tabellen.

Daarentegen zullen de abonnees op het *Beknopt Verslag*, op de *Compte rendu analytique*, op het bulletin *Vragen en Antwoorden* en op de *Gedrukte Stukken*, die ook de cumulatieve tabellen wensen te ontvangen, evenals de andere belanghebbenden, gehouden zijn een bedrag van 350 frank te storten voor de uitgave in het Nederlands, 350 frank voor de uitgave in het Frans, 650 frank voor de uitgave in het Nederlands en in het Frans, B.T.W. en verzendingskosten inbegrepen. De inschrijvers gelieven hun bestelling over te maken door storting of overschrijving op prk. nr. 000-0000965-92 van de Drukkerij Guyot, Ransfortstraat, 25, 1080 - Brussel.

Bij bestelling behoort op de keerzijde van het stortings- of overschrijvingsstrookje het gewenste jaar en, voor een eentalig exemplaar, de gewenste taal te worden vermeld.